

Szólíts Ronnak...

Már az előkészületekből is sejteni lehetett a dolog jelentőségét. Az amerikai bazárok kirakataiban a kerti törpéket kiszorították a porcelánból készült vigorgó Reagan- és Gorbacsov-fejek. Jól fogytak a „Happy Summit” és „Marry Glasnost” feliratú trikók, a képeslapok és sok amerikai keblét díszítette az „I love Gorb” jelvény. A főtájkár szálláshelyének kiválasztása is „komoly gondot” jelentett, hiszen sok amerikai család küldte el neki lakáskulcsát, bizonyítva ezzel, hogy szívesen látott vendég.

Nem tudom miért került sor a rakéták nagy részét megsemmisítő és néhányukat múzeumba küldő szerződés aláírása után a vezetők közti tollcsere, de szinte biztos, hogy nem azért, hogy más tollal ekeskedjenek unokáik előtt. Valószínű, hogy az esti party hangulatát is inkább az ilyen gesztusok, mintsem az alkohol alapozták meg. A légkör igencsak fesztelen lehetett, hiszen az elnök kedélyesen felajánlotta Mihail Gorbacsovnak: Szólíts Ronnak, mire a főtájkár nemes egyszerűséggel megjegyezte, hogy az ő keresztneve Mikhail.

Számunkra jelentős tanulság lehet a nyelvtudás fontossága. Nem hiszem, hogy bárki is gondolta volna néhány évvel ezelőtt, hogy az amerikai elnöknek lesznek olyan beszédei, amelyekben orosz közmondásokat idéz. Különösen a „doveryaj, no proveraj”, azaz „bizz, de ellenőriz” volt Reagan kedvence, olyannyira, hogy többedik említése során Gorbacsov meg is jegyezte: mintha ezt már hallottam volna valahol. Azt sem hittem volna, hogy a szovjet tábornokoknak valaha is szükségük lesz az angol nyelv ismeretére. Pedig ez is így van, hiszen a helyszíni ellenőrzések során a 10 ellenőrből legalább kettőnek társalgási szinten kell beszélnie a fogadó ország nyelvét.

Az ünnepek előtt aláírt szerződés, mint jelképes ajándék, jól mutat a fa alatt, vagy más szokások szerint a kandallópárkányon csüngő zoknikban. Különlegességét az adja, hogy ez az első ilyen csomag azóta, amióta a világ rendelkezik ezekkel a „játékszerekkel”. Csökkenő számuk engem is örömmel tölt el, csak azt nem értem, hogy miért nőnek ennek ellenére a katonai költségvetések itt is, ott is. Hiszen azzal minden gazdasággal foglalkozó szakember egyetért, hogy olyan ágazatba nem érdemes befektetni, amit lepi-tenek.

Kutassy Jenő

Változások a menzán

A párt-végrehajtóbizottság napirendre tűzte e menza bojkottjával kapcsolatos ügyet december 14-én. Az ülésen jelen volt a Pest-Budai Véndiáklétiipari Vállalat igazgatója, Nardai Gyula is, aki hangsúlyozta, hogy azon lesznek, hogy az egyetem menzájával kapcsolatos problémákat megoldják. A jövőben nagy gondot fordítanak a rendszeres takarításra. Leváltották a menza séfjét és új séfet neveztek ki, akinek a munkáját két segéd-erővel is megátalagatták. Mint mondták a vállalat igazgatója, ezekre a változásokra, akkor is sor került volna, ha nincs bojkott.

De sor kerül a menzai tállószemélyzet fokozatos minőségi cseréjére, a kulturált kiszolgálás biztosítása érdekében. Azonban a mai munkatársak mellett a személyi csere időt vesz igénybe. Mindemellett hangsúlyozta az igazgató, a menzai tállalók iránt tiszteletteljesebb magatartás is elvárható a diákságtól. Az igazgató tájékoztatta a vb-t arról, hogy fiatalabbnak kerül az üzletvezetés élére is, aki korábban inkább a konyha feladatokat látta el. A tállalók és a diákok közötti kontaktust az újonnan kinevezésre kerülő teremfőnök fogja biztosítani.

A tumultus elkerülése, a hosszú várakozási idő megszüntetése érdekében közös megoldásokon kell gondolkodni, az egyetemnek és a vállalatnak. Javasolta az igazgató, hogy a Műegyetem példáját követve pályázatot kellene hirdetni jó ötletre, esetleg órarend-változtatásra. A pályázatot a vállalat is támogatná.

Az ebédjegy árusítására a Közgáznak a más egyetemeken és főiskolákon sikeresen alkalmazott rendszert kellene követni, vagyis a hallgatóknak egy névvel, évfolyammal ellátott utalványt kell adni, amelyet perforált résszel látnának el. Az utalvány bemutatásával és egy szelvénynek letépesével a jegyárutásnál fölöslegessé válik a névbeírás, és ezáltal a sorban állás is.

A hét végi menzanyitvatartást nem tudja biztosítani a vállalat, elsősorban az óriási

költségek miatt. Helyette a Stoczek utcai és a Rezső téri menza igénybevétele hirta fel a figyelmet, amelyek hétvégén is üzemelnek.

Az igazgató elismerte, jogosan kifogásolják a diákok, hogy délután kettő és három között már nincs megfelelő választék a menzán. Ezentúl szakaszos adagolással biztosítják az ebéddő végére is a jobb ellátást. Gondoskodnak arról, hogy mindennap legyen két-három főzelék, tésztaféle és több fajta saláta. Az árakat viszont nem tudja befolyásolni a vállalat, szögezte le az igazgató, sőt jövőre, a dotáció megszüntével csak emelkedni fognak, így senki se várja, hogy az ételek olcsóbbak lesznek.

Az egyetem vezetése a menzabizottság működésével és egy állandó menzaellenőrrel biztosítani kívánja a konfliktusok megfelelő időbeni kezelését. Legközelebb 1988 január első hetében kerül sor a menzaügyben egy újabb megbeszélésre, ahol az egyetemvezetés találkozik a vállalat képviselőjével. A megbeszélésen részt vesznek majd a HT és az egyetemi szakszervezet bizottság képviselői is, ahol az elmúlt hónap tapasztalatainak megbeszélésére, javaslatok elfogadására kerül sor. A vállalat és az egyetem megbeszéléséről írásos megállapodást fognak készíteni, amelynek a betartását mindkét fél fontosnak tartja, és folyamatosan ellenőrzi. A vállalat és az egyetem közötti jó partneri kapcsolat eredményeképpen remélhetőleg a menza gyors javulást várható.

A vb vitájában szóba került a bojkott konkrét megszervezésén túl annak politikai hatása is, amely túlmutat a menzaproblémán, például a HT előre elhatározott döntésének végrehajtása, vagy az olyan követelés megfogalmazása, amely nem az egyetem hatáskörébe tartozik. Ezeknek a kérdéseknek a kezelésében felülös körülményekkel kell eljáráni, megakadályozva azt, hogy végül is az általunk képviselt dolog más értelmezést kapjon, hogy politikai érdek-összeütközések céljaitól álljon.

H. E.

Boldog karácsonyt mindenkinek!

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik irásukkal, fényképeikkel, vagy bármilyen más módon segítettek ideál munkánkat.

Nekik is, és minden kedves olvasónknak kívánunk nyugodalmat, meghitt ünnepeket, szerencsét, boldog új esztendőt.

A szerkesztőség

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXIX. ÉVFOLYAM, 20-21. SZÁM

ÁRA: 2,70 Ft

1987. DECEMBER 17.

Újabb népszavazás tandíjügyben

Végtelennek ígérkező vita megszakításaként, a vélemények körülbelül 50-50 százalékos megoszlásakor, Bajnai Gordon HT-elnök javaslatára a december 10-i hallgatói gyűlés négy ellenszavazattal a népszavazás megismétlését indítványozta annak eldöntésére, legyen-e jövőre tandíj egyetemünkön vagy sem.

Az indítványt megelőzően azonban már több jelentős bejelentés, állásfoglalás elhangzott. Így Csáki Csaba rektor azon megállapítása, hogy a reformtervezet első változatának öszi vitája nyomán világossá vált, hogy az túlságosan szoros és bonyolult kompromisszumokat tartalmaz az eredeti korszerűsítési elképzelések, illetve a hallgatói és oktatói igények rovására. A tanszéki viták során, miközben számon kérték az eredeti irányelvek érvényesítését, további kompromisszumokat, órászámbővítéseket stb. igényeltek a részt-

vevők. A csúcspontig vezető utóbbi ülésen úgy döntött, hogy a tanterv második változatában az eredeti elvek következtetesebb érvényesítését kívánja elérni, így — még ha ez nagyobb szervező munkát

igényel is — a választhatóság, az alternatívitás konzekvens érvényesítését. A rektornak a rekonstrukció helyzetével kapcsolatos bejelentései közül igen súlyosan érinti a diákságot az a hír, hogy a Kinizsi utcai két

tornaterem felújítását felfüggesztették, és hogy ezek — a tervekkel ellentétben — pénz hiján nem készülnek el jövőre. A főépület belső részeit ki-sebb belsőépítészeti módosításoktól eltekintve, 1988-ban át-adhatják. Csáki Csaba elmondta, hogy a gyűlés időpontjára érkezett utolsó hírek szerint az egyetem oktatói és dolgozói létszámának 3-4 százalékos csökkentésére kényszerül jövőre. A menza problémáival kapcsolatos rektori értékelést lapunknak a bojkottal foglalkozó oldalán közöljük. Összegzésképpen Csáki Csaba azt a reményét fejezte ki, hogy az ifjúság képviselői elsősorban a különböző egyetemi fórumokon való aktív részvétellel tesznek eleget érdekvéonyesítési kötelezettségeiknek.

Ezt követően Bajnai Gordon, a hallgatói tagozat elnöke értékelte a HT munkáját. Az

(Folytatás a 2. oldalon.)

Javítóvizsgadíj 50 forint

A HT ÁTVÁLLALJA

A Művelődési Minisztérium 8.1987. (VI. 29.) MM sz. rendelet (a felsőoktatásban fizetett díjakról és térítésekről) 6. § (4) pontjában meglepetten olvassuk, hogy a „hallgató kérelmére tett (...) javítóvizsga díja egységesen 50 forint”. A 21.1986. MM sz. rendelet 21. §-a sikeres vizsga javítási lehetőségéről rendelkezik, amely azokat a hallgatókat segíti, akik igényesek, akik jegyük javításért vállalják azt, hogy a vizsgára (a vizsgaidőszakon belül) újra, még jobban felkészülnek, vállalják a sikerelenség, a pontás veszélyét is.

Ugy érezzük, hogy a tanulmányi és vizsgaszabályzat ezen szelvényével ellentétes az, hogy azért a vállalatot a hallgatóknak megfizetnie is kelljen. Nem hisszük, hogy ez az 50 forint a vizsgadíj és plusz költségeinek fedezésére szolgálja, de ha mégis, úgy gondoljuk, hogy ez a költségtérítés többet rombol, mint amennyi kárt okozna, ha ez a bevétel nem lenne.

Ezért az egyetemi tanács hallgatói tagozata úgy döntött, hogy saját költségvetéséből ezt a minimális díjat félévente az egyetem részére befizeti.

Budapest, 1987. december 7.

Bajnai Gordon
HT-elnök

Önkéntes küldöttek közgyűlése

Póór Zoli és később Halmi Zoli részletes tájékoztatást adtak az újszülöttről, ezek szerint ennek keretében szervezett tömegsport zajlana. A dsk önálló szakszaktályként működik majd és önálló költségvetéssel rendelkezik, de nem jogi személy. A lehetőségek korlátozottsága miatt igyekeznek olyan szakszaktályokat beindítani, amelyek kevésbé teremigenyesek. Összesen 11 szakszaktályt alakítanak meg: labdarúgás, röp- és kosárlabda, asztalitenisz, aerobik, úszás, sakk, kung-fu, brijds, túra és további kettőt terveznek: tenisz és si.

Mivel jelenleg csak a Kinizsi kollégium tornaterme áll rendelkezésre, a nagyobb bajnokságok rendezésekor tornacsarnokokat akarnak kibérelni. (Ami elég utópisztikus ötlet, ugyanis a bérleti díj óránként 800 forint körül mozog.) A Kinizsi terme is csak részben szabad: hétköznaponként fél kettő és fél négy között, este 10 óra után és vasárnaponként egész nap. A szakszervezeti sportmozgalom keretében tartozó tanfoglalkozásról sem szabad megfeledkezni, a tanárok heti két alkalommal éppen a délutáni időszakban továbbra is igényt tartanak a teremre. Továbbá a jelenleg is működő, a tömegsport-szakszaktályok közötti mostohagyerek férfi röplabdások is szeretnének legalább még egy edzést.

A pénzügyi háttér három fő forrásból táplálkozna. Első és legfontosabb ezek között az állami juttatás. Az eddig is átutalt 160 ezer forint körül mozgó összeg 60 százalékaival rendelkezik majd a dsk, a fennmaradó 40 százalékat a testnevelési tanszék kezeli, a nem dsk-tagok és további kollégiumi igényeket fedezik belőle. Másik forrás a tagdíj. A gyűlésen egyhangúan megszavazták a havi 10 forintot, s úgy tervezik, hogy ezt félévenként szedik majd be a szakszaktályvezetők. A későbbiekben szeretnének reklámszerződéseket kötni vállalatokkal és egyéb juttatásokat is várnak meg.

Vita alakult ki azzal kapcsolatban, hogy tag- vagy küldöttgyűlés legyen a dsk legfőbb szerve. A „népképviselet” mellett kardoskodók szerint, ha már valaki belépett a dsk-ba, hadd hallja, mi is történik, volt, aki attól tartott, hogy a küldöttek révén megint az a folyamat játszódik majd le, hogy szűk csoport kezébe kerül a vezetés, s ennek érdeke lesz a döntés.

Az „ellentábor” azzal védekezett, hogy a delegálás nem ellentéte a demokratizmusnak; a szakszaktályok eléggé koncentráltak és kiskörűek lesznek ahhoz, hogy egy-két (nagyobb szakszaktály esetén több) küldött is képviselni tudja a közös érdekeket, a

többiek pedig inkább csak sportoljanak. A küldöttgyűlési forma mellett szóló további érv, hogy nagyon nehéz 200-300 embert összehívni. Végül azt szavazták meg, hogy az elnökség dönt majd arról, köz- vagy küldöttgyűlést hív össze.

Felvetődött a jogok és kötelességek témakörével kapcsolatban a pártoltag és dsk-tagok közötti elhatárolás pontosítása is: voltak olyanok, akik úgy vélték, hogy a pártoltag legfontosabb ismerve legyen az, hogy nem sportol, csak erkölcsileg, anyagilag támogatja a dsk-t, a dsk-tag fogalmát pedig ki kell szűkíteni a nappali tagozatos diákok köréről, az egyetemi dolgozókra és az öt évre visszamenőleg végzett közgazdászokra is, de ezt a kérdést nem tisztázták.

Végül kisebb javítások után a gyűlés elfogadta az előterjesztett működési szabályzatot, ami feltűnő hasonlóságot mutat egy másik dsk, szabályzatával, a „szerzők” még a sportkör színe sem változtattak.

A gyűlés utolsó napirendi pontjaként megszavazták a javasolt vezetőségi tagokat. A dsk elnöke Valcsicsák Imre, titkára Póór Zoltán lett, a további elnökségi tagok: Halmi Zoltán, Szabó Ferenc, Szabó Péter, Kristóf István, Buczó Péter, Brandt Zoltán, Czotter László, Kovács László (testnevelőtanár) és egy hölgy: Dunai Kovács Erika, akit a gyűlésen egy résztvevő javasolt.

H. K.

Heves vita a bérigazgatókodásról

A dékánhelyettesek, dékánok, rektorhelyettesek vezetői pót-lékat a bruttósítás során a legmagasabb bérű vezető pót-lékhöz igazítsák, míg a tan-szakszervezet pót-lékat a bruttósítás utáni bérekhez vissza-számítva igazítják össze. Hosszas vita alkult ki a nyelv-pótlékok bruttósításának igaz-ságos módjáról. Végül a testü-let 4 ellenszavazattal és 3 tartózkodással azt a változatot szavazta meg, amely szerint a nyelvpótlékok az alapbérrel együtt bruttósítják (nem is lenne más mód), majd az így előálló bérekhez vissza-számítják a nyelvpótlékokat, méghozzá úgy, hogy a jelen-leginél száz forinttal mag-sabb összeghez legjobban meg-közelítő összeg, azaz 400, 500 vagy 600 forint legyen. s ezt ezután elkülönítve, nem alap-bérként kezelik majd. Támo-gatta a testület (egy ellensza-

vazattal) azt is, hogy a szer-vezeti egységek a főfoglalkozá-siuk bérbruttósítási arányá-ban kapják a többi dolgozó bruttósítási pénzösszegét is, s támogatta a testület azt a ja-vaslatot is, hogy a túlóra, tiszteltidő és egyéb kereteket főlemelik. Két ellenszavazat-tal hat tartózkodással szava-zta meg a testület azt, hogy az első negyedévben a bérme-ga-karítás terhére ne lehessen bérlemelést, jutalmazást vég-rehajtani, hiszen az így kép-ződő tartalékra szükség lesz, mert a számoláshiba hibák csúszhattak, és más miatt is szükség lehet pluszpénz-re. Januárban tér vissza a tes-tü-let arra a vitás kérdésre, hogy az így létrejövő tartalék ma-radjon-e az illető szervezeti egységnél, vagy rövid, ill. hosszú távra rektori keretté központosítsák, valamint, hogy a különböző alkalmazotti ka-

tegóriákban rendelkezésre álló bruttósítási összeget föl lehe-sen használni más kategóriák számára, vagy ne. Nem volt más szavazatképes a bizalmi-testület, amikor egyik tagjának arról az indítványáról szava-zott, javasolja-e a rektornak, hogy az első negyedévben ne töltsön be üres állásokat. Az egyik póluson az az érvelés állt, hogy ezek az üres státu-szok jól jönnek majd a felső-oktatásban várható mintegy 10 százalékos létszámléptetés napirendre kerülésekor, hi-szen először ezeket a fantom-embereket lehet majd elbo-csátani a valódiak helyett. Ezzel gyökere-en ellentétes áll-láspontot is jó néhányan kép-viseltek, azt ugyanis, hogy egy rádióhír alapján ne men-jünk előre a létszámszökken-tésnek, ne vegyük azt kész-pénznek, hanem tiltakozzunk ellene. A tájékoztató jelleg-gel megtartott szavazáson 8 igen, 10 tartózkodás és 24 el-lenszavazat született a lét-számszop-indítványról.

M. G.

Még mindig „mostohagyermek” a STUDENT?

A STUDENT Diákszövetkezeti csoport november 30-án tartotta első nagyobb tagtervezését, 144-en voltak jelen.

Hegedűs István, a STUDENT elnöke szövegezte az eddigi eredményekről, szervezeti változásokról. Konkrétan kitért a Tarkareti Öneljáró Egység (TÖNE) összeállítására, majd részletesen ismertette a január elsejétől várható változásokat a következő négy területen: általános forgalmi adó, személyi jövedelemadó, vállalkozási adó, illetve a társadalombiztosítási járulékok. Összegzésként megállapította, hogy a működés feltételei nehezedtek.

A második napirendi pont keretében az IB határozattervezetnek (a 10 százalékos jövedelemplóték kifizetéséről) megszavazására került sor. A kifizetést egyrészt a STUDENT eddigi eredményessége, másrészt a tagok anyagi megterhelésével járó karácsonyi vásárlások tették indokolttá.

A harmadik napirendi pont a működési szabályzat módosításának javaslata volt, amit Hegedűs István ismertetett. A módosítások az öneljáró egységek alapítására, a kötelezettségvállalás és jogosultságrendjére vonatkoztak. Valamint sor került egy korábbi pont törlésére, mely szerint a tagoknak eddig minimum havi 500 forintot kellett keresniük. Ez a pont ugyanis ellentétben áll a STUDENT tulajdonképpeni céljával, hogy a résztvevők számára a bekapcsolódás lehetősége legyen, mindenki annyit dolgozhasson, amennyit ereje és ideje lehetővé tesz.

A szövetkezettel, illetve az egyetemmel való kapcsolat-tartás terén merül fel a STUDENT szinte „mostohagyermeki” helyzete. Egyszerűen érthetően, hogy az ez évben már 6 millió forint feletti árbevételével rendelkező, időről időre negyvenháromezer taggal rendelkező szervezet, amely az egyetemnek és a szövetkezeti tagoknak is díjat fizet, ennyire lehetetlen működési feltételek között legényként dolgozni. Pedig az ügyben már folytak tárgyalások (eddig eredménytelenül) az egyetem és a szövetkezet vezetőségével. Erősen lenne már erre a problémára megnyugtató megoldást találni!

Harmadik napirendi pontként Suhajda Endre fellebbezésének elbírálására került sor. Suhajda Endrét nyári munkájának kifizetése során 1331 forinttal túlfizették. Mivel az IB rájött a tévedésre megpróbálta elérni Endrét; ez azonban csak szeptemberben sikerült. Ekkor azonban Endre arra hivatkozott, hogy harminc nap elteltével már nem követelhetik vissza tőle a pénzt, megtagadta az összeg visszafizetését. A tarkareti tagtervezet 60 tartózkodás, 75 igen és 39 nem szavazattal Suhajda Endrét kizárta tagjainak sorából.

Befejezésül szó esett a jelenleg folyó munkákról. Ezután következett a nap fénypontja, a jövedelemelőlegek kifizetése és a boldog kólaívás, ami a tagtervezet „elmaradhatatlan” kelléke.

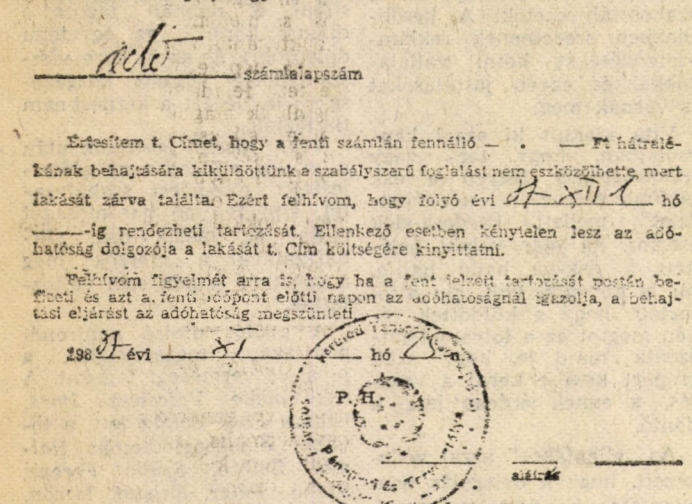
Bévecz Marianna

Nyílt levél

a Fővárosi Adófelügyelőség (Hámán Kató u. 3–5.) és egy budapesti kerületi tanács vb pénzügyi osztályához

Nem szívesen bont fel senki olyan titkos levelet, amelyet a kerületi tanács vb pénzügyi és tervosztálya küld, és tintával a feladó alatt szerepel, hogy „a d o”

Különösen meglepő, ha első írásbeli értesítést kapja valaki az alábbi zöld színű értesítést:

/Az összeg, a kerület száma és az aláírás az eredeti értesítésen szerepel!./

November 30-án az értesítés kézhez vétele után folytatott telefonbeszélgetés alapján a tanács illetékes elmondta, hogy az 1986. évi általános jövedelemadó-hátralékrol van szó, amelyről semmilyen értesítést ez idáig nem kaptam. A tanács ügyintéző megadta a Fővárosi Adófelügyelőség telefonszámát, ahol közölték, hogy az általuk küldött határozat még szeptemberben visszaérkezett azzal a megjegyzéssel, hogy „A címzett ismeretlen!”, mivel rossz címre postázták.

Az eset kapcsán néhány gondolat felvetődik az emberben: 1. Miért a Fővárosi Adófelügyelőség küldi meg a határozatot az adózónak, miért nem bízzák ezt arra a kerületi tanácsra, akinek közvetlenebb kapcsolata van az adózó polgárokkal és érdekük is azt diktálja, hogy ne tévedjenek a címzésnél! Ebben az esetben a téves címzésű határozatok is az illetékes tanácshoz kerülnek vissza. (Talán a jelenlegi rendszer azért alakult így, hogy legyen elegendő munkája az adófelügyelőségnek.)

2. A kerületi tanács biztosan anyagi gondokkal küzd. Ez azt hiszem, a valóságos helyzet ismerete nélkül is igaz. Az azonban furcsa, hogy csak a mostani egyetlen levél érkezett címre a tanácsos és ebből kell értesülnöm, hogy az elmúlt időszakban már jart zavar találtunk előtt egy adóbejáró, akinek az érkező levél elfelejtett a tanács levelet küldeni, sőt még az adóbejáró sem méltatta annyira az ügyet, hogy egy névkártyát bedobott volna a leveles nyílra.

3. A szerencsétlen postás a november 25-én aláírt értesítést már november 30-án be is dobta a ládába (nem a kapunál lévő leve-

szekrénybe), mivel senki nem tartózkodott otthon és gondolta bedobja, hátha december 1-jei fizetési határidőt jelölt meg a tanács ügyintézője.

4. 1987-ben hogyan maradtott az „úri Magyarországból” származó értesítés a tanácsoknál, amely nem fizetés esetén végrehajtott küldi olyan állampolgár nyakára, amely az állami hivatalnok hanyag munkája miatt nem is értesült arról, hogy egyáltalán adóterhelése van. Eddig azt gondoltam, hogy egy biztonsági zár és egy mágneszár hatásos a betörők ellen, de ebből az értesítésből rá kellett döbbennem, hogy nincs olyan biztonságos zár, amelyet az „adóhatóság dolgozója a t. Cim költségére” ki ne tudna nyitni. Nesze nekem állampolgári jog és anyagi biztonságot!

5. Még felháborítóbb a tanács értesítése, ha a Fővárosi Adóhatóság határozatát is ismeri az adófelügyelőség állampolgár (én egy kölcsön kapott határozatot ismerlek), amely az alábbi szöveget tartalmazza: „A fizetési határidő elmulasztása esetén havi 1 százalékos adópenzt kell felszámítani.”

Ez a szöveg még a fizetésből történő leltárt sem tartalmazza, nem helyez kilátásba börtönben letöltendő időt, csak az évi 12 százalékos kamatot írja elő! Jó lenne tudni, hogy határozat nélkül hogyan kaptak adminisztrációs hibáknál kis zöld tanács értesítést miszerint, ha nem rendezik tartozásukat a tanács által megjelölt időpontig, akkor ... kénytelen lesz az adóhatóság dolgozója a lakást a t. Cim költségére kinyitni — és szabályszerűen foglaltatni eszközölni.

Tisztelettel:
(A tanács és az adóhataly címe a szerkesztőségben)

„Hosszú idő telt el az egyetemi reform első vázlatának, majd a tantervi koncepciót részletesebben bemutató dokumentum első megjelenése óta. Ez az idő a reformot érlelő, a megvalósításhoz vezető konszenzust kialakító természetű munkák, viták és egyeztetések korszaka volt. A reform valamennyi egyetemi testület által megvitatott programjának kormányzati jóváhagyása óta megindult az első tanévek oktatási programjainak kidolgozása és egymás közötti egyeztetése, megkezdődött egyes programok tesztelti vitája. Az utolsó fordulóban valamennyi tanszéki véleményezte a most már szakirányokat is magába foglaló teljes tantervi struktúrát.” Így kezdődik az a levél, amelyet a rektor írt a képzéskorszerűsítés jelenlegi szakaszáról, s amelyet ezen a héten kaptak meg a tanszék, a képzéskorszerűsítésben részt vevők. Ez a levél, s a vele küldött tantervi összefoglaló erősíti meg azt a folyamatot,

„Több örömet okozott, mint vártam”

amit az egyetemi szóbeszéd a túlzott kompromisszumok helyett a reform kezdeti, radikálisabb irányához való visszatérésként könyvelt el.

— Milyen köztes lépések tették ezt lehetővé — kérdeztem Csáki Csaba rektortól.

— Ezt eredményezte a tanszéki reagálások összesítése, ezt szűrtük le a hallgatókkal folytatott tárgyalásokból is, ilyen irányú biztatást jelentett a közelmúltbeli pb-határozat, és a személyes tárgyalásaink is. Egy hónapos intenzív munkával készült el ez a tantervi javaslat, s mostantól ezt tekintjük minimális programnak.

— Mik a további teendők most?

— Két hetet szánunk arra, hogy a tanszékvezetőkkel karunként megbeszéljük a prog-

ramot, és a hallgatókkal is további tárgyalást folytassunk, bár a HT képviselői mindvégig részt vettek a munkában. Január első hetében egyetemi tanácsülés tárgyalja majd a programot, Bizottságokat hozunk létre, amelyek az egyes szakokra vonatkozó tárgyakat véglegesítik majd, s márciusban újabb egyetemi tanácsülés lesz a témáról. Szeretnénk a hallgatók számára mielőbb elkészíteni azt az útmutatót, amivel megtervezhetik egyetemi pályafutásukat, kellően áttekinthetők a választható ismeretköröket, tárgyakat. A golyátáborban nagyon komoly orientációs munkát kívánunk végezni, ahol jól felkészült oktatók segítik majd az új hallgatókat. Fontosnak tartjuk, hogy minden hallgatónak legyen tanácsadó c-tatója, aki végigkíséri egész

egyetemi pályafutását: aki tanácsot ad, segít választani, dönteni. Egy-egy oktatóra két-három hallgató „jutna” így, bár ez még korántsem eldöntött kérdés. Bárhol is lesz, a hallgatók választásainak kockázata sokkal nagyobb lesz, mint most. S ezért is nagyon fontos, hogy az oktatók is jól átlássák, alaposan megértsék az új képzési rendszert.

— Nehéz szakasz zárul most le, milyenek az eddigi tapasztalatai?

— A programviták több örömet okoztak, mint vártam. Megvan és megmutatkozik az újító törekvés, s ahol ez hiányzik, azt kritikával illeti az egyetem közössége. Szálesedik az a bázis, amelyik érzé, hogy haladni kell. Az egyetem megújuló képessége végül is talán nagyobbra bizonyul mint ahogy azt sokan várták. Messze vagyunk még attól, hogy elkészüljenek az új tananyagok, de vannak vállalkozók, és folyik a munka.

M. G.

Újabb népszavazás tandíjugyban

(Folytatás az 1. oldalról.)

új hallgatói képviselői struktúrát életre hívói és működőtesti kísérletnek tartják, amely akkor válhat igazán demokratikus intézménnyé, ha gyorsan a képviseltek kontrollja alá kerül, ha kiszélesedik bázisa. A HT ennek a célnak az eléréséért törekedik a közösen megvalósított intézmények közötti egyeztetésre, a hallgatói tevékenységcentrumokkal. Utóbbi egyenletlen eredménnyel járt, viszont ezen belül a KISZ-bizottsággal a viták ellenére sikerült jó együttműködést kialakítani. A választások késői lebonyolítása miatt a testület a mélyvízben találta magát a félév során; rövid idő alatt kellett fontos egyetemi szabályzatok kérdésében állást foglalnia, eközben megtalálnia munkamódszerét és keresni cselekvési stratégiáját. Az elnök értékelte a menzabojkot — ezzel lapunk különöndalán foglalkozunk. Összegzésképpen kifejezte azt a reményét, hogy a hallgatói szolidaritás hulláma, ami az esemény során megmutatkozott, tartós lesz, és a menzánál elvontabb diáktervezet érvényesítésekor is funkcionálni fog. A HT legfontosabb következő feladata, hogy kialakítsa politikai stratégiáját. Bajnai Gordon felszólalásából kitűnt, hogy ennek egy konkrét, helyi, egyetemi mozzanatát az általa megkezdett egyöntetű vélemény szerint a diákok szempontjából pozitív egyetemi reformfolyamat hallgatói tömegbázisának megteremtése je-

lentheti. Ugyanakkor tágabban a mindenkori hallgatói tagozatok minimális feladatát az általuk képviselt ifjúsági korosztály generációjára valószínűsítésében, azaz az összetartozását küldetésében, elhivatottságában, közös érdekeinek felismerésében megtaláló társadalmi csoportra valószínűsítésében látta. A maximális cél — a szerencsés idők szelét megérezve — a közös értékek érvényesítése, a korosztály nemzedékké válása lehet.

Az oktató-nevelő munka hallgatói véleményezésének egyetemi szabályzata, az egyetem köznevelődési szabályzata és a tandíjszabályzat kérdéseiben a hallgatóknak egyetértési joguk van. Ez azt jelenti, hogy ha a diákság képviselőin keresztül az egyetemi tanács szavazásán — amely dönt a szabályzatok bevezetéséről — nem ért egyet ezekkel, akkor a szabályzatok nem léphetnek érvénybe. A hallgatói gyűlés ajánlásokat tett a hallgatói tagozatnak arra, hogy miként szavazzon, a HT ezeket az ajánlásokat érvényesíteni kívánja.

Nem volt könnyű dolga Iván Gábornak (III. külga. z.), a gyűlést feszesen levezető elnöknek. A hallgatói tagozat és a KISZ-bizottság a szabályzatvezetékhez kiegészítéseket fűzött, amit a testületek egy-egy képviselője meg is erősített a tervezet vitája előtt. Ezt követve rendre a vita, amelynek közben tartása, tekintettel a napirendi pontok nagy számára és a bonyolult kiegészítések sorára, nem kis gondot okozott. A 80-100-ról fokozatosan 50-

60 résztvevőre csökkenő létszámú gyűlés végül is csak az utolsó napirendi pontnak, az egyetemi tanulmányi bizottság új diáktagjai megválasztásáról a hallgatók távozása miatt kutyafuttában.

Az oktatási hallgatói véleményezésével kapcsolatban a nyilvánosság kérdése váltotta ki a legnagyobb vitát. Végül is 13-an szavaztak a hallgatói véleményezésének teljes nyilvánossága mellett, a többség elfogadta, hogy a véleményezések elsősorban a véleményadók és a véleményezettek számára nyilvánosak azzal a kiegészítéssel, hogy a hallgatói tagozat kapja meg az oktatási készült álláspontok egy összegzését. A gyűlést az ajánlja, hogy évente egy alkalommal minden oktatóról készüdjön véleményezés.

A köznevelődési bizottság összehívásával kapcsolatban a gyűlés 10 tartózkodás mellett támogatta a hallgatói tagozat és a KISZ-bizottság javaslatát, miszerint az egyetemi pártbizottság képviselője nem lenne tagja hivatalból, alanyi jogon e testületnek. Támogatták azt is, hogy a gazdasági igazgatóság állandó meghívottja legyen a bizottságnak (ugyanakkor 5-en alanyi jogú képviselő mellett voltak és 11-en tartózkodtak a szavazástól).

A tandíj bevezetésével vagy ennek elvetésével kapcsolatos vitában mindenekelőtt kiderült, hogy a tájékoztató jelleggel figyelembe vehető hallgatói népszavazáson 609-en szavaztak, de ennek eredménye gyakorlatilag értelmezhetetlen. A szavazólapokon ugyanis tévesen vetették fel a kínálatot döntési alternatívákat. Szemben az ott leírtakkal, nincs választási lehetőség a félévismétlők tandíjfizetési kötelezettsé-

gét illetően, jogszabályi adottság, hogy ők egységesen 3000 forintot fizetnek. Aki szavazott, nyilván abban a hiszem-ben tette, hogy véleménye figyelembevételével erről is döntenek majd. További gondot jelent, hogy a szavazás lebonyolítási rendjében nem kibővítették ki annak lehetőségét, hogy valaki — mások szavazólapjához jutva — többször is szavazzon. A gyűlésen hosszas vita alakult ki arról, hogy miként foglaljanak állást a jelenlévők. Súlyos érvek kerültek szóba a tandíj mellett és ellen is. A patthelyzet érzékelhető volt, nyilvánvalóvá vált, hogy az érvek korrekt ismeretével, komoly propagandával a jelen levő hatvan főnél jóval nagyobb nyilvánosság elé kell vinni az ügyet a diákság véleményének, akaratának feltérképezésére. Bajnai Gordon oldotta fel a feszültséget azzal, hogy elismerte a HT-nek az első népszavazás megszervezésében elkövetett hibáit, másodikként, jól megszervezett, jól propagált népszavazás kiírásának támogatását javasolta a hallgatói gyűlésnek. Az ülés végül is támogatta az ajánlatot. (4 ellenszavazat.)

A hallgatói gyűlés feloszlása közben még elfogadta a különjárás díjakról az ülésre kiadott füzetben megjelent javaslatot, ajánlást tett arra, hogy amennyiben a hallgatói népszavazás a tandíj mellett dönt, akkor a HT és az EDJB közösen, nyílt ülésen döntsön a befolyt összeg felhasználásáról, és megválasztotta Iván Gábor III. évf. külga. z., Majoros Csaba IV. évf. agrár és Barta Viktória IV. évf. tervga. z. szaks diákok a hallgatók tanulmányi és vizsgaügyeiben illetékes egyetemi tanulmányi bizottság diáktagjaivá.

K. S.

Kátyúban a sport

Az utóbbi időben csend van a felújítás alatt álló két Zsil utcai tornateremben. Tóth Andorné, a testnevelés tan-szék vezetőjét kérdeztem, mit tud a munka leállításáról, s hogyan érinti ez őket?

— Nagyon kétségbeesett mindenki, a tanszék és az aktív diákjaink is. Nemrégiben figyeltünk fel rá a csönd nyomán, hogy nem dolgoznak itt a munkások. Próbáltam tájékozódni, mi történt, annyi információt kaptam, hogy jelenleg pénzhiány miatt ideiglenesen szünetel a munka. Ez minket szinte lehetetlen helyzetbe hoz. Enélkül is köztudottan tragikus az egyetem léteítményhelyzete. Szabad-területtel nem rendelkezünk, a Dimitrov téri kis tornaterem kényyszerű megszűnését tudomásul vettük. Jelenleg egyetlen tornaterem áll rendelkezésünkre a testnevelési, tömegsport- és élsport-igények kielégítésére. Eddig is erőnkön felül igyekeztünk megoldani a gondokat, uszodába, teniszre és egyéb tanfolyamokra küldtük hallgatóinkat.

Decemberben alakult meg a dsk, ők is, mi is nagyon számítottunk rá, hogy időben elkészül a két terem. Tervebe vettük szabadidő-szakosztály létrehozását is, ez azonban így eltolódik. Manapság min-

denhonnan azt halljuk, hogy hullanak az emberek, egészségtelenül táplálkoznak és élünk, így mozogjunk többet. A minap fogadták el az egészségmegőrzési programot, ennek megvalósításához azonban biztosítani kellene a feltételeket, például itt az egyetemen az elemi, minimális testmozgási igények kielégítéséhez.

Félünk attól, hogy ha most nem készül el a két tornaterem, akkor a rekonstrukció után már egy fillért sem kapunk bizonytalan ideig, s akkor, ki tudja, elkészülnek-e és mikor a felújítással. Bizom abban, hogy egyetemünk vezetése megérti gondjainkat, és megteszi a szükséges lépéseket.

★

Kérdésünkre Bozay László főmérnök elmondta, hogy bár pénzügyi kérdésekre manapság senki sem tud pontos válaszokat adni, az már bizonyos, hogy a tornatermek felújítása lelassul (már az idén sem tudja kielégítően finanszírozni a munkálatokat az egyetem), és az is nyilvánvaló, hogy a tervekkel ellentétben jövőre nem fogják átadni a két termet. Szerencsés esetben, talán 1989-ben valamikor birtokba vehetik ezeket a diákok és az oktatók.

B. J. — K. S.

Régi idők moziája

A rektor: igen, de...

Csáki Csaba a hallgatói gyűlésen mondta el a menzabojkottal kapcsolatos álláspontját. A menzát érintő panaszok hosszú idő óta halmozódtak, nemcsak a diákok, de az oktatók is többször megfogalmazták kifogásaikat. Nem mentegőzként ismertette a rektor azokat a lépéseket, amelyekkel az egyetem vezetése megpróbált javítani a helyzeten (menzaellenőr kinevezése, új üzembetűtő keresése stb.). Ugyanakkor kétségtelen, hogy sem ezekkel, sem a társadalmi ellenőrzés formáival, például a menzabizottság működésével nem értek el számottevő eredményeket.

Az egyetem vezetése nem elnevezte, hogy a bojkott eszközhöz nyúljanak a diákok, de úgy véli, nem lenne szerencsés és azt nem is támogatná, ha ez gyakran előfordulna. Kellemetlen volt a rektor számára a bojkott időzítése, az időpont merev betartása, mint-

egy a fenyegetések hatására már előrehaladott tárgyalásokat folytatott az illetékesekkel, és úgy tűnt, a tényleges megmozdulás nélkül is sikerül mindent elérni, amikor a diákság képviselői mégis a bojkott mellett döntöttek.

Csáki Csaba hangsúlyozta, hogy az eseményt az egyetem belügyének tekintti, ugyanakkor felhívta a diákok figyelmét arra, hogy ami a Közgazdasági Egyetemen történik, annak hatása nem tartható az egyetem falai között. Ahogy azt a mostani történetek is mutatják, az események egyesek szemében külső politikai tartalmat nyerhetnek, országos ügy válhat a dologból, alkalmat adhat külső politikai interpretációkra. Ez felelős magatartást követel a diákoktól, nehogy valamely akaratuktól és szándékaiktól eltérő eredményre vezessenek törekvéseik.

Konstruktív nem

Eppen idejében, az utolsó pillanatban jött a menzabojkott ahhoz, hogy az egyetemi diákság vezetői ne csak tisztviselőkké, de politikuská váljanak, a szabályzatok részleteibe való elmerülésen túl a politikai erőképzés, a meggyőzés stb. tevékenységében is megpróbálják magukat. A helyi politika jogszabályokkal körülrít hatásköri dzsungeleiben lavírozó politikust mindig fenyegeti az a veszély, hogy pusztán szakértővé válva elszakad azoktól, akiket képvisel. Így tűnik, ez itt el lesz kerülve kérem.

Igaz, segíti ezt, hogy lezárult a rekonstrukció nagyjai, hogy most már nem lehet mindent ennek számlájára írni, hogy a majdnem kész főépületben ismét koncentráldik a Közgáz diáksága. Az is igaz, hogy 1981 óta alapvetően az elmúlt évek diákgenerációi és vezetői veredtek ki a mai diákképviselői jogi státusának elismerését, "kialakítását". Sőt az egyetem egyéb belső és külső körülményei is kedveznek a konfliktusok felszínre hozatalának és politikai kezelésének. De! De és de bárki megkérdőjele az elmúlt akárhány év diákvetítőit, aktivistáit és mezei hallgatói közül, hogy mit szól a bojkotthoz, mindegyikük irigylet, hogy a diákság egy teljesen jogos követelését éppen most sikerült egy ilyen demonstrációval alátámasztani. Ha az egyetemista réteg közismerten, szükségképpen rövid életű nyomásgyakorló, politikai tényező, illetve konfliktusképessége miatt nem is várható egy ilyen masszív intézmény, mint a menza tartós és lényeges javulása, azért sikerülhet néhány fölletékesnek felhívni a figyelmét arra, hogy nem isten kegyelméből ül ott, ahova állították, hogy változnak az idők, és új ambiciózus generációk jönnek!

Mi sem bizonyítja jobban a dolog jelentőségét, mint hogy a képzéskorszerűsítés és a rekonstrukció miniszteri bejárásokkal és sajtótájékoztatókkal együtt nem vonzóttak ide anynyi újságíró, mint ez az esemény.

(Ja, a sajtó a szenzációra éhes, nem a mindennapok bármily jelentős aprómküldője. Pedig ez sajnálatos és bizonyára csak azzal magyarázható, hogy a magyar politikai rendszer elmozdított az ilyen fajta demonstrációtól. Az előtt nem volt ez olyan nagy szám. A mamám mesélte, hogy amikor 1938 táján 2 fillérrel emelték a villamosjegy árát, az angyaliföldi lóslók hónapokig bojkottálták a tömegközlekedést és gyalog jártak.)

A négy országos napilap mindegyike egy-egy cikkben emlékeztet meg szerda számában a keddi eseményről. A nyilatkozók és más érdeklődők egyöntű véleménye szerint ezek közül a Népszabadságban megjelent telefoninterjú jelenti a negatív csúcspontot. Így ebből csak az egyik olyan félmondatot idézzük, ami miatt a hallgatói tagozat fontolgatja, hogy helyreigazítást kér a laptól:

„nemrég alakult meg hallgatói tagozatunk és fel akarunk merni, hogy mekkora erőt képviselünk, ha szólunk követnek-e minak a diákok.

(Kutassy Jenő, aki a cikk szerzője szerint ezeket mondta, a legkevésbé tehetette ezt, mivel a HT-n belül a legmérsékeltőbb álláspontot képviselte a bojkottal kapcsolatban. De a HT sem „héjakból” álló felforgató testület.)

A Népszava profiljának megfelelően azok szemszögéből közzétette az eseményeket, akiknek van szakszervezetük. Megszólalnak a dolgozók: „Nézzé meg ezt a négy fűtőt (krumplisütőt)! Ezen egyszerre mindössze negyven adagot tudunk sütni — magyarázza kicsit indulatosan az egyik asszony. — Vagy ezt a melegpultot, ahol kétszáz adagot tudunk tárolni. Nekünk viszont nap, mint nap 2500 adagot kell gondoskodnunk. A körülményeink rosszak, nemcsak a kicserélés, de például nincs elszívóberendezésünk, és sorolhatnám.”

(Na igen, nem erről volt szó a rekonstrukció előtt — mint ezt ugyanebben a cikkben a rektor is megjegyzi.) Az üzletvezető-helyettes, és valami olyasmiről beszél, ami tisztán technikai kérdés (mármint az, hogy a dolog másként legyen):

„Aki valamit is ért a vendéglátáshoz, az tudja, hogy az üzemi étkezés semmi haszon nincs.”

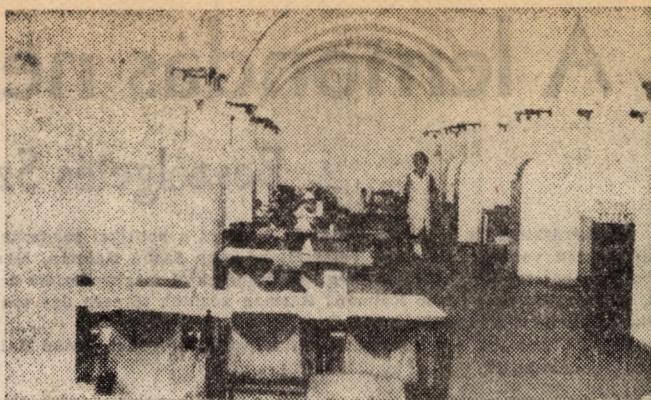
A korrektséget mérő 12 fokozatú Mercuri-skálán a Magyar Hírlap és a Magyar Nemzet cikkét helyezték a leginkább érintettek (a szervezők) a legelőkelőbb helyre. Az előbbi „kis színes”-re vette a figurát, utóbbi felveti a dolog egyetempolitikai és tágabb politikai vonatkozait. Három nézőpont a Magyar Nemzetből:

„A menza akkor nem úgy néz ki, mint most (kedden). Mert most minden ragyog, páran ülnek az asztaloknál. A pult mögött ideges emberek ácsorognak, a konyhán halomban áll a megfőzött, de már eladatlan étel. (...) Kik támogatják a kezdeményezést? Az egész diákság. Az egyetem vezetése, a párt- és a KISZ-szervezet is mellette állt. Így ma körülbelül 2200 diák nem ment le ebédelni, és sok tanár, egyetemi dolgozó sem evett a menzán. Voltak olyanok, akik nem értékelték egyet a távolmaradással? Talán, ha tízen-húszan lehetnek. Ők azt mondják, hogy nekik izlik a koszt. (...) Csáki Csaba: Tulajdonképpen az események akkor vehetnek kellemetlen fordulatot, ha nem jelentőségteljesen megfontolva értékelik. Akik ellenzői az egyetemi élet demokratizmusának, azok esetleg tökéletesebbnek látják. (...) Hogyan értékelik az eseményeket? En mind ebben nem látok semmi tragikusát. Úgy ítélem meg, hogy ez a diákság demokratikus szírnagypróbája volt. Meg akarják mutatni, hogy ők képesek egy ilyen ügyért harcolni.”

Ugyanakkor a Híradó 3. kiadásában közölték azt a riportot, amelyben a diákok képviselője volt az utolsó szó. És sajtóságos az is, hogy a kifejezetten ifjúsági műsornak számító 5. sebességből valahogy kimaradtak a felvett nyilatkozatok.

A bojkott másnapján a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum képviselője megkereste az egyetemi KISZ-bizottságot, hogy a mai magyar társadalom történetét feldolgozó gyűjteményük számára elkérje a menzabojkott plakátjait, valamint a Közgázdasznak egy, a HT „Betelt a tányér” című felhívásával megjelent számát. Gondolkothattak majd 1000 év múlva utódaink, hogy vajon milyen rég letűnt, archaikus nyelven íródott az a felirat: miszerint: „Don't be a canteen strike-breaker!”

K. S.

Menzabojkott volt az egyetemen december 8-án

A KISZ-titkár: a nebeze bátravan

— Mint KISZ-bizottsági titkárnak mi a véleményed a bojkottról és a bojkott céljáról? — fordultunk kérdésünkkel Horváth Gyulához.

— Az a véleményem, hogy helyes célokért folyt. Jól válogatták meg a bojkott céljait, ami nagyon fontos. A célok között volt egy, ami túlmutatott a menza keretein, sőt túlmutatott a vállalat és az egyetem viszonyain is. Ez pedig a realitét megőrzésének ügye volt. Ezt én úgy értékelem, hogy belátjuk, a menzának bizonyos árakat érvényesíteni kell, nem lehet veszteséges az üzem, de ellentételezésésképpen a támogatások realitétét is meg kell tartani. Tehát növelni kell a hallgatói támogatást. Azonban ez nem tartozik a menza hatáskörébe, viszont az összes többi cél kizárólag a helyi, illetőleg a vállalati menza vezetésén múlik.

A bojkott céljainak mindegyike élő gondot fejez ki. Hogy mit jelent a minőség egy ételnél, talán nem kell megmagyarázni. De az ételkező hőmérséklete is nagyon fontos. Döntő dolog viszont a választék kérdése. Még akkor is, ha az árakat emelni kell és például a hústeleket nem lehet olcsó áron kínálni. Biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy ki-kijajtsa, adott étvágya szerint válogathasson. Fontosnak tartanám például a zóna-ételek, kis adagok bevezetését. A választék bővítésével és a kis adagok bevezetésével végül is sok mindent kompenzálni lehet még az áremelkedések ellenére is, anélkül, hogy a támogatásokat egyáltalán szövegezzük. Ami pedig a megfelelő kiszolgálást és higiéniát jelenti egy menzán, az egy alapvető kulturális kérdés. Ezt attól is meg kell követelni, akinek csak hat általános van, mert ennek semmi köze a szakképzettséghez, vagyis ez is egy jogos követelés.

— Az inflációval kapcsolatos kikötést mennyiben tartod politikai követelésnek?

— Mennyire volt egységes a HT, amikor eldöntötte, hogy bojkottot hirdet? — tettem fel a kérdést Bajnai Gordonnak a HT elnökének a bojkott másodnapján, december 9-én.

— Fölmerült ugyan egy kis bizonytalanság, de amikor véglegesen eldöntöttük, hogy bojkott lesz, akkor már elég egységes volt a HT.

Eredetileg vagy három hete döntöttünk úgy, hogy elkezdjük szervezni, azonban a menzával folytatott tárgyalások alatt ezt nyilván fel kellett függeszteni. Ugyanis, ha teljesíti a menza maradvékátlanul a követeléseket, akkor nem csináljuk meg. Négy napig vártunk a változásra. De miután a közvélemény-kutatás szerint sem sikerült ezt a menzának megvalósítani, hétéfőn december 7-én már biztosak voltunk benne, hogy bojkott lesz. A menzával folytatott második tárgyaláson (december 7-én) be is jelentetem, tömegdemonstráció várható. Időpontot nem közöltem, mert erre nem hatalmazott fel a HT.

— Azért kétségtelen, hogy volt bizonyos javulás az első tárgyalást követően, ezt el kell ismerni.

— Bizonyos javulás volt, de ezek a folyamatok nem mentek eléggé végbe. A közvéleménykutatás és a dühöngő — amit kitettünk egy paravánra, hogy mindenki írja rá a kifogását a menzával kapcsolatban — azt mutatják, hogy nagyon sok olyan egyedi eset fordul elő, ami ilyen számban már nem tekinthető egye-

— Kétségtelen, ez túlmutat az egyetemen, így akár politikai követelésnek is tekinthető. Arról van szó, hogy bizonyos dolgokat a diákok szeretnék megkapni! Nyilvánvalóan, más társadalmi rétegek is fel fognak lépni ilyen igényekkel, de ennek nem a tiltás a megoldása. Igenis fel kell lépni az igényekkel, amelyek közül egy megfelelő érdekekezelő mechanizmus segítségével választani kell. Akik pedig azt kifogásolják, hogy ilyen jellegű követelés egyáltalán megfogalmazódhatott, azok azt felejtik el, hogy valahol ezeknek a véleményeknek is nyilvánosságot kell biztosítani, meg kell jeleníteni. Kétségtelen, hogy a bojkott nem erre született, hanem helyi ügyekre, de ha már egyszer az egész menza kérdését felvetjük ilyen kemény eszközökkel, akkor megkerülni — azt, hogy ennek van egy külső vetülete is — nem lehet.

— A tanárokkal folytatott beszélgetésből kitűnt, hogy egyesek attól tartanak, hogy a bojkottot az oktatással, egyes tárgyakkal szemben is alkalmazhatják majd a diákok. Mi erről a véleményed?

— Persze láttunk már ilyen esetet. Az oktatásra való rágyűrűzés azonban nem ilyen egyszerű, mert bizonyos tárgyaknál egyfajta csendes bojkott amúgy is van. Ez az előadások nem látogatása. Bojk-

EMBB-zsümlé menza-hidegtál helyett

A HT elnök: normális, legális, de végletes...

dinek. El kell ismerni azonban, hogy a tálcával kapcsolatos kifogásunkat rendezték. Tiszták, szarazak lettek a tálcák. De a lényegi kérdésekben nem történt javulás. Ezért döntöttünk a bojkott mellett. Amikor sor került a második tárgyalásra, el is ismerték a menza vezetőinek, hogy vannak pozitív törekvések, de úgy gondoljuk, hogy a tömegdemonstráció tovább erősítheti, kiszélesítheti ezeket a folyamatokat, sőt kényszerítő erőként biztosítja, hogy a javulás nemcsak egy hétre tart, hanem állandósul egy jobb állapot.

— „Ha látták volna a diákok azt a hús- és ételtömeget, amit a menza az oktatástól elvon, akkor talán meggondolták volna mit tesznek. Akkor amikor az ország ilyen nehéz helyzetben van, nem lehet ilyen kárt okozni. Ezzel tisztában kell lenni a leendő közigazdászoknak”, — vélekedett a bojkott után a menza egyik pénztárosa.

— Mi is elég régóta nyögünk a menzával megpróbáltatásokat, és eddig senki nem volt tekintettel ránk. Személy szerint én is sajnálom a sok kidobott ételt, és egyénenként együtt érzek a menza dolgozóival, de hát ők is érezzék együtt a diáksággal, akik évek óta sínylik a menzával kapcsolatban.

kottnak azonban mégsem lehet ezt tekinteni, mert ahhoz egy bizonyos szervezetszervezés van szükség. Igazából pedig ez nem szervezeten történik, noha bizonyos előadások színvonalát jelzi, amiről már sokszor szót ejtettünk. De úgy gondolom, hogy bojkott nem várható sem a közeljövőben, sem hosszabb távon sem, mert ha a hallgatókat bevonják az oktatás korszerűsítésének folyamatába és a hallgatói véleményezést komolyan csinálják, akkor nincs szükség rá. A menzánál is csak azért volt szükség erre az eszközre, mert a normál folyamatú tárgyalások nem vezetnek eredményre. Tehát az a fajta érdekegyeztető mechanizmus, amely nem működött a menzán, s amelyet megpróbáltunk működtetni, nem ment, ezért kellett ilyen eszközökhöz nyúlni.

— Hogy téved meg a HT dinamikus mozgását?

— Ami a dinamizmusukat illeti, nagyon pozitívnak tartom. Szerintem túl van azon, amit én őszintén szólva vártam tőle. De messze túl van az országos tapasztalaton. Ilyen típusú HT az országban sehol sem működik. Abból a szempontból is pozitívnak tartom a HT tevékenységét, hogy a HT és a KISZ-bizottság viszonya normálisnak mondható. Végül is megvalósítottunk egy újfajta modellt a politikai

mozgalom és az állami struktúra kapcsolatában. Most e modell első lépéseinek tanúi vagyunk.

— Azt hiszem elmondhatjuk, hogy a bojkott növelte a HT tekintélyét, népszerűségét!

— Ez biztos, hogy igaz. Azért tartom csak veszélyesnek ezt túlhangsúlyozni, mert úgy tűnhet, mintha a bojkott ezért lett volna. Mint már mondtam, ennek kemény oka volt. Hogy a kihatása megnövelte a HT népszerűségét, ez természetes egy ilyen szituációban. Bár megvolt a bukás veszélye is, mert összekénthette volna a tekintélyt, ha ez a bojkott nem így sikerül.

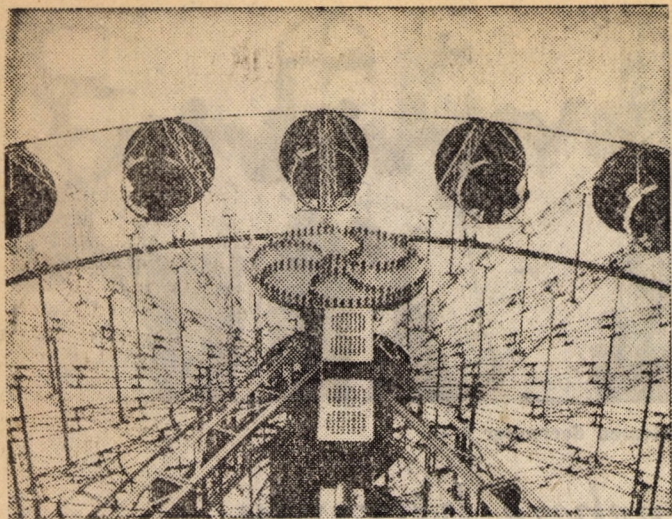
Úgy látom, hogy a HT egy nagyon dinamikus társaság. Az a szabadabb fajta közélet, ami a Közgázban már évek óta megvalósul, és az a fajta modell, mely felé évek óta haladunk az egyetemen, az most igazolja vissza az eredményeket. Többek között azzal is, hogy végül is a két diáktömb, a HT és a KISZ vezetése olyan tagokból áll személyileg, akik igencsak alkalmasak a feladatokra. Akarnak csinálni és valamit, törekszenek valami felé. És erre szükségük is van, hiszen még nagyon sok feladat áll előttük. Gondolok itt arra, hogy ki kell építeni a maguk struktúráját, ami nagyon nehéz feladat lesz. Mert egy ilyen típusú ügyre, amely az egyetem egészére tartozik, könnyű embert találni, könnyű szervezni, de annál nehezebb lesz például a kari hallgatói képviselők, bizottságok kiharcolt pozícióira emberek találni a feladat ellátására, hiszen végül is a HT a hallgatók szemében egy hivatalos struktúrának tűnik, még akkor is, ha népszerű. A soron következő feladatok aprómküldője foglalknak magukban, amit naponta kell csinálni. Remélem, ez is sikerülni fog nekik, hisz pozitív irányba fejlődésük, a többi önkormányzatok képest sokkal jobb működést produkálnak. Valószínűleg azért is, mert jó közösséget alkot a társaság.

— Hogyan értékeli a HT a bojkottot?

— Úgy gondolom a bojkott egy normális, legális módszer, amin nem kell meglepődni, és nem szabad túldramatizálni sem, mint ahogy egyesek erre hajlandóságot mutattak. Mindemellett végletes módszer! Ezt azért hangsúlyozom, általában a vezetések, és nekünk is az a feladatunk, hogy egy jóval korábbi stádiumban próbáljuk megfogni az eseményeket, ha lehet, hogy a bojkottra ne kerüljön sor. Ezt a módszert akkor lehet, kell és szükséges alkalmazni, hogy ha már olyan az alulról jövő nyomás, amely egyszerűen nem teszi lehetővé a további varakozást, túrelmi időt. De remélem, nem lesz rá szükség, hogy bármi másra alkalmazzuk.

— Megnőtt a HT tekintélye is azt hiszem, a közvélemény szemében!

— Talán többen megtudták mi az a HT. De azért nem szeretnénk eltúlozni a HT szerepét. Mert mi kezdeményeztük, de valójában a tevékenységi centrumok és a KISZ segítettek, akiket ezért külön köszönet illeti. A legnagyobb élményem az volt, hogy a hallgatóság spontán is támogatta a munkát, a lányok önként beálltak a szendvicsszűkítő közé. Ez ugyan nem volt cél, de nagyon nagy értéke a bojkottnak, hogy bebizonyosodott, a diákok szolidaritás egymás iránt, ilyen alapvető érdekekért össze tud fogni a hallgatóság.

Egyszer lent, egyszer fent

Történelmünk tanúi és vallatói

SAULUS egyetlen éjszaka alatt változott Paulussá. A közép-kelet-európai értelmiség azon generációjának, amely közeledik a stafétát továbbadásához (vagy már át is adta), megadatott a történelem jóvoltából a lehetőség, hogy végigjárja, végigszemlélje az átváltozás hosszúra nyúló közép-kelet-európai „éjszakáját”. Az 1955-ben fiatalon miniszterelnökké ki-nevezett Hegedűs András „át-változása” egyben generációja egyik lehetséges válasza is a magyar történelem fordulataira: sztálinista funkcionáriusból szabadgondolkodóvá lett. 1949-ben, a Rajk-per idején, a párttisztogatást még szükségszerűnek tartja, elhiszi a Rajkkal szemben felhozott vádakot; 34 évesen bukkott miniszterelnök, 1973-ban azonban már revizionistának bélyegzik, s ő felvállalja a revizionizmust, majd a szocialista pluralizmus hirdetője már akkor, amikor a politikai pluralizmus még nem tartozott a divatos témák közé. Ma a politikai nyitottság egy hulláma őt is hátrá vetette, a korábban megtűrt szociológus ismét egyetemi katedrát kaphat.

A társadalomtudományi klub novemberben Esztergomban rendezett táborában hallhattuk Hegedűs András előadását.

A tábor másik vendége, Für Lajos a magyar történelem más sorsfordulóira irányította a figyelmet. Az első világháborút lezáró Párizs környéki békék, a wilsoni pontokat semmibe véve, a nemzeti ellentétek nemzeti-ségi problémák formájában való továbbélését biztosították. A Dunai Konföderáció kossuthi álma, Jászi Oszkár

keleti Svájc 1945 után is éppúgy illúzió maradt, mint 1921-ben. A nemzeti-ségi kérdés probléma volt és probléma is maradt.

A határainkon túl élő magyar kisebbségről, fennmaradásuk, magyarságuk megőrzésének lehetőségeiről beszélni ma a divatosság követelménye. A Magyarországon élő nemzetiségek helyzetéről szólva, büszkén emlegetjük — külföldön is sokat dicsért — türelmes, valóban több tekintetben példamutató nemzeti-ségi politikánkat. De megmagyarázhatatlan például az, hogy 1987-ben abban az országban, amely a XIX. században már Európa egyik legkorszerűbb nemzeti-ségi törvényével rendelkezett, miért nincs nemzeti-ségi törvény?

A nemzeti-ségi lét és társadalmi beilleszkedés kérdésével foglalkozott előadásában Székely András Bertalan magyarságkutató. Nemcsak a határainkon kívül élő magyarság, de a Magyarországon élő kisebbségek asszimilációs folyamata, melynek skálája a teljes beolvadástól, a származást leplezni igyekvő hasonlástól a kettős, kötődésig (a kisebbséghez való nyelvi és kulturális kötődés és a „többséghez” való egyidejű alkalmazkodás) terjed, megállíthatatlan folyamat. Nemcsak Burgenlandban néptelenednek el a magyar iskolák, de a hazai nemzeti-ségi iskolák tanulói is egyre fogyatkoznak.

A tábor előadás-sorozatát V. Tóth Károly, a szülőföldjét, Erdélyt elhagyni kényszerült közéleti személyiség megrázó beszámolója zárta.

M. I. A.

A szélén

A fiú óvatosan lépett ki a tetőre, és körülnézett. Az épület kéménye pár méterre tőle magasodott és ahogy közeledett felé, továbbra is a csúcsán tartva a szemét egyre merészebben tört az égbe, míg el nem tűnt a nap vörösbé fehérítő fantáziaországában. Nem tudta, merre nézzen. Ott lent, alatta az emberek. Az, ott talán egy orvos vagy ügyvéd — elegáns ruha, méltóságteljes mozdulat, amint kinyitja az ajtót és eltűnik a metáلكék szín mögött. Ott a park. Elmosolyodott. Kiskorában ott játszott, a többi gyerekkel. Olyan kicsik voltak, hogy akkor még az sem látszott, hogy kiből lesz orvos és ki lesz okos és ki lesz gazdag és ki lesz művész és ki fog meghalni. Különös, gondolta, hogy pont ez jutott eszébe — meghalni. Talán az is egy foglalkozás — megszületni és meghalni. Kapni egy nevet és mellé egy életpályát és a hozzá tartozó szer-számot. Meggazdította a hosszú dróton lógó kefé-t.

Fáradt volt. Fiatal és járadt. Leült a kémény mellett a tetőn, és az alatta lévő mozgást figyelte: egy részeget, amint lassan egyensúlyozott a járdán az átke-lőhely felé, egy macskát, amint ügyesen besurrant a törött pinceablakon, a rohanó autókat, amelyek, mint-ha dróton rángatná a rendőr, játékszerként szaladgáltak az utcákon. A részeg úgy tűnt pont akkor ér a járda szélére, mikor a kocsisor újra mozgásba lendül, és a macska kis híján az egyik éles szilánk végébe futott. Az autók gyilkos rohanása, örjöngő lendülete idáig hallatszott. Egy kicsit arrébb, a templomból egy újdonsült házaspár lépdelt ki. Körülöttük a boldog násznép, szaladgáló visongó gyerekek, egy pillanatra megnyugvó világ, ott a templom előtt, fényképezőgép kattanása, amint egy hatvan év múlva furcsa csodálkozást kiváltó emlékképet készítenek, és természetesen az ifjú pár. Arcukon mosoly, rengeteg terv, érzék és váltakozó örömek hangulata valahol a távol-ban egy szép ország, egy nászéjszaka és egy élet boldog rohanása, egy jó állás és megőregedés, lassú muzsika, egy vonósnegyes elhaló hangjai, megnyugvás és szeretet, mindent összekeverő fantáziálás, képzlet és emlékek — egy boldog esküvőről, egy fénykép a tetőről egy fiú kezében; a lába alatt az élet mozgásai, amint elindul. A tetőn. A szélén.

Jaksity György

A lemondás nem visszavonulás

Beszélgetés Szabó Kálmánnal

Megkérdeztem tíz felsőéves hallgatót, ki most a politikai gazdaságtan tanszék vezetője. Öten azt választották, hogy Szabó Kálmán, öten pedig Szabó Katalint nevezték meg. Az utóbbiaktól megkérdeztem azt is, vajon miért nem Szabó Kálmán? Hárman közülük tévesen úgy tudták, azért, mert nyugdíjba ment.

— Mi a valóság? — kérdeztem tehát a legilletékesebbet, Szabó Kálmán akadémikust?

— 1970-ben lettem tanszékvezető. Azóta az érvényes rotációs rendszer szerint ötször nevezték ki újra a tanszék élére. A legutóbbi hároméves megbízásom jövő júniusban járt volna le. Mivel a fennálló norma szerint 65 éves kor után nem illik vezetőnek lenni — és én ezt helyesnek tartom —, jövőre mindenképpen új ember került volna a helyemre. Az oktatási reform a politikai gazdaságtan oktatásának és tananyagának tartalmi fejlesztését kívánja, és ez hosszabb időt igényel. Ha ez vezetésem alatt indul, az 1988 nyarán sorra kerülő vezetői csere törést jelenthetett volna. Nem lett volna cél-szerű elkezdni ennek a munkának az irányítását, hogy egy év múltán félíg készen adjam át valakinek. Ezért kértem felmentésemet az idén tavasszal, amit júniusban elfogadott az egyetem vezetősége. Az utódom — Szabó Katalin —, megbízását az érvényes rend szerint novemberben szavazta meg az egyetemi tanács.

Ellentétben a polgári élettel, az egyetemen egy vezetői posztról való lemondás nem jelent visszavonulást. A vezetés az oktatói munkán felül egy pluszfeladatot jelent. A hagyományos rend értelmében egy egyetemi tanár hetvenéves korában érkezik el a nyugdíjba menés határához. Így tehát automatikusan tanár vagyok ezen a tanszéken, amelynek 1950-ben lettem tanársegédje, s amelyhez nagyon sok minden köt. Úgy érzem, szeptember óta sem kevesebb a munkám, holott a tanszék menedzselése már nem az én feladatom.

— Nos, ha ez így van, biztosan más területeken fokozódott a szerepvállalása. Tudjuk, hogy diák kora óta szakmai munkája mozgalmi, közéleti tevékenységgel is párosul. Volt tervhivatali főosztály-vezető, hat évig rektor. Elméleti munkássága szorosan kapcsolódik a gyakorlati valósághoz, elsősorban különféle egyetemi és fontos közéleti szerepe révén. Hogyan tudott megbirkózni ezzel korábban és mi a helyzet ma?

— Az oktatás, kutatás, tudományszervezés, valamint az immár 18 éve tartó országgyűlési képviselőség külön-külön is időigényes. Egyidejűleg az egyik területen elért siker is elégedetlenséggel tölt el, ha a másikon kevesebb eredménnyel párosul. Az egy dimenzióban mozgó emberek ezt nehezen értik meg. Az emberben dolgozik egy belső ellentmondás: vajon melyikkel törődjön? Ugyanakkor a több irányból rá háruló emberi, közösségi ügyek elől sem térhet ki. A gyakorlati életben számtalan olyan problémával találkozom, amelyek még elméletileg sincsenek megválaszolva. Az egyidejűleg végzett munkák persze késleltetik a különböző területeken az eredmények elérését, de azért előnyei is vannak a párhuzamos tevékenységnek, hiszen a gyakorlati életben felvetődő problémák az oktatás és kutatás előrehaladását is előmozdítják. Bár úgy érzi az ember, nagyon fel van a ideje, munkája szabdalva, de az olyan értelmiségi, aki a közéletben is felelősséggel dolgozik, tudomásul veszi az erős igénybevételt, munkájában egy belső kötelességérzet hajtja szüntelenül előre.

— Végül is a három fő tevékenységi kör közül melyik ma az elsődleges?

— Elsődleges általában továbbra sincs. Mindig a köz-ség szempontjából általam legfontosabbnak ítélt terület kerül előtérbe. Mostanában például a képviselőséggel járó kötelességek kötik le az energiámat, de az ezzel járó feladatok zöme is belevág a közgazdász hivatásomba.

— Gondolom, nem elsősorban az Országgyűlésen való részvétel von el sok időt, hanem az ülésszakok közötti időben végzett bizottsági munka, illetve a beszámolások?

— A parlament működésében 1970 körül pozitív törekvések kerültek előtérbe. A gazdasági reform hatására a KB határozatot hozott a parlament szerepének növeléséről. Akkor némi gyakorlati változás indult el a Parlament működésében. Hadd említsen a választási törvény módosítását és a bizottsági munka felélénkülését. A módosított választási törvény lehetővé tette a kettős jelölést. Ez kedvező fejleménynek indult, sajnos, nem tudott sem a tanácsnoki, sem a képviselői választásokon kibontakozni. A gazdasági mechanizmussal szembeni konzervatív álláspont tükröződött a választásoknál is, az adminisztráció, az államigazgatás ellenállásában. A bizottsági munka azonban valóban megélénkült. A különféle témákban 20-25 főből álló bizottságok működnek. A bizottságoknak nincs törvényhozói joguk, ezt a plenáris ülés gyakorolja. A bizottságoknak az országgyűlési ülésszakok előkészítésében, a kormány és a funkcionális szervek befolyásolásában van szerepe. A viszonylag rövid, egy-két napos ülésszakok nem alkalmasak arra, hogy minden képviselő ott vesse fel a problémákat, ott vitatkozzanak, ott győzzék meg egymást és a partnerapparátust. Jelenleg a képviselőség egy választott közéleti tevékenység, amely mellett nem reális elvárni, hogy a Parlament plenáris ülése legyen minden kérdés megvitatásának színtere. Ezért a feladatokat szétválasztva bizottságokban próbálják megoldani. A bizottságok változó rendszeres-ségű ülésein a Parlament által a bizottságba választott képviselőkön kívül más képviselők is részt vehetnek. Így a bizottságok állásfoglalásai viszonylag feldolgozottan összefogottan és kellő javaslati erővel kerülnek az országgyűlés elé, ahol a kormányzatra kötelezően döntenek a vitás kérdésekben. A bizottságok munkájának jelentőségét az adja, hogy jog-va van bármely kérdést a plenáris ülés elé vinni. Nem lebec-sülendő a bizottságoknak a Minisztertanácsot, a kormányt befolyásoló ereje.

— A terv- és költségvetési bizottságnak — amelynek ön 16 éve tagja — milyen irányúak a konkrét feladatai?

— Először is a bizottságnak nem feladata tervek, költségvetések és más gazdasági jellegű munkaprogramok, beszámolók készítése. Ezt mindenütt a kormány szakapparátusai végzik el. Fontos viszont véleményt alkotni, és erről meggyőzni az illetékeseket és a képviselőket. Az országgyűlés elé a törvénytervezetet a kormány részéről általánosan az érintett tárca minisztere, főhatóság vezetője terjeszti elő. Vele szemben a partner bizottság állít előadót, aki a bizottság állásfoglalását, az elhangzott fontosabb észrevételeket javaslatként ismer-teti. Legutóbb a pénzügyminiszter által előterjesztett adótörvényekről szóló javaslatokhoz ilyen minőségben adtam elő a mi bizottságunk és a jogi bizottság nevében sok vitában született állásfoglalásainkat. A plenáris ülésen újabb indítványokat tettek. A parlament ezt követően bizonyos módosításokkal fogadta el a törvényerejű formát. Bizottságunk évente is-métlődő feladatai közé tartozik a költségvetési törvénytervezet, illetve az előző évi költségvetés kapcsán a zárszámadás parlament elé vitelében való közreműködés; ugyanígy ránk hárulnak a középtávú tervekkel kapcsolatos bizottsági felada-

tok. Bizony, rengeteg éles nézetűtöközésekről, kemény csatákról, kompromisszumokkal való megegyezésről tanúskodnak a bizottsági ülések jegyzőkönyvei.

— Az adótörvények kapcsán, most pedig az 1988. évi költségvetés tervezetével összefüggésben láttuk, milyen fontos a bizottság munkája az előkészítésben. Mennyire van ezzel összhangban az ülések nyilvánossága?

— A nyilvánosság kérdése szintén a hetvenes évek legelején vetődött fel a bizottságok munkájának megélénkülésével kapcsolatban. Az ülésekre a hivatalos bizottsági tagokon kívül a képviselők közül bárki bemehet és a vitában nem szavazati joggal részt vehet. Az ott elhangzottakat magnóra veszik, jegyzőkönyvezik. A közvélemény tájékoztatása céljából a sajtó, a TV, a rádió a maga ismert módján rendszeresen tudósíthat az ülésekről. Az, hogy mikor; mennyit, hogyan, az az újságíróktól és az aktuális tájékoztatáspolitikától függ. Persze néha sor kerül zárt ülésre is. Ez bizonyos témáknál fordul elő. A zártkörűség vonatkozhat a nem bizottsági tag képviselőkre és a sajtóra is.

— A legutóbbi választások hogyan éreztették hatásukat a Parlament összetételében? Van-e polarizáció? Érvényesül-e a párt vezető szerepe az országgyűlésen?

— A több jelöltből történő választástól mindenki azt várta, hogy csökkenni fog a párttagok aránya a képviselők között. Eppen ellenkezően alakultak a változások, még nőtt is az arányuk. Ez persze nem véletlen. Egyrészt a választásokon egységes szervező erőként a pártszervezet és a Népfront tudott fellépni. Másrészt a jelöltek közül mindig a nagyobb befolyással bíró, nagyobb közéleti súlyú emberek kerültek előtérbe. Ez utóbbiak viszont sok esetben párttagok voltak. Ezzel nem akarom elfedni a jelölések néha disszonáns jelenségeit. Ami a polarizációt illeti, nincs olyan szervezet, amely polarizálhat, illetve a különféle érdekeket integrálhatná. A képviselő mint egyén az országgyűlés egészéhez csatlakozik. A politikai reform célkitűzése, hogy létrejöjjenek olyan formák, szervezetek, amelyek lehetővé teszik érdekek integrálását és ütköztetését. Ez jelenleg rögtönzések formájában valósul meg. Nincsenek kialakult, hosszú távon tendenciózusan érvényesülő érdekközösségek. Csak egy-egy kérdésnél, szavazásnál alakulnak ki ad hoc érdekközösségek. A jelenlegi választási rendszerben megmaradva talán az jelentene innen előrelépést, ha a képviselőknek programjuk lenne, amelyek alapos közvéleménykutatáshoz kapcsolódnának. Az ilyen programok lehetnének érdekközösségek pontok polarizációs erők.

— Az elmondottak alapján a közéleti tevékenysége ad elég elfoglaltságot önnek? Milyen tervei ezzel egy időben az egyetemi oktató-munkájában?

— Rengeteg munkám, témám hever még befejezetlenül. Szeretném ezek egy részét tető alá hozni. Most három dédelgetett tervem van. Gyakorlatias okokból elsőnek tekintem a megkezdett vagyonérdekeltség-elmélet megoldatlan kérdéseinek kidolgozását. A legutóbb megjelent könyvem néhány fontosabb elméleti újdonságát külön-külön rövid formában és a mai aktualitásokra irányított módon kívánom feldolgozni. Másik fontos feladatnak tekintem az 1945 utáni korszak gazdaságelméleti tárgyalását. Nemcsak a gazdasági reformmal összefüggő gazdaságelméleti kérdések vizsgálatára kerülne sor, hanem az egyéb nagy jelentőségű gazdasági elképzelések és intézkedések méltatására, bírálatára is. Az intézetekben folyó gazdaságelméleti kutatások háttérterületén egy kritikai elemzésre törekednénk, egy elvont, didaktikus, tudomány-igénnyel fellépő kritikára.

Végül szeretnék egy szakszemináriumot szervezni, amelyik a parlament 1968 utáni gazdasági jellegű tevékenységének kritikai értékelésével foglalkozna. Ez a téma lehetne TDK vagy szakdolgozat tárgya, talán lenne olyan hallgatói csoport akiket ez érdekelné. Forrásul az ülések, bizottságok munkái és anyagai szolgálnának. Meggyőződésem, hogy az ilyen szakszemináriumi munka közel hozza a hallgatókat az ország sorsát érintő problémákhoz, ezáltal nemcsak szakmai tudásuk gyarapszik, hanem felelősségérzetük, közgazdász hivatástudatuk is erősödik.

Vm

A tél katonái

Mi újság a KISZ körül?

Ha a cím találós kérdés lenne, páratlan szellemességgel azt válaszolhatnánk rá, hogy „természetesen, a KISZ-bizalmas”, az egy újság az egyetemen a KISZ körül. A cím azonban nem találós kérdés, de ha már szóba került, meg kell magyaráznunk, miért nem a KISZ saját lapjában jelenik meg a róla szóló cikk. Ennek két oka van. 1. A Közgázdász, szerényen bár, de fizet a szerzőnek. 2. Amíg a KISZ a magyar ifjúság egyetlen törvényes politikai mozgalmá, addig ügyei nemcsak saját magára, de a nem KISZ-tag fiatalokra és az idősebbekre is tartoznak.

Aszerint, hogy ki milyen alapállásból tekint a KISZ-re, számtalan felszín, egymásnak is ellentmondó vélemény és téveszme alakult ki a szervezettel kapcsolatban. Sajnos, a KISZ-tagok körében is, aminek részben az az oka, hogy ezt a réteget igen nehéz megkülönböztetni a negáltjától, hiszen az átmenetnek számos formája létezik.) Erdemes megvizsgálni: milyen nézetek, elképzelések terjednek az egyetemi KISZ-ről; van-e, s ha van, mennyi ezeknek a valóságtartalma?

1. téveszme: „az egyetemi KISZ föl akarja számolni magát”. Egy dolgot mindjárt le kell szögezni: a KISZ nem egy homogén, azonos módon gondolkodó tömeg. Tény, hogy még a KISZ-en belül is van, aki megkérdőjelezi a szervezet létjogosultságát. A többiek azonban leginkább nemcsak azért gondolkoznak másként, mert tudják, hogy amíg van egy párt, addig annak van egy ifjúsági szervezete, hanem, mert több-kevesebb értelmű látják a tevékenységének. A KISZ szervezett közössége nagymértékben csökkent, jogosítványai jó részét átadta, de ez nem föl-számolódást, hanem új, más jellegű tevékenységet eredményez.

2. téveszme: „a KISZ ugyanazt akarja csinálni, amit régen, csak jobban”. A 10-15 évvel ezelőtti állapotokhoz képest minden lényeges fel-tétel megváltozott. A már említett szervezetszűkítés (most 25-30 százalék között), a társadalmi környezet (ön-téveszkeny csoportok tömege, érdekképviseleti testületek), és nem utolsósorban az országos vezetés. Ugyanazt csinálni már nem lehet, ugyanazt jobban még úgy sem. Tény, hogy ez nem vonatkozik az ország egészére, ahol nagyrészt még a korábbi körülmények adot-tak.

3. téveszme: „a KISZ a párttal szemben akar poli-tizálni az egyetemen”. Ezt gon-dolni azért csacság, mert a megfelelő pártkapcsolatok köztudomásúan kötelezőek a KISZ-szervezetekre, s így lényeges és tartós eltávolodás nem alakulhat ki. Itt azonban figyelembe kell venni, hogy a párt sem egységes: különböző, bár nem nyilvános platfor-mok léteznek. Nyilvánvaló, hogy egy egyéni vagy testi-leti állásfoglalás (így egy KISZ-bizottsági állásfoglalás is) e platformok közül egy-szerre csak egyet érthet

egyét s az összes többivel nem. Ez pedig semmiképp nem jelent szembefordulást a párttal. Tény, volt konfliktu-sunk a helyi pártvezetéssel (a közművelődési bizottság ügyé-ben), de itt is inkább az áll-láspontunk kifejtésének a módja (derült égből villám-csapás) és nem a tartalma (a párt tagjain keresztül képvi-seltesse magát) volt kifogásol-ható. Viszont az, hogy a KISZ-bizottság tagjai felke-resték a pártalapszervezete-ket, mindenképpen jelzi, hogy különös jelentőséget tulajdo-nítunk ennek a kapcsolatnak.

4. téveszme: „az egyetemi KISZ maga sem tudja, hogy mit akar csinálni”. Tény, hogy van az egyetemen is számos olyan KISZ-tag, aki maga sem tudja, hogy mint ilyen, mit akar csinálni. A KISZ-bizottság azonban már régen megfogalmazta, az érdeklő-dőkkel, el is fogadtatta, és közzé is tette koncepcióját, amelynek lényege: a hallga-tósággal meg kell ismertet-nünk a döntési folyamatokat és be kell vonnunk őket ezekben. Ehhez szervezeti ka-pcsolatokat és gyors informá-cióáramlást kell létrehozni, s a politizálás fórumait (klub, újság). Tény, hogy a koncepció nincs kidolgozva teljes részletességgel, hogy számos kérdésben vita van, a fő cse-lekvési irány azonban adott.

5. téveszme: „a KISZ-nek van elképzelése arról, hogy mit csináljon, de azt úgysem lehet megvalósítani”. E nézet fő érve, hogy „a KISZ egy-szer s mindenkorra eljátszot-ta történelmi szerepét, a tö-megek szemében a régi ma-radat, senki nem bízik benne, ezért képtelen megújulni”. Tény, hogy abból, amit már hónapokkal ezelőtt elhatároztunk, egyelőre nagyon kevés valósult meg. Ennek azonban a fő oka az, hogy a KISZ-bizottság augusztus óta egy-folytában létszámproblémák-kal küszködött, és gyakran az aktuális „napi teendőkre ap-prózi el erejét”. Nem biztos, hogy a közeljövőben ez a kö-rülmény változni fog, de az valószínű, hogy az átalakulás iránya a mostani marad. Az elképzeléseket lehet lassan, vontatottan és rosszul meg-valósítani, valószínűleg így lesz, de nem lehet nem meg-valósítani.

Téveszmék pedig mindad-dig lesznek, amíg a hallgatók nem tapasztalják, nem élik át az új tevékenységet, az új közéletet, amíg nem válik gyakorlattá a mindennapi poli-tizálás, vagyis nagyon-nagyon sokáig. Egyelőre nem le-het tudni, hogy a jövő év meggyorsítja vagy elnyújtja a politikai átalakulás folya-matát, és vele együtt a bi-zonytalanság és bizalmatlan-ság feloldódását. Minden-esetre nagyon fontos lenne, hogy gondolkodva, tudatosan, minél kevesebb indulattal fo-gadjuk az új fejleményeket, s a téveszmékkel együtt a té-ves gyakorlatot is levetköz-zük. (Ez az utolsó mondat borzasztó sematikusra sike-rült. Aki konkrétumokat akar, olvassa a KISZ-bizal-mast!)

A. L.

Még nem nagyon tudják, hogy mire készülünk, de senki sem ellenzi

Az egyetemi számítástechnikai fejlesztés nemcsak az egyetemen került Zeöld László (44 éves), a rektor számítástechnikai tanácsadójának. 1967-ben végezte el az ELTE TTK matematikus szakát majd az Országos Terhivatal Számítástechnikai Központjában helyezkedett el. Itt népgazdasági modellezéssel foglalkozott, s időközben elvégezte a Műszaki Egyetem villamosmérnöki karát. 1982 elejétől 1987 júniusáig egy Ausztriában működő, világproblémákat vizsgáló nemzetközi kutatóintézetben, az IIAA-ban dolgozott meghívott munkatársként. Részt vett a világ élelmiszeri problémáit, az éhezés megszüntetésének lehetőségét, illetve a világ népesedési gondjait vizsgáló projektekben, és dolgozott az intézet számítástechnikai részén is.

— **Hogyan került egyetemünkre, és melyek az alapvető feladatai?**

— Csáki Csaba, akit a világlelmiszeri problémáival foglalkozó kutatás során végzett közös munka alapján 1977 óta ismerem, már évekkel ezelőtt felvetette, hogy jöjjenek a Közgázra és vegyék részt az oktatás-korszerűsítésen belül az egyetem korszerű számítástechnikai felszereltségének kialakításában. A rektor számítástechnikai

tanácsadója vagyok,

ennek megfelelően konkrét feladatom, hogy szakmailag megalapozzam a rektor számítástechnikai kapcsolatos döntéseit, tippeket adjak, hogy milyen gépeket vegyenek, milyen hálózatot építsenek ki az egyetemen stb. A nem szakmabeliek általában nem nagyon tudják, mi készül az egyetemen „korszerű számítástechnika” címszó alatt, bár senki sem ellenzi. Ez is alátámasztja, hogy a különböző egyetemi döntéshozó szervek elé szakmailag megalapozott alternatívák kerüljenek a számítástechnikai érintő problémák megoldására. Jelenleg egyébként a gépek beszerzésénél tartunk, így ehhez kell hozzájárulnom, ugyanakkor, ha behoznak ide a szobámba egy elromlott gépet, akkor azt is megjavítom. Most is meglehetősen sok a forráshiány.

— **Felmerülhet a kérdés, hogy az egyetem szervezete-ben hogyan viszonyul a te**

pozíciód az MSZI számítástechnikai osztályának funkciójához?

— Nem az a dolgom, hogy valamit „helytűtök”, vagy „ellenkér”, vagy velük párhuzamosan csináljak. Például az eszközök üzemeltetése az ő dolguk volt és nyilvánvalóan az is marad stb. Gyakran, bár elsősorban informálisan találkozom Csépai Jánossal és más ott dolgozó szakemberekkel is. Őrákat szoktam beszélgetni, így az az összefüggő koncepció az egyetem számítástechnikai rendszerének kialakítására, amelyet Csáki Csaba kérésére készítettünk, nem ellenkezik az ő törekvéseikkel sem.

— **Mi a lényege ennek a koncepciónak?**

— Egy olyan típusú számítástechnikai rendszerre tesz ez javaslatot, amely külföldön sok helyen bevált, s amelyet a kinti munkám során volt alkalmam alaposan megismerni. Az én egyik feladatom végül is ennek adaptálása. Ugyanakkor tudnunk kell, hogy a maximum, amit elérhetünk, az, hogy az eszközök korszerűsége és nem mennyisége terén az

európai szinten leszünk

tehát, hogy az egyetem számítástechnikai rendszere tudja azt, amit egy közepes nyugatnémet egyetemé, de jóval kisebb méretekben.

A koncepció három fő célt tűz ki: mindenekelőtt máximalis prioritást élvez az a tö-

rekvés, hogy megteremtjük a diákok számítástechnikai kultúrája kialakulásának feltételeit. Ez azt jelenti, hogy lennie kell az egyetemen 30-40 olyan homogén (egyforma feltételeket kínáló) számítógépes munkahelynek, terminálnak stb., amely a diákok rendelkezésére áll. Második célként meg kellene oldani az egyetemi adminisztráció gépesítését a hallgatók nyilvántartásáról, a teremfoglalásról a könyvtári adminisztrációról, a gazdasági igazgatóság új megoldható problémáinak kezeléséről. A harmadik, de nem utolsó cél az egyetemi kutatómunka segítése. Mivel nem lehet a tanszék helyett ki-találni azt, hogy hogyan akar-ják használni a számítógépeket, nem lehet pontosan megmondani, hogy mit is jelentene az ő munkájuk számítástechnikai támogatása.

A célok eléréséhez a meg-szerzendő gépeken túl egy a gépek közötti hálózatot kell kiépíteni. Ez a hálózat, véleményem szerint, az egész rendszer kulcsa. Ennek össze kell kötnie majd az egyetem összes épületében lévő gépeket úgy, hogy ehhez a már most meglévő technikával is hozzá lehessen kapcsolódni. A rendszernek bővíthetőnek kell lennie, valamint a technikai feltételek megléte esetén hozzá kell tudnia kapcsolódni a kiépítés alatt álló budapesti, vidéki, esetleg külföldi rendszerekhez is.

E célok megvalósításához megfelelőek lennének azok a technikai eszközök, amelyeket az egyetem tervez beszerezni, illetve részben már beszerezt. 10 darab IBM AT kom-patibilis (technikailag az ere-deti IBM-nel azonos, csere-szabatos) tajvani számítógép már megérkezett. Ezen felül a jövő év elején tervezünk

üzembe helyezni egy kismé-retű, de igen nagy teljesítmé-nyű modern számítógépet. Ezeknek az eszközöknek az összekapcsolása már egy ko-moly rendszert eredményez-het, de a hálózat teljes kiépí-tésére még éveket kell vár-nunk.

Ezeket a hardver eszkö-zöket olyan operációs rendszer alatt tervezzük működtetni, amely

egy gépen több felhasználót

is képes kiszolgálni, szemben a jelenleg széleskörűen elter-jedt egy user egyenlő egy gép rendszerekkel. Egy IBM AT-re elvileg nyolc terminál is rákapcsolható. Hogy gyakor-latilag ez mennyi, az attól függ, hogy a diákok átlagosan milyen intenzitással használ-ják a gépeket. Remélhetően, hamarosan rendelkezésünkre áll tehát az a technika, amely-lal biztosítható a diákok szá-mára az a bizonyos 30-40 ho-mogén munkahely.

Nagyon fontosnak tartom, hogy a hallgatók szabadon a gépekhez férhessenek, dolgoz-hassanak — nyilván szakér-tők és egymás segítségével. Épen ezért azon gondolkodom, hogy ideszoktatók a szobám-ban lévő gépekhez néhány diákot. Már hozzá is kezdtem, különösen, mert az egyetemi rendszer kialakításában is fontos szerepet játszhat új látásmódjuk, kreativitásuk. Egyes nagy amerikai egyete-meken ugyanis évről évre a diákok fejlesztik tovább az operációs rendszereket, írnak komoly felhasználói progra-mokat.

— **Zeöld László a főépület-ben, a rektori hivatallal szem-ben, a 200-as szobában talál-ható.**

K. S.

Munkaadó a Student

élvez, például a diáktagok után nem kell TBK-t fizet-nie, és különadót alól is men-tesül. E kedvezmények egy része szerencsére jövőre is megmarad. Egyébként ezt a vállalkozást is az a tette in-do-koltta, hogy a diákok dolgoz-ni akartak, és munkájukra igény mutatkozik. A megala-kulás előtt másfél-két hó-nappal folytattunk már tár-gyalásokat, ez is hozzájárult ahhoz, hogy gyorsan befutott a csoport, jelenleg 350 körül a létszám, közülük 70-85 szá-zalékos a közgázosok aránya, a nem diákok száma mind-össze 5. S ehhez meg azt is figyelembe kell venni, hogy a nyár folyamán 170 végzett hallgató tagsága végérvénye-sen lejár, s az ő kilépésük után vagyunk jelenleg eny-yien.

— **Milyen munkát kínáltak ennyi diáknak?**

— Részben könnyen megta-nulható, de nem mindig köny-nyű fizikai munkát: ragasztó-csomagolást, málnaválogatást, vagonrakodást, ménesszótá-lyozó kezelést és ilyesmit. Általában igaz az, hogy fiúknak könnyebb munkát talál-ni, s volt is ebből probléma, hogy lányoknak általában ke-

vés a lehetőség. Kínálunk nyomdaipari kötszeti mun-kát, itt a lányok aránya na-gyobb. S vannak adminisztrá-tív tevékenységek, például bo-rítékolás, interjúkészítés, tit-kárnői tennivalók. Nővelni szeretnénk a szakmai mun-kák részarányát, ezért ezúton fordultunk minden hallgató-hoz: ha valamilyen szakmai jellegű munkát szeretnének végezni, jelentkezzenek az in-tézőbizottság valamelyik tag-jánál s akkor vállalkoz, hogy rövid időn belül felhajtjuk a vállalati partnert.

— **Mennyit fizettek ezért általában?**

— A megalakulástól októ-ber végéig átlagosan összesen 9200 forintot keresett nálunk egy-egy tag, vagyis havonta durván egy ezrest, és szorgal-mi időszakban jellemzőnek mondható, bár a szórás nagy. Tudni kell, hogy egy minisz-tertanácsi rendelet havi 60 órában maximálja a szorgal-mi időszakra a munkavég-zést, vizsgaidőszakban és nyá-ron nincs ilyen határ. Első-sorban teljesítménybérések ezek a munkák, így 25-75 fo-rint közötti órabér jön ki. Ha órabérből fizetünk, akkor 45-55 forint között lehet órán-ként keresni. Ha ezek valami-féle átlagát szorozzuk össze a havi maximális munkaidővel, akkor körülbelül háromezer forint adódik. Nyáron, ha va-lakinek van elég ideje, ereje, s ha van elég munka is, ak-kor egy jó erős átlagkeresetet lehet itt összeszedni.

— **Mire kell a hallgatóknak a pénz? Mit tudsz arról, hogy mennyire szegények a közgázosok?**

— Egy kisebb, de március óta állandóan növekvő cso-port kifejezetten a létfontár-tásért dolgozik: van olyan, aki két kistestvérét tartja el, más a mamáját támogatja,

akivel együtt lakik. A túlnyomó többség valamire gyűjt: egy-egy utazásra, jövő nyári esküvőre, vagy éppen lakásra. S vannak, akik fo-lyamatosan dolgoznak, hogy a minimálisnál egy kicsit több pénzük legyen.

— **Januártól minden megint sokkal nehezebb lesz. Mit tör-ténik, ha százak rontanak rá-tok munkát keresve?**

— Ha most jönnének, nem sokat tudnánk segíteni. Nagy változásokat élünk meg mi is, üzleti partnereink is, ezért december és január folyamán minden szerződésünket újra kell tárgyalni, s az eredmény január második felében derül majd ki. Erősen törekszünk arra, hogy nagyon intenzív munkával kezdjük az új évet, hogy minél előbb tisztán lás-sunk. Márciusra pontosan tudni szeretnénk, hogy augusztus végéig mennyi és milyen munkát tudunk kínálni. Jö-vőre is legalább annyit sze-retnénk fizetni a tagoknak, mint eddig. Ez azt jelenti, hogy a kiadásainkat is csök-kenteni kell miközben vállá-lási árainkat emelni szándé-kozunk. Reméljük, ez azt is jelenti majd, hogy a béreket is emelni tudjuk valamennyi-re.

Elvégre ez egy diákvállal-kozás. Az ügyintézés is eh-hez igazítottuk: nálunk mind-ent az intézőbizottsági tagok szerveznek személyesen, s szoros a kapcsolatunk a ta-gokkal. A még jobb együtt-működésnek egy jelentős aka-dályja van jelenleg: az, hogy ügyeinket az Economix Hő-gyes Endre utcai bérlet irodá-jában tudjuk csak intézni, s ez a diákoknak messze van, kiesik az egyetemi „utakból”. Egy vagy két kisebb, telefo-nos helyiségre lenne szüksé-günk a főépületben, vagy a Zsil utcában ahhoz, hogy a már most is közel négyszáz, és egyre növekvő számú di-áknak megfelelően rendel-kezésre állhassunk.

— ár

Egy számítógép azt mondja majd: köszönöm!

Van itt köztünk egy fiú, akinek idén kétszer lesz ka-rácsony. December 22-én reg-gel 10-kor a tanácsateremben egy számítógépet kap majd, s ezzel új fejezet nyílik az éle-tében. A szeme világát nem adhatták vissza Rózsaberczki Zoltánnak, de adhatják neki ezt a számítógépet, ami hihe-tetlenül kitágítja a világgal való kapcsolatot.

Kraft Walter figyelt föl számítástechnikai előadásán a Braille-írógéppel jegyzetelő akkor még első Zolira, s övé az ötlet, hogy kapjon a fiú egy számítógépet. Csépai Já-nossal nagyon sok lehetőséget átgondoltak, Ausztriából is kérték ajánlatokat, mert hi-szen speciális számítógép ke-llett, olyan, amit egy vak em-ber is használni tud. Így ju-tottak el a Központi Fizikai Kutatóintézetbe, ahol Arató András ugyanott programozó-ként dolgozó vak felesége szá-

mára épített számítógépet. Az a tény, hogy ennek a gépnek a kifejlesztésében egy vak is részt vett, kellő garanciának bizonyult: eldől: ilyen gépet szereznek Zolinak. Százhat-vanötezer forintot kellett erre összeszedni. Ez túl nagy pénz ahhoz, hogy egyetemi magánadakozással összegyűj-tethető lett volna, ezért Csépai Jánosék vállalati segítséget kértek. Egy év szervezőmun-kája van abban, hogy végül adott az Economix, s annak öt szakcsoportja: a Dinamika, az Econoware, az Orcontrol, a Trendinfo és az Universi-tas. Adott a KSH Számítás-technikai és Ügyvitelszervező Vállalata, a Számítástechnikai

Alkalmazási Vállalat, az Élel-miszeripari Ügyvitelszervezé-si és gépi adatfeldolgozó Vá-lalat, az Építésgazdasági és Szervezési Intézet, az OKISZ Szervezési és Számítástechni-kai Vállalata, a XV. Kerüle-ti Tanács családvédelmi cso-portja. A pénzt a Vakok In-tézete számláján gyűjtötték. Sok nehézség adódott: késtek az adományok, manőverezni kellett, hogy a gépet ne sújt-a formái adó stb., de végül de-cember elején kész volt a gép, és együtt volt a pénz is. Zo-linak csak akkor szívtak, ami-kor már minden biztos volt.

A gép, amit kap, igazi tu-dományos szenzáció: a beszé-lő számítógép egyedülálló tel-

jesítmény. Nyugat-Európában sincs párja. Elér egy táská-ban; mostantól mindenhova követi majd Zolit. Beszélő-rendszere kikapcsolható, al-kalmas tehát órai jegyzetelés-re, a feljegyzést bármikor visszaolvassa, használható szö-vegszerkesztésre, hangosan el-ismétli a kapott utasításokat, és mondja, mit csinál éppen. Ha Zoli nem ért valamit, akár hangonként is elismétli, amit kell; sornymotatóhoz is kap-csolható; s ha elkészül a csat-lakoztató program, bármilyen nagy géphez is köthető lesz.

Zoli 22-én kapja meg az adományozó okiratot. Eljő-nék mindazok, akiknek részük van az ajándékban. Itt lesz-nek a pénzküldő cégek kép-viselei, s itt lesz a gép ma-ga is; Zoli bemutatja majd, mit tudnak ők kettén. Az ün-nepség nyilvános, bárki osz-tozhat az örömben.

M. G.

123 ezer forint közművelődésre

A Művelődési Minisztérium egyetemi és főiskolai közművelődési bizottsága a Művelődési Közlönyben meghirdetett, szokásos 2 millió forint helyett 1,3 millió forintot osztott fel az ország felsőoktatási intézményeiből pályázó néhány száz öntevékeny csoport pályázati kérelmei alapján.

Egyetemünkről a következők nyertek támogatást: Közgáz Jaza Klub 20 000, Közgáz Oecuménikus 10 000, Közgáz Népi Együttes 8000, Rajk László Szakkollegium 20 000, Közgáz Társadalomtudományi Klub 15 000, Széchenyi István Szakkollegiumi Csoport 15 000, Támpont Stú-dió 20 000, MIKOR Klub 15 000 forint.

Nem ajándék, hanem jog!

Elég kézenfekvő, hogy a közgazdászok itteni tárgyaik mellett jogi tanulmányokat folytassanak. Egyelőre azonban nincsenek sokan. Rátaláltam Nagy Agnesre, aki itt negyedéves, a jogon első. Azt mondja, vele nem jár egy közgazdász sem, főleg talán egy van, s ismer ott még valakit, aki tavaly végzett a közgazdán.

Agi esete is mutatja, mennyire kiforrottan még a helyzet, amin ő nem csodálkozik, hiszen ez a próbaéve a szabadságnak. Ő szeptember elején járt utána a dolgoknak: azt gondolta, most már újvíz keso, de legalább azt tudni szeretné volna, mit kellett volna csinálnia, ha idejében elkezdte szervezni. Bement a jogi kari dékániba, ahol legnagyobb meglepetésére egyáltalán nem úgy viselkedtek vele, mintha bármiről is lekésett volna. Azt mondták, szubjektív elbírálás alapján döntik el, kinek a párhuzamos tanulmányait engedélyezik, és kiét nem. Lapozgattak Agi indexében, majd közölték a szubjektív feltételeket: az egyik felvételi tárgya legyen azonos a jogi kariével (a történelem ilyen, ez tehát rendben volt), az itteni felvételi pontszáma ne legyen alacsonyabb az ottani minimumhatárnál (nem tudni, hogyan, de ezt is rendben levőnek találták), s a közgazdász tanulmányi átlagok legyenek magasabbak, mint 3,51 (ez is teljesült). Aginak mindvégig az volt az érzése, a szabályokat igazították úgy, hogy ő megfeleljen, mintha már eleve eldönt volna, hogy ott is beiratkozhat. Közgazdász tapasztalatai alapján a nappali tagozatot akarta ott is választani, mondván, az az igazi, de rábeszélést az estire. Az érv az volt, hogy a színvonal legalább olyan, mint a nappalié, kevesebb viszont a költöttség.

Es igazuk lett. Agi most már semmi pénzért át nem menne nappalira. Az ottani dékániban azt is elmondták neki, hogy a közgazdász nem is kell tudniuk az ő jogi tanulmányairól, mindenesetre adtak azért egy igazolást, amit ő elvitt az itteni dékániba. *Halmi Gábor* dékán helyettes amúgy is tudott már a dolgról, tanácsokat is adott, meg engedélyt gazdasági jogi elővizsgára. Agnesnek itteni indexébe 7. a jogi kariba 4 vizsgán kell jegyet szereznie, igaz, pégéből és statisztikából ottani vizsgái alól felmentést kapott, elismerték itteni eredményeit.

Agnes egyelőre általános műveltségét tágitónak fogja

fő jogi tanulmányait, bár komoly tervei is vannak.

Hétfőn, szerdán és pénteken délutánként járok a jogra, ez egyáltalán nem nagy megterhelés. Úgy megyek oda, hogy várom már, mit tanulhatok aznap, egyáltalán nincs az az érzésem, hogy na én most még egy egyetemre járok. A hallgatók túlnyomó többsége bejár ott az órákra és issza az előadók szavait, olyan érdekes minden. Egy kicsit olyan ez, mint amikor itt első voltam. Nincsenek tapasztalataim, majd a mostani vizsgaidőszakban sokminden kiderül. Mindenesetre, ha túl soknak bizonyul, ha nem megy a kettő együtt, akkor biztos, hogy a jogot hagyom abba és a közgázt fejezem be. Amikor itt végzek, ott hátra lesz még három és fél évem. A közös vállalatokkal és a nemzetközi szabádmalmi joggal szeretnék foglalkozni, hogy összekapcsoljam külkereskedelmi és jogi képzettségemet, meg a nyelvtudásomat. Először azt hittem, ez valami teljesen új dolog, amit én találtam ki. Ma már tudom, hogy ez nem így van, de változatlanul ez érdekel. Vannak vállalatok, például a Caola, ahol keresnek ilyen

szakembereket, meg ügyvédi munkaközösségek is foglalkoznak ilyesmivel.

Végül is milyenek az eddigi tapasztalataid?

A nehézségek abból adódtak, hogy még nagyon új ez. Néhány akadályt kellett csak leküzdenem, de semmi komplikáció nem volt és végül is nagyon gördülékenyen ment az ügyintézés.

★

A közgazdász hallgatók legnagyobb része — minden jel erre mutat — a szociológia szakra jár. Az általános kari dékani hivatalban 9 hallgató nyomára bukkantam, igaz, ez csak annyit jelent, hogy ők itt valaha jelezték szándékukat, de hogy azóta járnak-e, vagy sem, arról a dékániban többnyire semmit sem tudnak. Mindenesetre van, vagy volna közöttük villamosmérnök-, népművelés-történelem-, térképész szakos hallgató.

Igen, a térképészek járnak, műszakosok is vannak — mondja *Fábián Tamás*, a szociológia tanszék titkára — és összesen 9-nél jóval többen vannak.

A helyzetük azonban teljesen rendezetlen, ez derül ki

további beszélgetésünkben. A „vendéghallgatók” — csakúgy, mint a közgazdászok — a bevezető kurzus elvégzése után kezdhetik meg tanulmányukat a szociológia szakon. A hallgatólagos szabály az, hogy mindenkit „beengednek” ebbe az előkészítő képzésbe, aki csak jelentkezik, mindegy, hogy házon kívülről, vagy belülről jön, kadd tanuljon. Év-ről évre nagyobb az érdeklődés, a közgazdász folyó szociológia képzésnek igen jó híre terjed mindenfelé. Márpedig aki eleget tesz az előtanulmányoknak, többnyire megfellel utána a felvételin, jogosult a „rendes” képzésre. Egyelőre ez még igaz, de ha a roham így folytatódik, valamilyen szelekcióra szükség lesz. Egyelőre a hallgató tanul, eddig minden rendben. A bajok a végzés tájékán jönnek. A szociológia ugyanis másodszor a közgazdász: a végzős általában szociológia szakszemináriumra jár, szociológiai diplomát ír, a tanszéken védi meg dolgozatát, de szociológusi kiképzettségről szóló igazolását közgazdászdiplomájában kapja, annak mintegy ráadásaként, akkor és csak akkor, ha egyéb közgazdász tanulmányi kötelezettségeinek is maradéktalanul eleget tett. De mi legyen a külsőssel? Ő nem járt pégé, matematika, és egyéb órákra, a szociológia szakot viszont maradéktalanul elvégzi. Irjon térképészeti diplomát? De akkor itt mégsem teljesít mindent? Adjon be szociológiai szakdolgozatot? De akkor nem világos, mire kapja térképészdiplomáját. És legfőképp: itt, vagy ott államvizgázzon, és ha itt, akkor miből? Jó, legyen villamosmérnök-szociológus. Irjon érte két diplomamunkát? Miért, hisz a közgazdászoknak se kell kettőt, s akkor még mindig ott az államvizsga-probléma. Jó, legyen villamosmérnök, de kapjon valamilyen papírt, hogy ő szociológus is. De kitől és főleg milyen? Abszolutóriumot nem kaphat, nem is volna mire, meg kitől. Csúpan a vizsgajegyek beírásával nem elégzik meg — és igaz van, elvégre egy közgazdász ugyanazért „dupla” diplomát kap. A szociológia tanszék az indexbe semmilyen ilyen tartalmú bejegyzésre nem jogosult, de a dékániban sem hiszem, hogy kisebb lenne a tanácsstalanság. A hallgatók pedig jönnek, egyre többen lesznek, s egyszerűen ott állnak majd valahol és pécsett követelnek elvégzett tanulmányaikért.

M. G.

VÉGE.

Tizennégy Télapó

Egy egészen közönségesnek indult napon december 7-én, szokás szerint első évfolyam a Műegyetemen a szokásos hét-fő délutáni analízis-előadásra készült. Egyesek (részint azok, akik szokásos módon késnek a menzán való sorban állás miatt, részint azok, akik csak most nem dicsekedhettek a pontosságukkal) már a Szabadság hídon való átkelés közben valami furcsaságra lettek figyelmesek, a mindent beburkoló nagyvárosi szűrkesség közepette tizennégy hangtalanul egymást követő piros Mikulásra.

Ahogy az várható volt, a Mikulások a Műegyetem nagyelőadójaiba igyekeztek, jól tudván, hogy ott találják a Közgazdász első évfolyamát, annak ellenére, hogy ők nem is a Mikulást várták, hanem egészen másvalakit, aki persze rendben meg is érkezett. A meglepetés csak pár percet váratott magára a Mikulások képeiben. A siker mindent elsöpört. A Mikulások hatalmas mennyiségű szaloncukrot szórak a hallgatók soraik közé. Nem csökkent viszont a lelkesedés az elsőők részéről akkor sem, amikor a tizennégy piroskoppenyes-fehérszakállas öregúr a katedrán álló „drusd-jukat” (*Hegedűs Miklós*) is köszöntötte és megajándékozta. A hangulat pedig a tetőfokára hágott, amikor a Mikulások énekelni és táncolni kezdtek.

Pár percig tartott az egész, nem vált a matematika kárára sem, és ezen a napon talán azok is könnyebben közel tudtak kerülni a vektorváltozós függvényekhez, akik „nem érzik a negyedik dimenziót”.

Sokan persze találgatták, hogy kik csinálták mindezt? Jónéhányan rájöttek, hogy csak egyetlen társaság képes ilyesmire.

Köszönjük instruktorok!

Marsi András

Akire 214-en szavaztak

Mint költőpalántát ismerem meg. Szép verseket ír. A szavak zenéje, a sorok gondolatisága, érzelmi sodrása azt sugallja, hogy itt nem egy szimpla kedvtelésről van szó.

A közelmúltban ismét találkoztam a nevével a HT választási listáján. HT-tag lett a 16 közül a negyedik, aki a legtöbb (214) szavazatot kapta a diákoktól. Ez annál is meglepőbb, miután ő nem magyar.

Zeajen Samir Szíriából jött, az Eufrátesz partjáról. Leke-sedve mesél e táj szépségéről és az ott élő emberekről. Járt már máshol is a világban, de szerinte sehol másutt nem találkozott olyan szíves-lyes emberekkel, mint szülő-városában.

Négy és fél éve él köztünk. Annak idején saját elhatározásából jött, nem küldte senki. A pénzt rá angol-nyelv-tanításból rakosgatta össze. Amikor átlépte a magyar határt szembesült a tájjal és néppel, melyet már volt alkalma megismerni. Petőfi, Ady és József Attila verseiből. Csak úgy lehetett vendég-hallgató az egyéves előkészítő tanfolyamon, ha magyar nyelvűből jó eredményt produkál. Azt mondták van nyelv-érzéke, ennek ellenére nagyon meglepett, túlságosan nehéznek találta a magyart. Később aztán ő segítette azokat,

akik jóval előbb kezdték a tanulást. Ma már az arab diákokkal is csak magyarul beszél.

Különösen a szívéhez nőtt ez a nyelv. Arab letére magyarul gondolkodik, magyarul álmodik és magyar verseket ír. Villamoson utazva gondolatban el-eljátszad az egy-egy szép magyar kifejezéssel. Még a magyar barátait is rácsodálkoztatja „anyanyelvük egy-egy különleges hangzása kifejezésére, például a merengőre, vagy a káprázat szóra, ami különösen tetszik neki. Hogy mégsem a bölcsészkarra ment továbbtanulni, hanem a Közgazdászra, azt a politika vonzással magyarázza. Egyete-

mi közéleti tevékenysége is erre utal.

Korábbi életéről nem sokat mesél. Fájjalja, hogy ideiglenes otthoni léte nem adott lehetőséget számára a barátkozásra. Más a helyzet Magyarországon. Itt ez a legnagyobb élmény számára. Olykor könyvének tűnik barátságot kötni, de épp oly könnyen fel is bomlik. A tartós barátságról az a tapasztalata, hogy az lassan alakul. Barátai között vannak magyarok is.

Szívesen idézi fel az elmúlt néhány év emlékeit. Különösen emlékeztet számára a törökbalinti első lakógyűlés, ahol DB-tagnak választották. Szinte az ismeretlenség homályából dobta be a nevet legnagyobb meglepetésére és legnagyobb örömeire. Másod-évből már ő kérte, hogy vegyék fel az instruktorok közé. Először póttag lett, majd rendes instruktorként látta el az elsőéves külföldi hallgatók ügyeit. Aztán azzal a kéréssel fordult a KISZ-bizottság titkárához, hogy szeretne KISZ-tag lenni. Nem volt egyszerű a dolog, de végül is Samir KISZ-tag lett. Az ő példája nyomán ma már 10 külföldi KISZ-tag hallgató van a Közgazdász. Samirt többször választották KISZ-küldöttnek is, sőt a KISZ-bizottság jelöltje volt a HT-listán is. És továbbra is DB-tag Tarkaréten.

Nyílt, őszinte, barátságos természetű fel fogva népszerű a diákok körében. A HT-választáson többen mondták neki „rád szavaztunk Samir”. Erre ő azt mondja, hogy az

ilyen szavazat duplán számít, mert nemcsak egy képviselő iránti bizalmat fejez ki, hanem a magyar hallgatók szimpátiáját is egy külföldi diák iránt.

A HT-ben is a külföldi hallgatók érdekeit képviseli. Szükség is van rá, hisz gondolja ennek a rétegnek is van. Azt gondolják sokan, hogy a külföldiek tele vannak dollárral. Pedig ez tévedés. Van akinek ugyan van, de a legtöbb külföldi éppen azért jön Magyarországra tanulni, mert otthon erre nincs lehetősége, az anyagiak miatt. Itt tanulhat is, pénzt is kap, csak az a baj, hogy ez nagyon kevés. Mert nemcsak ennivalóra, de a szokatlan tél miatt meleg ruhára is kellenek költeni.

Samir 1830 forint ösztöndíjat kap. Eppen most vette fel. Ebből először is kifizeti a tartozását, 600 forintot, amit a diáktársaitól kért. A maradékból reggelit, vacsorát vesz, fénymásolásra, szak-könyvre költ. Mozába, színházba ritkán jár, erre már nem futja. Hő vége felé újra kölcsönökre szorul és így van ezzel a legtöbb külföldi diák, aki távol él az otthonától, akihez nem ér el a szülői gondoskodás.

Az óriási távolságot Samir olykor egy telefonfülkében rövidíti le. Amikor már úgy érzi, összecsapnak feje felett a hullámok, várja a vonal túlsó végéről a biztatást. És az édesanyja, aki annak idején fájó szívvel érezte el, az éteren át megpróbál erőt adni a fiának a folytatáshoz.

H. E.

„Jellemző” jellemzések

Végzős egyetemi hallgatóként végigjártam az úgynevezett KISZ-jellemzés „kálváriáját”. Már tavaly is sokat hallottam e jellemzés komolytalan voltáról, de a kritika jogosságáról most győződhettem meg igazán, a saját bőrömmön is tapasztaltam egyet s mást.

Először is, a szigorú határidő, amelynek be nem tartása 100 forint büntetést von maga után. Persze, tudom, hogy a diákok mindig az utolsó pillanatban kapkodnak fűhöz-fához és nagyon rugalmasan kezelik a határidőket, de a 100 forintos büntetést mégis túl soknak tartom. Viszont előfordulhat olyan határidőcsúszások is, amikor a hallgatók nem tehetnek erről. Ugyanis a rólunk jellemzést író tanárok jó része nem az egyetem oktatója, s bokros teendők miatt gyakorta egyszerűen képtelenség őket rövid időn belül elérni.

Másodszor, az egyetemi hallgatók tekintélyes hányada nem tagja a KISZ-nek, s a párttagok aránya még ehhez képest is elenyésző. Miért van szükség a KISZ-titkár illetve a kari párttitkár aláírására, az illető szervezeteken kívülálló diák esetében?

Harmadszor, a jellemzés megírásának semmi értelme sincsen, hiszen az egész „procedúra” merő formalitás. A KISZ-vezetőség még a KISZ-tagokat sem ismeri, — nem is ismerheti —, alaposan, nemhogy az összes végzős hallgatót. A jellemzéseinket magunknak kell megírni egyes szám harmadik személyben. A KISZ-bizottságon pedig automatikusan aláírják, mintha ők fogalmazták volna meg. Amikor elhelyezkedünk dolgozni, úgys részletes önéletrajzot kell írunk, tehát sehogys nem értem, mire jó ez az egész? Ha a jövőd munkahelyünkre egyáltalán eljut az a jellemzés, s ott akad valaki, aki azt elolvassa — élek a gyanúperrel, hogy az ellenkezője is megtörténik; ismerek olyan tavaly végzett diákokat, aki le sem adta a „paksamáját” és senki sem vette ezt észre —, akkor sem eme irányban alapján ítélnék majd rólunk. Sokkal többet nyom a latba a személyes elbeszélgetés, az eddig végzett szakmai munka és még sok egyéb tényező, de a KISZ-jellemzés bizonyosan nem szerepel ezek között.

Nemegyszer, a szakszemináriumokat vezető tanárok többsége igen lelkiismeretesen végzi a munkáját, s valóban, ha az egyetemen valaki megismeri a diákokat, akkor ők azok, de az eddig olvasott jellemzések alapján úgy vélem —, s meg is értem a tanáraink álláspontját —, hogy „enki sem akarja rontani a hallgatók elhelyezkedési esélyeit egy negatív kicsengésű jellemzéssel. Mindenki jól, vagy legalábbis „mérsékelt” értékelés születik. Tehát a dolognak ez a része is eléggé formalissá vált.

Ötödször, egy technikai „bukfenc”. Hogyan írjuk be az utolsó félét tanulmányi átlageredményét, amikor még el sem végeztük azt? Ezért nagyjából besaccoljuk a várható eredményt.

Mind ezek alapján felmerül bennem a kérdés — s azt hiszem ezzel nem vagyok egyedül —, hogy miért kell a tanácskezelőknél, a KISZ- és párttitkároknál több száz példányt aláírni, a dékani hivatalok dolgozóinak ezt a töménytelen papírt elrendezni, s nekünk diákoknak néhány napig rohángálni, aláírásokat hajkurászni, s öt példányban nyomtatott nagybetűvel KISZ-jellemzést írni magunkról? Ha egy rendelkezés értelmetlen, miért nem lehet azt megszüntetni? Tudom, hogy ez a „KISZ-jellemzés története” életüknek egy icipici, jelentéktelen mozzanata, de akkor, amikor minden területen ésszerűsége, racionalitásra, s takarékosagra törekszünk, talán nem ártana az ilyen kis horderejű, de annál bosszantóbb, időt elfecsérelő dolgoknál megkezdenni a „tisztogatást”.

Gyenis Ágnes

Hallgatói tudományos tanács

Az egyetemi diákság öntevékeny szakmai szervezeteinek önkormányzati testülete, a HTT december 8-án és 15-én is ülést tartott.

Az egyetemi TDK-titkári funkció ellátásával e félévre Dobos Imrét (vállalatgazdasági kutatócsoport) bízta meg. A sok bírálatot kiérdemelt TDK-pontrendszer helyett széles körű konzultációk alapján sem sikerült jobbat kitá-lálni, erre februárban a tes-tület visszatér.

A tevékenységcentrumok elszámolnak az 1987 decembe-reig pályázati úton elnyert pénzekről. Pontosabban a Rajk László Szakkollégium rektor elé.

(82 000) és a Széchenyi István Szakkollégiumi Csoport (51 000) tételen és szabály-szerűen elszámolt; az agrár klub jelezte, hogy idei szak-mai estjeit más forrásokból sikerült fedeznie s így a HTT-től ez évre elnyert pénzt (5000) visszaadja, a TEK, az AIESEC és a Körösi viszont ismételt kérésre sem számolt el. A Körösi HTT-től kapott pénze (22 500) végül szintén visszazárt a tanácsra.

A HTT jövő évi és későbbi bevételi forrásainak biztosítá-sára egy alapítvány tervezetét

Magyarország külpolitikai alternatívái 1918–1945

A magyar történetírásban nem elterjedt az alternatívakeresés. A „mi lett volna, ha” kérdését sokan értelmetlennek, történetiellenesnek tartják, pedig a lehetőségek vizsgálata sokszor érdekes eredményeket adhat. Ezt példázza Vigh Károly történész előadása a társadalomtudományi klubban. Az előadó a *Horthy-rendszer lehetséges külpolitikai útjairól* beszélt.

1918.: a Monarchia összeomlásának éve. *Károlyi Mihály* 1914-ben magyar delegáció tagjaként Amerikába utazik, ott éri a világháború kitörésének híre. Visszatér Európába, először Franciaországba, majd később Magyarországra. Franciaországra és Pétervárra felé is tapogatózik, próbál más külpolitikát kialakítani, de sikertelenül. Visszajön Magyarországra, pedig kint is maradhatott volna, mint például Masaryk. Kinnmaradása nyilvánvalóan változtathatott volna a magyar külpolitika menetén. 1918–19-ben a hatalom csúcsán lévő Károlyi miniszterelnökként próbál mindent becsületesen végrehajtani az antant hatalmak követelése szerint, ezzel szervezetiileg szétosztja a magyar hadsereget. Rabja a wilsoni 14 pontnak, holott Wilson 18 végén már bukott politikus. Károlyi hitt, de illúziókkal, holott angol nyelvű emlékiratának címe: *Hit illúziók nélkül*.

Tekintsük át '18–19 fordulójának eseményeit! 1918. november 3.: a padovai fegyverszünet. November 7.: Belgrádban a 18 pontból álló megállapodás szerződést kötött Károlyi nem írta alá. November 8.: megjelennek az első cseh csapatok Nagyszombat és Trenčín térségében. Linder Béla hadügyminiszter — aki egyébként jogszállító kém volt és 1945 után nem tért vissza az országra — kiadja a parancsot: a 22 éves felüli generációt le kell szelnie. Ezt nem támogatja senki. November 9.: Linder lemond, utódja Bartha Albert. December 6.: Bartha elrendeli a Felvidék kiürítését. December 24.: a románok megjelennek Kolozsváron. Január: a csehek Pozsonyban a székhely hadosztály előtt: „az ország hatalmi szóval történi felosztását nem fogadjuk el”. De már késő, a hadsereg már szétesett.

Törökország példája bizonyítja, hogy mit lehetett volna tenni; szembe kellett volna szállni az országra törő erőkkel, mint ahogy ezt a születő új magyar hadsereg, a Vörös Hadsereg meg is tette. Károlyiék viszont nem alkalmazták a katonai készségek módszereit, mint ezt például Törökország — és a Tanácsköztársaság — megette. A felvidéki hadjárat sikere bizonyítja Magyarországon katonai erejét. Az, hogy Kun Béla a Clemenceau táviratok után visszavonta a sereget, egyértelmű hiba volt.

1919–20–21 során többször felmerül a Csehszlovákia–magyar határ revíziójának kérdése, Masaryk hajlandóan mutatkozik a Csallóköz átadására. A lehetőség kihasználatlan marad.

1927-ben Magyarország próbál kiadni elszigeteltségéből és Olaszországhoz közeledik. Az olasz külpolitika meggyőződésére készíthette volna Hitler az Anschlusst kapcsolatosan, ami kihatással lett volna Magyarországra is. Hiszen Mussolini csak 1935–36 — az abesszin kaland — után közeledik Németországhoz. Olaszország maradhatott volna semleges is, mint a franciák Spanyolország — ez esetben nem biztos, hogy bekövetkezik az Anschluss.

A müncheni döntésben még részt vettek a nyugati nagyhatalmak, Franciaország és Anglia is, de a magyar kérdésnél már nem

voltak jelen. Kevésbé ismert, hogy 1940. június 26-án, amikor a Szovjetunió felszólította Romániát Észak-Bukovina és Besszarábia átadására, egyben kijelentette, hogy nem venné rossz néven, ha Magyarország ezzel egyidőben nyújtana be területi igényeit. Az igények benyújtása esetén a kép talán másképpen alakul. A két bécsi döntés után 1940. december 12-én megkötik a jugoszláv–magyar örökbarátság szerződését, amit 1941-ben Magyarország felrúg. Habár 1941. április 7-én Anglia megszakítja diplomáciai kapcsolatát Magyarországgal, Churchill emlékirataiban azt írja, hogy cél-talannak tartotta volna a magyar ellenállást Németországgal szemben.

Egy nappal azután, hogy Németország megtámadja a Szovjetuniót, Molotov kijelenti: (a szovjet kormány) „Nincs követelése, vagy támadó szándéka Magyarországgal szemben, nem volt észrevétele, hogy a magyar követelések Románia kárára megvalósuljanak, e tekintetben a jövőben sem lesz észrevétele.” Magyarországnak ennek ellenére részt vett a Szovjetunió elleni agresszióban, holott semmilyen érdekei nem fűződtek ehhez a hadjáratához. De indokolt volt-e a 2. magyar hadsereg feloldozása? Különösen súlyos és elítélendő, hogy Bárdossy háborúba keveredett Angliával és 1941. december 13-án Magyarország hadat üzent az Egyesült Államoknak. Bárdossy még bizott a Blitzkrieg sikerében.

Kállay, az új miniszterelnök azt írja emlékirataiban, hogy az ellenzék és közte egy különbség volt: az ellenzék a kockázatvállalás, ő a kiválasztott politikai részesítést előnyben. Kállay sürgette a magyar csapatok hazahozását a keleti fronttól és tárgyalásokat folytatott Angliával, bár ezek végrehajtásában nem tudott határozott lenni.

A magyar politika megítélése a szövetséges hatalmaknál nem volt egységes, Sztálin — Benes hatására (!) — kedvezőtlenebbül ítélte meg Magyarországot, mint Romániát, már a román kiugrás előtt (!), 1943 végén, 1944 elején Nyugaton pozitívabban volt a Magyarországról kialakult vélemény. 1944 januárjában Sztánnak zürichi magyar konzul jelent, hogy Kóvér Gyula újságíró tárgyal Jaromin Kopeckyvel — aki az akkori londoni cseh emigráns kormány tagja —, a Csallóköz és a Felvidék (Kassa kivételével) egy részének átadásáról is és Gafeneu volt román külügyminiszterrel, aki a háború befejezése előtt szeretne előzetes megállapodást kötni Magyarországgal és a Maros-vonalat ajánlja. Alternatívának tekinthetjük a Churchill-tervet, amely szerint az angol csapatok Isztrián keresztül előbb értek volna Bécsbe és Magyarországra. Horthyék ebben reménykedtek, de Roosevelt elutasította ezt a tervet.

A román kiugrás idején a németek még nem voltak felkészülve arra, hogy megakadályozzák egy magyar kiugrási kísérletet. Horthynek szeptember közepéig esélye volt a kiugrásra. Nézzük az adatokat! A Magyarországon tartózkodó német katonák száma szeptember 1-jén 80 ezer. Október 1-jén 196 ezer, október 15-én 500 ezer. Ebből láthatjuk, hogy Horthy a legrosszabb időpontot választotta a kiugrásra. A szovjet kommuniké, mely szerint a Szovjetunió segíti Romániát Észak-Erdély megszerzésében, nem nagyon lelkesítette a magyar katonákat, viszont annál jobban a románokat. Horthy még 1944 őszén sem hajlandó együttműködni a demokráti- kus ellenzékkel. A magyar nyilasok szervezetsége jóval erősebb, mint a korábban már szétfúzott román Vasgárdáé volt. Ezek a tényezők is hozzájárultak a kiugrási kísérlet sikertelenségéhez.

G. ZS.

Vita a politikai rendszer reformjáról Buddha és bürokrácia

„En sem értek egyet a hivatallal, de ha valaki mást mond, azt eltaszom.”
(Egy cinikus államhivatalnok az 1987-es Magyarországról.)

Max Weber után nem illik rosszat mondani a bürokráciáról olyan valakinek, aki magát a társadalomtudományok valamilyen szintű művelőjének tartja. A bürokráciát szidni csak olyanoknak szabad, akik a fenti körön kívül vannak és magánemberként teszik ezt. Ameddig elmeletünk, az valamifajta csendes kiegyezés, nagyjából oly módon, hogy létezik bürokrácia, logokrácia és még néhány krácia, amelyeknek valamifajta kompromisszumos együttléléseként próbáljuk leírni a politikai rendszer egyik fontos részét, az uralmi szerkezetét. Buddha élete számomra rosszabb kifejeletet sejtet, de maradjunk egyelőre Európában.

Akinek kezébe került Somlai Péter: Hivatalnokai szerve-zet és intézmény iparosítás (Akadémiai Kiadó 1977.) című könyve Weber elméletének kialakulásáról, abban talán némi kétely fogalmazódik meg a semleges bürokrácia létét illetően. Számomra egyértelműen kiderült, hogy ne mondjam, bizo-nyítást nyert, hogy Weber alig tesz mást, mint annyi elődje a német tudományban — azaz, ha a valóságban nem tud megoldani társadalmi problémákat, akkor elméletileg próbálja elsimítani az ellentéteket. Röviden Weber elmélete nem más, mint a junker uralkodóréteg kiegyezése a magába forduló, politikailag erőtlén német burzsoáziával.

Persze ez a junker már nem az a junker, aki két évszázadon át a porosz állam biztos bázisa volt. Az ipari fellendülés jelentősen megtépázta pozícióit, ezért az állam vé-dőszárnyai alá helyezte magát, mint hivatalnok; és közben az ipari burzsoá is erősítette pozícióit a maga területén, bár kétségtelen, hogy a társadalmat egységesíteni nem tudta, mivel nem is igen tudhatta és akarta. Innen, hogy a né-met társadalom kötősejtje még a Weimari Köztársaság alatt is a bürokrácia egy sajátos formája, a katoná — ne fele-djük, a junker katoná — hivatalnok (!) — amely ténynek a gyászos következményeit a világ kétszer is kénytelen volt átélni.

Weber tehát itthon kíván elméleti kompromisszumot kötni, bár kétségtelen, hogy polgári oldalról, hiszen a bürokrá-ciát kizárja a politikai küzdőtérrel, ott a civil társadalom erőviszonyai szabadon mérkőzhetnek egymással a színpad-on. Vagy ha mégsem, akkor az már nem a tudós felelő-sége. Hiszen ez a színpad azért nem az angolszász demokrá-ciáé.

Nem azé az angolszász demokráciáé, amelyik Hegel példaképe volt, azé a Hegel, aki nem egyszerűen lelkes, de tudó hívója is volt annak. Nem, Weber már kezdetől fogva kénytelen kompromisszumokra. Maga a kompromisszumot már észre sem veszi, hiszen része a Bismarck által létrejött német intézményrendszernek, amelyben a tudós csak félig független az államtól, másrészt annak paternalista intézkedé-seit szolgálja, készíti elő.

Ezek az intézmények éppúgy egyesítik Webert, mint a szociáldemokrata teoretikusokat, és az állam tudós hivatal-nokait. Gyökereik valahová a német középkorba nyúlnak vissza, amikor Európa értelmiségének jó részét német pa-pok és szerzetesek adták és átmennek azon a koron, mi-kor „A tőke” lelkes olvasói éppen a német hivatalnokok vol-tak. Intézményes formát Bismarck adott mindennek.

Ezeknek a formáknak köszönhető, hogy Webernél elég a szociológia az elméleti feloldáshoz, míg Hegelnek filozó-fiai világszéma kellett. Kisebb feladat, kisebb igények. De mégis ez bizonyult — sikeresnek, hiszen Hegelt ma minden-ki elszörnyűköve olvassa, míg Weber meghódította a vi-lágot.

Ehhez persze már a világ változása is kellett. Amerika, amelyik az európaiétól eltérő sajátos bürokráciát hozott létre és ehhez felfedezte a század közepére már kissé porossá váló Webert. Az angolszász demokrácia, főként annak Egye-sült Államok-beli változata ugyanis eredetileg nem ismeri a központiól az egyéni nyúló bürokráciát. Választott tisztsé-gviselői vannak, ellenőrkölk, kormányokkal, jól tagolt in-tézményekkel, hatalmi egyensúlyokkal, nagy egyéni szabad-sággal. Változást ebben a gazdaság hoz, amikor a maga nagyvállalat mintájára teszi meg a bürokráciát. Később mintha a politikai szféra is inkább innen merítene, mint a kontinentális viszonyokból.

Az eredet persze mit sem jelent, hiszen a XX. század ele-jét mindenütt a bürokráciák térnyerésének a kora. Weber ennek is kifejezését adja.

Más szempontból azonban az eredet mégis meghatározó. A gazdasági bürokrácia ugyanis mégiscsak a civil szférához tartozik. Míg Ford magánrendőrségével szétveretheti a sztrá-jkóló munkásokat, addig Roosevelt nem vetheti be a kato-naságot a tanácsköztársaságok kikiáltó amerikai dokkmun-kásokkal szemben. Az utóbbiak ugyanis állampolgárok, akik felé a politikai hatalom, mint szolgáltató és a törvényes-ség számonkérője lép fel. A bürokrácia feladata a parlament által hozott törvények betartatása, de mindaddig, míg ennek végső határideje nem jön el, addig magyaráznia, tájéko-ztatnia, megértetnie, sőt eladnia kell a törvényt, olyan ma-gatartási szabályok szerint, ahogy egy eladó kiszolgálja a vásárlót a legkifinomultabb illemlkódex szerint. Sőt, még an-nál is jobban, hiszen itt hatalomról, hatalmi túlsúlyról is szó van, nem úgy, mint egy üzletben.

A törvény nem ismerete itt sem ment fel a büntetés alól, de a hivatalnok erkölcsi kötelessége az ismertetés, tájéko-ztatás a könnyítésekéről is, mivel ő a köz képviselője, míg az állampolgár az állampolgár, akinek joga követni akarát, hajlamait. A köznek, a hivatalnoknak keresztül persze ugyan-ilyen joga bizonyos megtartások büntetése, de csak miután az egyénnel legalább abban megállapodott, hogy az adott te-vékenységre büntethető. Végül is a hivatalnok nyelv kategóriája nem a jó és a rossz, hanem csak a büntethető és a nem büntethető.

Ez az, ami itt a keleti tájakon mintha összekeveredne. Szintén Max Weber érdeme, hogy itt elméletileg megpróbál rendet teremteni, felállítván a bürokrácia szabályait; és nem az ő baja, hogy csak a legmodernebb társadalmakkal érint-kezte tér vissza elve Európába és válik a modernizáció egyik alapelvevé. Bár Európa észak-nyugati része egyébként is hajlamos erre a megoldásra, a bürokrácia ilyenfajta ki-fejlesztésére, sőt, azt mondhatjuk, hogy párhuzamosan hoz-za létre és talán az Egyesült Államokban csak a látványos-ság a nagyobb. Ha egy társadalom nem akarja, hogy a pa-ternalizmus és a hatalmaskodás uralkodjon el rajta, akkor mást aligha tehet, hiszen mindkét tényező elszívja az élet-erőket, leblokkol, stagnálásra kényszerít.

A fentiek persze csak elvek. A konkrét megvalósítás nem egyszerűen erkölcsi kérdés, bár az is jelentősebb, mint gon-doljuk. Valós ellentételezések, intézményi garanciát hordó szervezeti megoldások kellene mindehhez. Ezek pontos leírása, összehasonlító elemzése már megkezdődött állam-jogászaink részéről. Nem tekintem feladatomnak ennek is-mertetését. Visszatérnék eredeti kérdésemhez: jó-e a bü-rokrácia?

A fentiek alapján úgy látom, hogy nem jó. Bármennyire az ellensúlyozó elem, sehol sem nagy a bizalom a bürokrá-cia iránt, még akkor sem, ha választott. Lépésein éppen úgy

felháborodnak az állampolgárok, éppen úgy kikérik maguk-nak jogaik ellenőrzését, mint nálunk. De a dolog fejlettebb viszonyok között mégis ellenőrizhetőbb, kézbe tarthatóbb, le-het védekezni. És messziről inkább a védekezés, így az összeütközések füstje látszik, mint a mindennapi élet; és a látszat néha csal.

A bürokráciával végül is együtt kell élni, de ennek sok formája lehet, a bürokráciának nem kell feltétlenül pa-rancsnokolnia.

Itt be is fejezhetném az elmélkedést, ha nem kellene még válaszolni arra a kérdésre, hogy miért kell a bürokrácia.

Természetesen sokféle okból jött létre a bürokrácia a történelemben, de néhány közös vonás mégis található. Min-denképpen nagyobb méretű társadalmakban alakul ki, ahol már a közvetlen személyes kapcsolatok nem képesek átfog-ni mindenkit. Ez azonban nem elég, elengedhetetlen, hogy ez a társadalom etnikailag vagy bármilyen más okból jól ta-golt legyen, és így nagyszámú belső és külső kihívás érje a népességet. Így áll elő egy bonyolult helyzet, amelyben el kell igazodni. Bonyolult helyzetben pedig az tud eligazod-ni, akit erre megfelelő bonyolultsággal felkészítettek és megfelelően bonyolult szervezetbe tagoltak be. Nem vélet-len, hogy a bürokrácia kedvenc szava a *bonyolult*.

Bonyolult viszonyokban pedig az egyén vagy csoport-jai csak részlegesen lehetnek tájékozódóképeseek. A büro-krácia feladata az átlátás, és nem véletlen, hogy a részlegessé-get el kell kerülnie.

Persze egy élesszemű megfigyelő látja a bürokrácia kor-látait is. Legfőképpen abban, hogy meglehetősen konzer-vatív. Szükségképpen ilyen, hiszen az innovációt nem lehet előre látni, így bonyolult világban még a konzervativizmus is jobb, mint várni a bizonytalan újdonságra az eligazodás-ban. Ha a bürokrácia hosszú ideig hatalmon marad, akkor végül a problémákat is a maga képéhez igazítja, a külső innovátor zavarja őt is, de a társadalmat is.

A helyzet akkor válik élessé, ha az innovátor nem egy személy vagy kisebb csoport, hanem politikai mozgalmak. A politikai mozgalom is a jól tagolt társadalomban gondolko-dik, általános programja van és megoldási módjai. Ezek per-se kissé egyszerűbbek, hajlamosabbak azonnali válaszokat adni. A konszolidáció után azonban mégis rá kell jönnünk, hogy a helyzet bonyolultabb és a bürokrácia hasznos. Ez per-se nem jelent kibékülést, de kölcsönös elfogadást igen, ami-be belefeér az a szép politikai játszma, hogy a problémák fellépése esetén a másikra lehet hivatkozni a külső innová-torral szemben.

És ilyenkor az ember képtelen megszabadulni *Buddha* szellemétől. Buddhától, aki indiai történelmi személy, királyfi. De nem akármilyen királyfi, hanem dravida királyfi, a Hima-lája tövénél elhelyezkedő egyik kis katonavárosállamban (ta-lán Spartára gondolhatunk itt analóg típusmeghatározás-ként).

Ez az indiai civilizáció peremvidéke, bár szempontunkból a közepé. Buddha fellépésével ugyanis fontos lépés történik egy már ezer éve folyó harcban. Ennek középpontjában a dravida katonai demokráciában élő hódítók ütköznek meg az ókori keletről ismert papi államok indiai megfelelőjének bürokráciájával a hatalomért. És ebben a katonai demokrá-cia fokozatosan teret veszít, az a katonai demokrácia, amely-ben persze ismert a királyi főhatalom, de mégis a harcosok-nak egyénileg is joguk volt a döntésre és a cselekvések be-folyásolására. A Buddháig terjedő időben azonban ez a jo-guk fokozatosan elhalt, dönteni csak a király dönthetett, tanácsadói is inkább a régi és új bürokráciából kerültek ki. Ez jól leolvasható a kasztrendszeréről is, ahol a pap a katoná fölött áll a fenti folyamat ideológiai betetőzéséeként.

A régi jogok nyomai csak a kis, észak-indiai ksatrija köz-társaságokban, a peremvidéken voltak még meg. Így Budd-ha, akinek születésekor azt jósolták, hogy nagy király lesz, vagy nagy tanító, inkább az utóbbi utat választja ap-ja és családja ellenében is. A katonai demokrácia hagyománynál nevelkedve nem akart nagy bürokrata maharadzsa lenni, nem is válhatott volna azzá. Ő inkább az értékei ha-nyatlását jeleníti meg azzal, hogy a nirvánát, a lét meg-szüntetését teszi céljá, tanítva az embereket a bürokrácia túlélésére, szemben a brahmanizmus végcéljával, ahol a lé-lekvándorlások végén, ha jól viselkedem, papbürokrata le-hetek. Ráadásul papok csak kevesen lehetnek egyszerre és mindig kell alattvaló, míg a nirvána mindenkinek joga, még ha a lét megtagadása is ez a jog.

A katoná vesztett. Igaz, nem anyagiakban és hatalom-ban, de emberi jogokban és méltóságban. Ami maradt, az csak halvány visszfénye korábbi létének, külső csillogás. Az is igaz, hogy győzelme a két első indiai kaszt helyzetén mit sem változtathatott volna, hiszen hódítókat jött, aki jo-got. Érez arra, hogy a meghódítottat irányítsa, atyáskodjon felette. Így vesztése talán törvényszerű, hiszen felsőséges pa-ternalizmusában, azonos a bürokráciával; de az utóbbi ideó-lógiájánál kifinomultabbak, többféle hatnak. Sőt az utóbbi ideó-lógiáját is képes változtatni, hiszen létének meghatározója inkább a forma, azaz formát ad a legfelsőbb döntésnek, bár éppen a bürokrata léte miatt a döntés csak legfelsőbb lehet és kizárólagos. De ennyi talán elég a dialektikából.

Végül is, ha nem akarunk Buddha sorsára jutni, akkor aligha tehetünk mást, minthogy követjük az európai fej-lődést, ahol az a sajátos történelmi helyzet állt elő, hogy a korai középkorban a királyi katonabürokraták — grófok, bárók, nemesek — képesek voltak leszakadni a központi ha-talomról, és ha kellett, jobbágyaikkal is összefogtak, például vallási harcokban. Így nemcsak megtarthatták, de terjeszke-tték is személyi jogaikat.

Azokat a személyi politikai jogokat, amik nélkül nincs lehetőség a bürokrácia megfékezésére: a beleszólás joga, az önálló megközelítés joga, a parciális lét joga. Jog arra, hogy az öntudatos egyének koordinációja irányítsa a tár-sadalmat.

PÁSZTOR MIKLÓS

Hogyan?

Versenyben a „fejlődő” címért

A kibontakozási program megvalósításának lehetőségeit és módját mostani számunkban a magyar gazdaság és a világpiac kapcsolatán keresztül szeretnénk bemutatni és kérdéseinkkel egyetemünk két oktatóját kerestük föl: Palánkai Tibort, a világgazdaságtan tanszék vezetőjét és Tóth Tamást, a külkereskedelmek gazdaságtana tá. szék vezetőjét.

1 A magyar gazdaság exportképességének maximális kiaknázása ismét az első helyre került a napi gazdaságpolitika intézkedéseinek vizsgálatakor. Akkor, amikor a kibontakozás meglehetősen kényszerpályán mozog, milyen reális lehetőségeket lát a jelenlegi világpiaci feltételek mellett az exporttevékenység fokozására, illetve realitáskének növelésére?

PALÁNKAI TIBOR:

1 A jelenlegi súlyos egyensúlyi helyzet mellett a magyar gazdaság exportképességének fokozása valóban elsőszámú feladatává vált. A teendők megfogalmazásához azonban szükséges a jelenlegi helyzet kialakulása okainak alapos vizsgálata. A nem kielégítő exportképesség részben strukturális, részben pedig szabályozórendszerbeli okokra vezethető vissza. Az elmúlt időszakban olyan műszaki forradalomnak vagyunk tanúi, amelyre a felgyorsult innováció, termékváltás és szerkezet átalakulása jellemző. Ezt a magyar vállalatok a magyar gazdaság jelenlegi jellemzői mellett nem voltak képesek követni. A vállalat nem kellően önálló, hiányzik a profit- és a piacérzékenysége, a belső piacon monopolhelyzetben van, a külső versenyből el van zárva és jelentős paternalisztikus támogatásokat élvez. A helyzet csak átfogó és radikális reformmal változtatható. A deklarációk és a voluntarizmus óhajok ellenére a szabályozórendszer rövid távon sem teremt kellő exportérelékeltséget. Ebben szerepet játszik a túlzott mértékű profitelvonás, a bázisszámítás és a kötött devizgazdálkodás merevsége. Ilyen körülmények között „a racionális” vállalati magatartás a teljesítmény- és exportvisszatartás. A túl központosított és voluntarizmus.

TÓTH TAMÁS:

1 A kérdés nyilván (vagy elsősorban) a dollárelszámolású exportunkra vonatkozik. Bármilyen irányú értékesítés növelésének első meghatározója vagy korláta a kereslet. Tapasztalataink szerint a magyar exportban jelenleg szereplő legtöbb termékünk világpiaci keresleti görbéje teljesen sajátos, egy 180 fokkal elfordított és 90 foknál alig nagyobb nyílásszögű „L” alak. Ez azt jelenti, hogy (az ár vonatkozásában) a kereslet az egyik irányban (árcsökkenés) szinte teljesen rugalmatlan, a másik irányban (áremelés) szinte teljesen rugalmas. Ezért hiába támogatjuk az exportot, lényeges volumennövelést nem lehet elérni az adott struktúra mellett, az eredmény inkább az lesz, hogy a dollárkitermelési mutatóink romlanak. Jelentős struktúraváltoztatást elérni rövid távon pedig szinte reménytelen. Persze céljainkon vannak olyan piaci részek, amelyeket rövid távon (és a meglévő struktúrákkal) is ki lehetne aknázni. Itt a korlát a belföldi kínálat rugalmassága. Ráadásul ez esetben a rugalmas reagálásnak rendkívül gyorsan kellene megtörténnie. A tökélyhíján, a belföldi partnerkapcsolatok állapota és „eljárásaink” nehézsége ez alig tesz ki lehetővé. Ezért erősen szkeptikus vagyok az export rövid távú gyors növekedését illetően, illetve azt csak nagy „költségnövekedés” árán látnom megvalósíthatónak.

2 Mivel Magyarország az a paradox helyzet, hogy az általunk csak fejlődő országoknak titulált régiók versenyét kevésbé bírujuk eddigi piacainkon, még olyan nagy múltú visszatekintő ágazatokban is, mint például a gépipar?

P. T.:

2 A fejlődő világban belül az elmúlt időszakban jelentős polarizálódásnak voltunk tanúi, aminek keretében a fejlődő országok egy része sikeresen alkalmazkodott a világ-gazdasági változásokhoz. Ezen nem változott az sem, hogy egyes ún. sikerországok súlyos belső és külső gazdasági problémákkal (pl. eladósodás) küzdenek. Az elmúlt időszakban kétségtelen, hogy a fejlődő országok egy része a közepes fejlettség stádiumába lépett, amely a legkorszerűbb csúcstechnikát is befogadni és alkalmazni képes modern tőkeszektor mellett nem zárja ki viszonylag széles szektorok és rétegek gazdasági, társadalmi és kulturális elmaradottságát. A modern szektorok eselen-

T. T.:

2 Ha egy kevésbé fejlett ország új technikát vesz át, export-versenyképessége alapvetően attól függ, hogy a berszínvonal-különbség előnye nagyobb-e vagy kisebb-e annál, mint amennyivel kevésbé hatékonyan működött

ben a fejlődő országok nem jelentéktelen hányadában lényegesen javult, az ún. NIC országok esetében talán jobb, mint nálunk. Az „átvételi veszteség” pedig valamikor csak a könnyűiparban és a kitermelőiparban volt kicsi, ma már a feldolgozóipar (így a gépipar) esetében is az. Ráadásul mi idehaza a feldolgozóipar fejlesztésére rendkívül keveset költöttünk, különösen áll ez a gépiparra. A működő tőkesimport minimális szintje pedig nem segít csökkenteni az említett átvételi veszteséget.

3 Milyen megvalósítható egyensúlyt tart megfelelőnek a dollár-elszámolású behozatal korlátozása és az ez iránt növekvő kereslet között? Nevezetesen, mely ágazatoknak van a legnagyobb szüksége „elsősegélyre”?

P. T.:

3 A jelenlegi megromlott egyensúlyi helyzetünk olyan adottság, amelynek kezelése egyre nehezebbé válik. Mégis a „sohasem késő” elve alapján a gazdaságpolitikában sürgős fordulatra lenne szükség, aminek alapján a jelenlegi tendenciákat meg lehetne állítani. Nem kétséges, hogy az adósságszolgálat egyszerű teljesítése tovább fokozódó eladósodást eredményez,

T. T.:

3 Az importkorlátozás mindig kényszermegoldás, de van, amikor ez elkerülhetetlen. Ekkor az igények rangsorolása döntő, főleg abból a szempontból, hogy az importanyagok, alkatrészek, elemek hiánya ne okozzon exportkiesést, mert előfordulhat, hogy az nagyobb lesz, mint az importmegtakarítás. Ezt a rangsorolást azonban nem lehet (csak) központilag elvégezni. Bizonyos központi rangsorolásra (vagy preferenciákra) szükség van, de a részletes rangsoroláshoz (szekleltáshoz) mindenképpen

4 Az utóbbi pár évben jelentős változások következtek be a világpiaci kereslet-kínálati viszonyok szerkezetében. Először került a gazdaság alkalmazkodóképességének javítása. Hogyan valósítható meg ez (a kibontakozási program irányelveivel összhangban) a világgazdasági stratégián keresztül? (Egyáltalán, beszélhetünk-e valamiféle egységes világgazdasági stratégiáról a jelenlegi külkereskedelmi gyakorlat körülményei között?)

P. T.:

4 A legfőbb problémának a magyar gazdaság rossz alkalmazkodóképességét tartom vállalati és nemzetgazda-

de a szerkezeti változások beindításával a folyamat fokozatosan megállítható lenne. Úgy gondolom, hogy radikális reform esetén, mivel még vannak ilyenek, viszonylag számottevő belső források lennének mozgósíthatók. A kellően vonzó feltételek biztosítása mellett nem tartom azt sem kizártnak, hogy a jelenleginél nagyobb volumenű működő tőkét tudnánk az országba vonzani.

működő piaci mechanizmusokra van szükség. Erre időleges megoldás lehet valamiféle devizaretenció rendszer, de csak akkor, ha a devizabevételekből nemcsak az exporttálók, hanem beszállítók is részesednek. Ennek a rendszernek azonban egyszerűnek, áttekinthetőnek, bürokrácia-mentesnek kell lennie. Itt is van néhány fejlődő országban tapasztalat, amiből tanulhatnánk. Ami a központi preferenciákat illeti, itt előtérbe helyezném a feldolgozóipart, azon belül a gépipart, a gépiparon belül pedig a mikroelektronikát.

sági szinten egyaránt. Úgy látom, hogy a korábbi reformok, és ez a kibontakozási programra is vonatkozik, nem fordítottak kellő hangsúlyt és fi-

gyelmet a külgazdasági stratégiáknak és politikáknak. Ez a mindenkori reformok egyik gyenge pontja volt. A problémákat nehéz lenne felsorolni. Hiányzik a nemzetközi munkamegosztásban való kellő vállalati érdeklődés és autonómia. A KGST-egüttműködés mechanizmusai nemcsak hogy nem konzisztensek a jelenlegi feltételekkel, hanem számos esetben jelentős (és kölcsönös) veszteségek forrását képviselik. Ki kellene alakítani a gazdasági nyitottság egyszerű arányait és formáit. A valutakonvertibilitás fokoza-

T. T.:

4 Az alkalmazkodáshoz elsősorban tartalek kell. A százméteres síkfutó csak akkor tud irányt változtatni, ha lassít (vagy megáll). Ha nincs tartalek, akkor valamit abba kell hagyni. Takarékoskodni ugyanis csak ezzel lehet, nem általában. Ez pedig gazdaságpolitikai kérdés és nem a külgazdasági stratégia kérdése. A kérdést (hogy mit hagyjunk abba) a gazdaságpolitikának természetesen úgy kell megválaszolnia, hogy a külgazdasági szempontok az elsők között legyenek (ha nem a legelső helyen). Magyarul a gazdaságpolitikának kell külgazdaság-orientáltnak lennie. Ami a szűkebben értelmezett külgazdasági stratégiát és az azt megvalósító külgazdasági gyakorlatot illeti, lényeges, hogy a témának legyen egy gazdátja. Ez a gazda azonban ne utasítson, hanem figyeljen, motiváljon, segítsen, ha kell, és csak akkor avatkozzon be, ha az feltétlenül szükséges. A menedzsert szakirodalomból jól ismert a management by exception, magdgy erre központi alapokat gyarul a kivételek elvén ala-

tos bevezetése feltétele lenne nemcsak az egyszerű nemzetközi munkamegosztásnak, hanem a gazdaság belső integrálásának. Nagy jelentőségű kérdés a különböző nemzetközi intézményekkel való kapcsolataink normalizálása, amelyek között a Közös Piacot külön megemlítenétek tartom. Mindezek olyan kérdések, amelyek egy jól átgondolt külgazdasági stratégiával együtt feltétlenül képezik annak, hogy gazdasági helyzetünket külsőleg és belsőleg egyaránt a jövőben javítani tudjuk.

puló vezetési módszer. Makroszinten is ezt kell megvalósítani. Feltétlenül kiemelni az elősegítést. Ösztönzés az, ha végigkötődőssök valakit a makadámúton, hogy gyorsabban célba érjen. Segítés az, ha leaszfaltozom a makadámútat. Sokszor panaszkodunk azért, hogy a magasabb feldolgozottsági fokú termékeinknek rosszabb a dollárkitermelési mutatója, mint az alacsonyabb feldolgozottsági fokúaké. Ez azért van, mert előbbieknek jóval nagyobb a marketing igénye és ennek költségvonzatát valakinek vállalni kell. A sikeres fejlődő országokban ez nemcsak a vállalatok gondja, az értékesítés elősegítésébe besegít az állam is. Ez különösen akkor fontos, ha egy termék vagy termékcsoport nem azonnal, csak hosszabb távon ígér külpiaici sikert. Jelenlegi irányítási rendszerünkben ugyanis az ilyen siker a vállalatoknak nem éri meg. Arra kell törekedni, hogy megérje, de ameddig ez nem megy (legalább egy-két évig), addig erre központi alapokat kell áldozni.

A kibontakozási program kltásairól indított sorozatunk a következő félévben folytatódik.

Kérdezt: Jaksity György

„A vállalatok egyharmada jövőre válságba kerül”

Angyal Ádám előadása a válságmanagementről

Az AIESEC Management School november 23-i programjára vagy negyvenen gyűltünk össze, hogy meghallgassuk Angyal Ádámot, a Ganz Danubius igazgatójának a válságmanagementről szóló előadását. Az előadó – habár saját vállalatát, mint mondta, nem fenyegeti semmilyen krízis – átgondoltan és összefogottan beszélt a témáról. A csak a gazdasági és csak a vállalatokat érintő válságkezelését három megközelítésben vizsgálta; foglalkozott a válságmanager, a „kezelőszemély” módszereivel; bemutatta a lehetséges válságstratégiákat, végül pedig felvázolta a Magyarországon jövőre válságba kerülő vállalatok kitörési lehetőségeit.

Az eddigi tapasztalatok alapján a sikeres megoldás középpontjában egy személyes koncepcióval rendelkező, a programot végig vezetni képes, külső és belső szövetségeseket ügyes politikálással felsorakoztatni tudó vezető áll. „A válság nem a demokrácia ideje, mert így kompromisszumokban elvérződik az ügy” – állította Angyal Ádám, azért van szükség a kemény kezű és következetes vezetőre. Ahhoz viszont, hogy korrekt válságmanagernek fogadják el, belátható időhözironzon belül, realis perspektívát kell kiállnia. Tevé-

kenységéhez hozzá kell tartoznia annak, hogy a válságtényezőket feltárja, a felelősöket pedig eltávolítja, „legyen ez akár külföldi kiküldetés vagy egy magasabb poszt”.

A sikeres válságstratégiák egy része ismert, sőt, talán túlhangsúlyozott. Nem minden oldhat meg a profil-, a technológia-, a struktúra-, a piac- vagy a káderváltás. Ha rossz az alapvető munkaszervezés, vagy alacsony a teljesítmények, más stratégiát kell alkalmazni. A stratégia közös alapja, a részletes helyzetelemzés, az igazi okok megkeresése – tartotta az előadó – és ehhez a világbanki hitelek odaitelésénél is alkalmazott, külső szakemberekkel elvégzettett átvilágítási technikákat kell előtérbe helyezni. Követendő az a két, egymásnak látszólag ellentmondó példa is, amelyik a tevékenység de-vezifikálását, a több lábon állást hangsúlyozza, illetve amelyik a meglévő tevékenységi kör korlátozását (elbocsátás, gyárbezárás, részleges felszámolás) húzza alá. Nem utolsósorban pedig a pénzügyi lavírozás a kereskedelmi bankokkal való együttműködés is gyümölcsöző lehet.

Meglehetősen komor, ám-bár realitásnak tűnő képet vetített elénk Angyal Ádám a jövő évi gazdasági helyzet kapcsán. Az előzetes számítások szerint jövőre a vállalatoknak körülbelül egyharmada válságba kerül és nem valószínű, hogy a kormány vállalja a „hulljon a fergése” elvet, a szanálási célokra fordítható összeg pedig még egy nagyvállalat talpraállítását is alig fedezi. Így tehát szanálás széles körű alkalmazása sem várható... Átfogó megoldásnak csak a részlelem rajzolódtak elénk: az érintett vállalatok végeztessek el az átvilágításokat, helyezzenek nyomást a Pénzügyminisztériumra, a Kereskedelmi Kamarára, hogy minél tisztábbá váljon az intézményi magatartás, támaszkodjanak a kereskedelmi bankok közép-távú vagyonalap meghitelezési és programfinanszírozási kölcsöneire.

Mindezekből kitűnik, hogy várhatóan tovább erősödik a lobbyzás, az egyedi elbírálások, kivételek, támogatások engedélyezése. Bizonyos fokig talán az egész gazdaságban mutatózó tanácsalanságot tükrözte az előadás utolsó mondata: „Végül ahhoz, hogy a kitörés sikerüljön, szerencsére van szükség.”

S. G.

Magyar-szovjet marxizmus-leninizmus tanszékvezetők II. konferenciája

December 14–19. között Ungváron kerül sor a magyar-szovjet marxizmus-leninizmus tanszékvezetők II. konferenciájára.

Ezen a Magyar Népköztársaságot 15 tagú küldöttség képviseli. Egyetemünk oktatói közül Kiss Artúr (filozófia tanszék vezetője): „A politikai rendszer kérdése a filozófiaoktatásban”; Mihail István (Polgázd. Továbbképző Intézet vezetője): „A marxizmust oktatók továbbképzése Magyarországon”; Szabó Katalin (pg. tanszék vezetője): „Az áru és piac új megközelítése” Poller Imre (tud. szoc. tanszék vezetője): „A tudományos szocializmus tananyagfejlesztés irányáról, és néhány dilemmájáról” címmel tartanak előadást.

Tanul a kormányzó

Az utolsó szó jogán

Sürgető hátralék

Politikai és morális örökség

Sürgető hátralékom közlé-
sét vélem a legalkalmasabbnak arra, hogy az „utolsó szó jogán” valamit szóljak a Közgazdász hasábjain, ahol az elmúlt évek során annyi partatlan fejtegetésem, ön- (és nem ön-) cenzúrázott tudósításom, hamvába holt zseném jelent meg. Sürgető e lemaradás, mivel minden korábbi időszaknál fontosabb aktualitást nyert napjainkra. Hátralék, mivel versenyző, TDK vagy valami hasonló mű formájában már évek óta szándékomban állt megírni, persze az alábbiaknál elmélyültebben. Arra pedig, hogy az itt leírtak nem rólam szólnak, csak annyit mondhatok, kellett egy kis idő, amíg megérttem: az adyi „szeretném magam megmutatni” érzés mindenkiben megvan ugyan, de hogy „látva lássanak” — ez már nem mindenkinek áll jól, legfeljebb egy Adynak. Engem egyre kevésbé lássanak, helyettem álljon előtérbe valami olyan, ami rám is jellemző ugyan, de nálam több is egyben. S akik közelről ismernek, tudják: ez csakis olasz és „vörös” lehet. Enrico Berlinguer, az 1984 nyarán elhunyt olasz kommunista vezető neve többségünk számára legfeljebb is csupán az „eurokommunizmus”-ról hallottak kapcsán dereng. Erről a nem mindennapi marxis-

ta személyiségről valóban csak keveset — érdemtelensé-
keveset — tudunk. Mondják, egy ember nagysága akkor kezdődik, amikor legendák kezdenek terjedni róla. Berlinguerről az járja, a temetésén megjelent, akkor még szinte ismeretlen Gorbacsov a ravatalnál így fordult az OKP gyászoló vezetőihez: „Berlinguer elvtárs kritikái nem találtnak majd süket fülekre!” Pedig ezt egy olyan politikai kritikáiról mondotta, akit az „októberi forradalom kimerült hajtóerőit”-ről vallott tézise miatt a leghevesebb exkommunikáció fenyegetett. Törökny alkatú, intellektuális vezető volt. Fáradságát gúnyolta át újra meg újra téziseit, a „nemzeti szolidaritás”, a „történelmi kompromisszum”, majd a „demokratikus alternatíva” formuláját. Kész volt mindent és mindig — dogmák és felesleges axiómák nélkül — átértékelni. Ráncokkal barázdált arcán jellegzetes mosolya ülne ki, ha látna, miként törnek felszínre az októberi forradalom újabb hajtóerői. Ő lenne a legelső, aki revidálná fent említett téziséit és a legmesszebbben támogatná a folyamatokat. Miként minden újszerű megközelítést, reformot. Mikor egy interjúban megkérdezték tőle, kit tart kor-
ra legkiemelkedőbb kommu-

A szerkesztőség végzős hallgatóinak sok sikert kívánunk pályakezdésükhez

nista vezetőjének, azt felelte: „Ha Tito élne, gondolkodás nélkül őt mondanám. Így azonban Kádár emlitem.” Mert egyik legalapvetőbb felismerése volt: minden „felbeszakadt”, „kimerült”, „elvetült” és sikeres forradalom — így a szocialista és a polgári demokratikus forradalmak — találkozása és tapasztalataik keveredése van szükség ahhoz, hogy megtermékenyítsék a jelen s újalkossák azt.

Berlinguer politikájának ez az erősen innovatív jellege az, amely az olasz pártot saját arculattal ruházta fel, s tette Nyugat-Európa egyik legerősebb politikai erejévé. Politikai szellemisége nyitott volt, kész saját gondolatának útját megváltoztatni a valóságos események tükrében. Egy kísérletező szellem tehát, a politikának olyan felfogásával, amely kétségtelenül nem egy absztrakt és előregyártott modell kivitelezését tekintti, hanem folyamatosan, buktatókkal terhes kutatásként egy olyan úton, melyet maga Berlinguer nevezett „felfedezetlennek”.

Melyek is azok az új elemek, amelyeket Berlinguer hagyományozott az OKP-ra?

Elsősorban az ún. eurokommunizmus. Véleményem szerint bármennyit is írtak össze erről a hazai irodalomban, alapvetően megkerülték a fő kérdést: hogyan lehetséges a szocializmusba való átmenet a fejlett ipari társadalom körülményei között? Mi a szocializmus jövője a világban?

Másodsorban Berlinguer beépítette a kommunista gondolkodásmódjába, hogy a kelet-nyugati tengelyről a világ ellentmondásai fokozatosan az Észak-Dél tengelyre tolódnak át. Ennek ideológiai alapon történő tagadása ellenkezik a világban valóban lejáratott folyamatokkal, de legalábbis nehezen megkerülhető kérdés nemcsak a tőkés, de a szocialista országok számára is.

Harmadszor a Togliatti-féle békefelfogásból kiindulva ért el az atomkori béke problémáinak új dimenziójához. Azaz ahhoz, hogy a nagyhatalmak közötti egyensúlyon kívül — amely minden béke kulcskérdése — megkerülhetetlen a „táborokra szakadás logikájának meghaladása” — ami nála nem a realitásokat figyelmen kívül hagyó „kiléptést” vonta maga után, hanem a blokkon belüli „autonómiát”. E téren Európának történelmi és társadalmi okokból kiemelkedő szerepet szánt. S ezen belül mindig hangsúlyozta: az OKP „integráns része az európai baloldalnak”. Az EKG-val kapcsolatos viták során kifejtette: a nemzeti problémáikán és sérelmeken a kommunistáknak felül kell emelkedni, hogy a baloldali erők egysége révén szerepet tudjanak vállalni a nemzeti érdekek, valamint az

összeurópai dolgozói érdekek képviselete folyamatában. Ez az európaiság, az európai társadalmi-kulturális örökség, valamint Olaszország adottságai alapján (mely más országokban ne lennének ezek meg ilyen vagy olyan módon?) sa-

A zuhanás mámora

(Önkényes klipféle — Pink Floyd: Comfortably Numb — The Wall)

Helló,
Van itt valaki?
Csak biccentés, ha hallasz?
Van itthon valaki?

A mokány nyakú söröslőve-
ezer szilánkra robban szét a
vastag fa törzsén, és a hab
lassan kúszva elindul a föld
felé. A nem messze ülők-he-
verők némelyike felnéz, s a
kocsma ajtajában egy vörös
fej jelenik meg egy röpké-
pillanatig. „Gute Nacht!” —
morogja oda, és sarkonfordul.
A tisztásról kivezető ösvényen
döglött, a holdfényben csil-
logó pikkelyű halakat rugdos-
szét, és visszahug a feje
fölé hajló ágakon túlrá a ba-
golyoknak. Néhány lépés után
már alig szűrődik el hozzá a
vidám és részeghangú nótá-
zás. Igyekszik arra koncent-
rálni, hogy a faházban még
egy üveg bor vár rá. Futni
kezd, mit sem törődve a vért
fakasztó, hajat tépő faágak-
kal.

Egyszer gyermekkoromban lázas voltam,
Ugy éreztem a kezeim labdákká dagadtak.
Most újra ez az érzésem van,
Nem tudom megmagyarázni, mert nem értenéd.
Ez már nem is én vagyok,
Szárnyatlan lebegéssel szállok fenn.

Zöld álmodok, kék kerfésék
és szürke üresség. Bordó-fehé-
kockák, köhögős, messzi poe-
nok a kabarából. Kimosni, ki-
okádni, eltépni mindent. Meg-
örizni mindent. A kagyló lej-
tőjén karkok lendülnek ma-
gasba, mindenki meglöki, lá-
bára tapos. Hatalmas fehér
táblákkal emberek vonulnak
el előtte, nyelvet öltve. A

O. K.
Csak egy apró szúrás,
Es nem lesz több jakkiltás.
De lehet, hogy egy kicsit majd rosszul érzed magad.

A víz alatt súlytalanul lebeg
minden. Kinyitja a száját, és
a jéghegy víz lassan megtöl-
ti tüdejét. Prűszkölve felriad,
és értetlenül mered a szoba-
belsőre. A bútorok szilánkok-
ra zúzva, a szemközti falon
felkenve az özpörköltszifos-
barna maradványok. Az ablak-
hoz támoilog, és undorral nézi
a betonfalakon túl tova-
csattogó szerelvényt.

Halkan nyeklen a szél,
amikor leül, és a vásznon ért-

Fel tudsz állni?
En hiszek benne, hogy a szer hat,
Es végigcsinálod a másort.
Na gyere, ideje, hogy menjünk.

Az utolsó öt sípszó alatt né-
ma csend, a mutatók átfedik
egymást egy végtelen percig.
Sötét van, füstcsíkok emel-
kednek a mező fölött, és fel-
hőkkel egyesülnek az olomszí-
nű égen. A hideg lehelletű
éjszakában egy alak botorkál.
Megmászta a legmagasabb he-
gyeket és keresztüljutott a ha-
fölköken. Futott és küszört és
bevette a város falait, orrá-
ban még benne volt a folyó
szaga. Komor épületek között
jár. Megáll, nekitámaszkodik
a hívogatóan fénylő kirakat-
üvegnek, és szipolva igyekszik
tüdejét megtölteni levegővel.
A kanyarban, a bárcsakból
titokzatos.

Egyszer gyermekkoromban
A szemem sarkából
Elkaptam egy futó pillantást.
Odafordultam, hogy lássak is, de már vége volt.
Ma, azt hiszem, már nem tudnék mit kezdeni vele.

Nagy Gábor

Enyhülés állampolgári kezdeményezésre

Regénybe illő körülmények között, rendkívüli szervezési nehézségek után egy általános iskolában sikerült megtartani 1987. november 21-22-én a Kelet-Nyugat konferenciát. Máté Jánost, a találkozó szervező jogász szakkollégium tagját, a konferencia előkészítésével és megrendezésével megbízott bizottság egyik tagját kértük meg, hogy idézze fel a történeteket.

A szakkollégium már létrejöttétől kezdve fővállalta, hogy nem pusztán egy jogász szakkollégium, hanem társadalomtudományi szakkollégium kíván lenni annak széles értelmében.

Két éve talán, hogy informális úton kapcsolatot tartunk nyugat-európai alternatív mozgalmakkal. Így tudtuk meg azt is, hogy ezek egyike, az European Network for East-West Dialogue fontolgatja, hogy Budapesten tartson egy konferenciát.

Említs néhány képviselőt és szervezetet, akik végül is jelen voltak!

Tizenhét európai országból, ezenkívül az Egyesült Államokból érkeztek a vendégek. Itt volt a Kampány a szabadságért és békeért Keleten és Nyugaton, jött egy korábban a vietnami szolgálatot megtagadó intézetigazgató, itt voltak a nyugatnémet zöldek, az END, az angol Békakadémia képviselői, jöttek Norvégiából, Belgiumból, Svájcban. Itt volt az ismert eukomunista Argentieri, Castoria-dis, ismert militarizmus-kutató, a lengyel Szabadság és Béke képviselője, a Jugoszláv emberek a békeért és kultúráért szlovén szervezet küldöttje, NDK-beliek, csehszlovákiaiak.

János, miért volt nektek ez az egész konferencia fontos?

Az én életemben, de sokkalkal beszéltem és az ő életükben is azt jelentette, hogy Magyarországon első alkalommal tudtunk ténylegesen partneri kapcsolatban tárgyalni a hivatalos világ, egy Béketanács, a KISZ KB képviselői, illetve a demokratikus ellenzék, a népiek, meg olyan emberek, mint én. Egyenlő eséllyel mehettünk oda a mikrofonhoz, beszélhettünk pro és kontra. Ez nagyon fontos volt. Talán egyfajta kiindulópont is volt ez a konferencia.

Volt-e közeledés a keleti és a nyugati képviselők megvilágításai között?

Azt hiszem, mindenféleképpen mások a nyugati és a keleti független mozgalmak

problémái, de a közvetett célokban meg lehet egyezni, mint ahogy ezt a memorandum, illetve ennek a budapesti konferenciának a végén szövegezett, széles körűen elfogadásra talált nyilatkozat bizonyította. Itt olyan alapdolgoknak a kikovácsolása a közvetlen cél, ami ott már szinte megunt dolog. Itt csak óhajtott a civil társadalom, amiről ők már lépnének tovább. Ennek ellenére univerzális dolgokban kapcsolódást lehet találni, például a szovjet és az amerikai csapatok kivonása, amely nem európaiaknak is Keleten és Nyugaton is egyaránt érdekük, a katonai szolgálat lelkiismereti okokból való megtagadása, amely — bár eredetileg nem volt róla szó, de a konferencián a Gorbacsov és Európa, illetve az. Egy összeurópai demokratikus társadalmi mozgalom lehetősége téma mellett — harmadik fő téma lett. Illetve ilyen az egész mostani helyzet, amelyet jellemezhetünk úgy, hogy a Gorbacsoval elkezdődött kedvezőbb helyzet, az egyfajta enyhülés — ha lehet így nevezni — felkínál egy lehetőséget arra, hogy Európa hagyományos történelmi szálai szorosabba fűződjenek. De külön kiemelném, hogy a Kelet-Nyugat-párbeszédén kívül hangsúlyozottan szükségesnek érzem egy Kelet-Keletinek, a maga speciális problémáival.

Mi volt a visszhangja a konferenciának, és ezzel összekapcsolódóan milyen perspektívát látsz a hálózat azon célkitűzésben, amelyet az „enyhülés alulról” kifejezés takar?

A dolog sajtóhelyreigazítását érdemlő módon úgy nézett ki a magyar sajtóban, hogy egy nemzetközi, vagy egy nyugati mozgalom tartott itt egy tanácskozást, és ezen részt vettek az Országos Béketanács képviselői is. Az újságolvasó nem tudta meg, hogy a szervezésben a fő részt a jogász szakkollégium vállalta, se azt, hogy mik voltak a programok, se azt, hogy a végén egy nyilatkozat született, az úgynevezett budapesti nyilatkozat, amelyet százan aláírtak, se azt, kik, hányan vettek részt külföldről és Magyarországról. Az alulról való enyhülésnek nem mondom, hogy nagy esélyét látom egyelőre, de nagy jelentőséget tulajdonítok annak, hogy emberek Keletről és Nyugatról közös gondolati kereteket próbálnak kimunkálni.

Németh Zoltán
cikkéből

Az önmaguk gerjesztette hangulat csapdájában

A konstruktív párbeszédre szükség van

A Kelet-Nyugat konferencián a KISZ KB is képviseltette magát. Miért vettek részt? Mit jelentett számotokra a részvétel? — kérdeztem Szilvássy Györgytől, a KISZ KB egyetemi-főiskolai osztályának vezetőjétől, aki Herczeg György és Dinnyés Gábor társaságában képviselte a KISZ-t az összejövetelen. — Kaptunk meghívást, amit elfogadtunk. Érdekel a téma, véleményünk is van róla, a párbeszédet fontosnak tartjuk, tehát elmentünk, hogy elmondjuk az elképzeléseinket. Úgy gondolom, politizálásunknak a képviselt politikából kell következnie és nem a hatalmi pozícióból, ez is indokolja részvételünket, másrészt elfogadjuk az ilyen találkozók szükségességét.

Hogyan értékelitek a találkozót összességében?

Nem hivatalos állásfoglalásként, hanem személyes véleményként: szerintem fontosak az együttgondolkodást szolgáló konferenciák, de ezen konkrét esetben nem ez dominált. Nekem úgy tűnt, a vitavezetők, hozzászólók egy része olyan irányt szabtak a vitának, ami nem a konstruktív együttműködést szolgálta. Jellemző, hogy a konferencia tartalmi vitája, tematikája nem is tükrözte teljes egészében az előzetesen megírt programot, célt. Leginkább Kelet-Európa, a magyar

politika bírálata, felelősségrevonása volt terítéken, olyanoktól is, akiknek ehhez semmi közük, lévén más országok állampolgárai, akik nem ismerik mélyen a mi viszonyainkat. Nem állítom, hogy itt minden tökéletes, sőt, sok idejétmúlt görcsöt cipelünk magunkkal. Ezzel együtt például a Béketanács működésében, a felsőoktatás területén, az öntevékeny csoportok, spontán mozgalmak lehetőségeiben sok pozitív változás történt, s a felszólalók jelentős része mindebből semmit sem ismert el, semmit sem akart látni belőle. Azt hiszem, sokan az önmaguk gerjesztette hangulat csapdájába estek bele.

A jövőben is szívesen részt vesztek hasonló jellegű rendezvényeken?

Igen, szívesen megyünk máskor is, azt azonban szeretném, ha már a szervezés során el lehetne kerülni, hogy a konstruktív párbeszéd helyett direkt konfliktusba kerüljünk az ottlevőkkel, vagy egy jelentős részükkel. A találkozó előzményeivel és zárásával kapcsolatban van még egy-egy megjegyzésem. Az Esti Hírlap közölte, hogy a konferenciát a jogász szakkollégium szervezte, másrészt azt ott megfogalmazott nyilatkozat nem a konferencia záródokumentuma, hiszen nem mindenki írta alá.

B. J.

JAPÁN MOZAIK

(Gyermekeimnek, diákjainknak, barátainknak
élménybeszámoló gyanánt)

I. AZ UTAZÁS:

Egy hónap Japánban! Sohasem voltam még a Távol-Keleten. Komoly izgalommal készülnek két-három év után első, hosszabb lazító programomra, ha nem öltené ki még a nyaramat is jelentős részben az egyetemi reform, az intézetvezetéssel járó témérdek adminisztrációs-reprezentációs elfoglaltság és a reménytelen hajszja a tudományos életben való talpon maradásért. Két-három Japánban foglalkozó kiváló könyv és néhány praktikus jó tanács Japánt már meglátogató barátaimtól-kollégáimtól, ennyire telik. Nem baj, legalább még nem leszek teljesen feltöltve előítéletekkel, közismert sztereotípiákkal. Nem titkolom mások és magam előtt sem, hogy lazításnak és túrizmusnak is tekintem ezt a szerencsés lehetőséget, hogy ellátogathatok Japánba. Négy-öt előadás és néhány konzultáció mellett remélhetőleg bőven lesz időm ismerkedni az országgal, kultúrájával, egyetemével.

Elérkezett az utazás ideje, amit a szokásos utolsó percekbe sűrített számtalan ügy intézése tesz igazán kíváncsi. Négy nap az olcsó „Stroff Mihály útján” (Moszkva—Habarovszk repülő, Habarovszk—Nahodka vonat, Nahodka—Yokohama kétnapos hajóút). Seremetyevo—Domogyedovo: talán csak ötven kilométer, de két világ választja el Moszkva nemzetközi és belföldi repülőtérét. Az embernek egy lerobbant hazai vidéki pályaudvar jut eszébe a batyus-csomagos, Európa és Ázsia minden nemzetiségét képviselő látszó, csak méreteiben jóval nagyobb légi pályaudvar zűrzavaros forgataga látnán. Ha valaki fél a tömegtől, semmi probléma. Az Inturiszt még mindig túlzott buzgalommal tereli a külföldieket „karentémába”, a külön számukra fenntartott, szeparált váróterembe.

Este 10 körül indulunk, szomszédom Frantisek, a cseh producer, kellemes, szimpatikus ember. Jövőtől néhány kótya slivovica formájában altatóhoz is jutottunk.

Hamar ránk hajnalodik. Habarovszkban déli fél 2 (moszkvai idő szerint reggel 6 óra) körül érkezünk. A lakosság is döntő többségében orosz. Nincs sok időnk, 3-4 óra. Annnyira futja, hogy villamossal és gyalog az Amur partjára elzarándokolunk („... az amuri partizánok...”). — jár fejembem gyermekkorom sokat hallott-énekelt mozgalmi nótája). Este 6-kor betolják a szerelvényeket. Kivételzett-szerencsés módon egyedül mi ketten (ldivel) kaptunk helyet egy egyébként — mint később kiderült — tatár népművészeti csoport számára lefoglalt vagon egyetlen üres maradt hálókupéjában. Kedves, vidám, „nett” lányok-asszonyok, egy-két férfi kísérőben. Sima, egyszerűen, de gondosan fésült hajjal hamrosan pongyolában, papucsban sorakoznak a mosdó előtt, s készülődnek a lefekvéshez. Mint kiderült, ők is Japánba mennek, szintén egy hónapos turnéra. Szívesen beszélgetnék velük, de gyatra orosz tudásom is gátol. Hogy élhetnek, hogy érezhetnek?

Másnap dél körül érkezünk Nahodkába, egyenesen a hajóra visznek bennünket. Rövidesen indulunk, előtünk a végtelen tenger. Asztaltársaságunk egy belga, egy német és egy fiatal dán pár (kb. egy évre indultak útra, vonaton végig Nahodkáig, Japán, Hongkong, Kína, Thaiföld, Nepál, ameddig a pénzük futja. Csendes, rendes kis emberkének látszanak. Előttük még a világot!

A magyarok összeverednek, s hamar kiderítik egymásról, ki hová megy, s miért. A legérdekesebbnek Endre esete tűnik, aki — kissé naivnak ható módon — háztűznézőbe készül a levelezés és telefonbeszélgetés útján megismert, sohasem látott „szerelméhez”. Good luck to him!

Másnap, ahogy a „Felkelő Nap” országához közelítünk, a nap is felkel (Nomen est omen!). Hokkaido sziklás partjai tűnnek fel először. Rövidesen egy japán vadászbombázó húz el felettünk mélyrepülésben. Nem sokkal később egy határőr-helikopter kerül meg bennünket kétszer. Hiába, az „önvédő hadseregnek” is kell foglalatosság. Vajon az egész partvidéket ily gondosan őrzik, vagy csak a nyugati partokat?

Szép napsütésben folytatjuk utunkat, messze van még Yokohama. A Hokkaidót és Honsut elválasztó Tsugaru-szorost átkelve a szigetek keleti oldalán hajóközunk lefelé. Fel-tűnő a rengeteg halászhajó, amely rajokba tömörülve kitaróan „termel” (nem véletlenül: egy 100 millió, zömében a tenger halait és gyümölcseit fogyasztó ország számára dolgoznak).

Következő nap délután 4 óra körül érkezünk meg Yokohamába (nem teljesen értem, de az órát most eggyel vissza kell állítanunk). Hatalmas kikötő, sok hajó. A japán egészségügyi és határőrök hajóval élnek jönnek, s a hajón intézik el a formaszakokat. Kis előzetes bemutató a jó és átgondolt szervezésből, bár az „exchange scholar” számára nehezen találtak rubrikát kartotékjaikban, s ez egy kis zavart okozott az egyébként láthatóan olajozottan működő bürokráciában. Némli jóleső érzéssel nyugtázom.

Tokyóba (a keleti fővárosba) autóval visznek bennünket. Rögtön feltűnnek a karsúri, arányos irodaépületek, a kiépített, várost átszelő, gyakran több szinten, betonlábakon futó, gyorsforgalmi útvonalak a sokszor emlegetett „nyúlázhányi” lakóépületek, s itt-ott nem túl vonzóan összezsúfolt, kopott házikók, s mindenhol a száradó ruhák. Hiába: szarítóegység számára nincs hely a 30-40 négyzetméteres japán lakásban). A szállodában japán pizsama, köntös, fogkefe, fogkrém várja a vendéget. Érdekes szokás!

UTAZÁS JAPÁNON BELÜL:

Végül is nem útikönyvet írok, ezért erről nagyon röviden. Nem is utaztam annyit: csak a keleti főváros (Tokyo) és „a főváros” (Kyoto) környékét láttam, azt is kutyafuttában. Mi volt érdekes? Kyoto, Hara: a bölcső puha mélye és végtelen nyugalmat árasztó, zen-buddhista helyi szelleme. A Fuji lehangoló kicsisége és ködbe veszése. Tokyo és Osaka: az amerikai nagyvárosok „bónzai” — változatai parkokkal megtűzdelve és büntetlenül. Yokohama és Kobe kikötői nyüzsgése. Kobe fantasztikus munkát sejtető mesterséges kikötői sziget — városnegyedei. A közlekedés elképesztő szervezete és pontossága, amelynek a csúcs — tömeg — teljesítménye minden bizonnyal a Shinkansen expresszvonal. Az irigylésre méltó egyetemi felszereltség és campusok. S mindenhol a szíveljes, baráti fogadtatás. S legizgalmasabb talán: a szakmai megmértetés a japán modern marxista közgazdászok doyenjénél, Okishio professzornál.

II. SZÉLJEGYZETEK A JAPÁN TÖRTÉNELEMHEZ ÉS KULTÚRÁHOZ MAGYAR (BÉKA) PERSPEKTÍVÁBÓL

A modernizáció, a gazdasági felzárkózásért — lemaradás ellen vívott évszázados harcban — Japán egyelőre a nagy nyertesnek látszik, s nem lehet eleget beszélni a japán csodáról. Egyszeri és megismételhetetlen, vagy lehet belőle ta-

nulni Kelet-Európának (tudom: Kelet-Közép-Európának), hazánkknak? Több tucat, több száz könyv kutatja a titok kulcsát, s a japánok csak csodálkoznak: nincs ebben semmi titok, csak dolgoztunk és tanultunk a nagy nyugati tanítómeszterektől, elsősorban Amerikától?

Számukra lehet, hogy érthetetlen a világ, és a különösen egy közép-kelet-európai némi irigységgel vegyes csodálkozása. Számukra természetes megélt történelmük, magukkal hozott kultúrájuk. De mennyivel más ez, mint a mienki!

FIZIKAI ISZOLÁCIÓ ÉS KULTURÁLIS OZMÓZIS:

A magyarok ősei még valahol a széles, de kevés védelmet nyújtó sztyeppéken lódkódtak tovább és tovább, amikor a japánok ősei már a kis, de védett-védhető szigeteken ölték egymást a megélhetést biztosító földért és egyéb feltelekért. A történelem ösködébe vesző eredet oly bizonytalan, hogy egyes japán történészek egyenesen feltételezik, hogy már a japánok ősei is egységes népcsoportot alkottak (a kisszámú, egyes magyar történészek szerint az ősmagyarokkal rokon, ajnukat leszámítva, akik Hokkaidon még fellelhetők).

Hogy a szigetek milyen biztonságot nyújtottak, azt a történelem bizonyította. A „telitődéstől” (i.e.) számítva gyakorlatilag a 19. század közepéig Japán teljes autonómiával szabályozni tudta, kit enged be, kit nem. Az egyetlen komoly fenyegetést, a Kínát is leigázó mongolok jelentették, de a tájfün (a kamikaze) kétszer is a japánok segítségére sietett. A „szigetkomplexust”, s az abból fakadó biztonságágot talá-lóan jellemzi Kikuchi M., akibe hannoveri sétáján belehasít a felismerés: ha még sokáig gyalogol, egy másik országba jut! „Japánban mindegy, hogy merre indul az ember, az út végén ott van az óceán. Micsoda biztonságérzet! Mintha egy óriási bölcsőben lennénk” (137. o.). Még a bölcsőhasonlat is találó: a japánok megőrizték valami gyermekes báját és számukra sokszor gyermekdednek tűnő humort és viselkedési formákat.

A fizikai elzárkózás, még a legszigorúbb Tokugava periódusban sem jelentett bezárkózást. Sőt, éppen ellenkezőleg. Kevés országra jellemző az a mohóság, tudásvágy, ahogy a japánok történelmük során felszívták, magukba olvasztották az őket elérő jelentősebb kulturális hatásokat. A nagy Kína árnyéka miatt talán, de tény, hogy kevés önbizalmuk volt újat alkotni, inkább adaptáltak. Ez is maig élő kulturális örökség. Mint ahogyan az is, hogy az adaptált kultúrát a magukéhoz igazították, tökélyre vitték és attól kezdve ragaszkodtak hozzá. (Maig is büszkék arra, hogy például az ősi — Kínából, illetve Koreából — átvett táncok ma már csak Japánban maradtak fenn eredeti formájukban.)

SZAKADATLAN KONTINUITÁS:

Japánra a kultúrák párhuzamos egymás mellett élése, kontinuitása jellemző. A folytonosság közismert, legkifejezettebb példája a maig fennmaradt, a legendák szerint i.e. 660-ban az első császárt adó uralkodóház. A császár a nemzeti egység és szuverenitás szimbóluma. (Még a kommunisták sem követelik már lemondását.) Az i. sz. 8. században véglegesen megszűnik a feudális császárság intézménye, amely akkor is és annak ellenére is tovább él, hogy a történelem során inkább helyette vagy nevében irányították az országot.

Ezzel szemben hányszor tagadták meg a magyarok, tagadtatták meg a magyarokkal a múltjukat!

TOLERÁNS ISTENEK:

A 7. században a császári ház vezette Jamato törzsszövetség fokozatosan kiterjeszti hatalmát a többi nemzetségre, s kialakul a feudális császárság intézménye. Rövidesen a korábban erőszakosan elterjesztett buddhizmussal egyenértékűnek deklarálják az ősi shintoizmust. Így maig is hihetetlen harmoniában élnek együtt, egy-egy személy tudatában vagy még inkább tudatalattijában a konfucianus erkölcsi tanok, a buddhista vallás tanítása és a shintoista „bátyáimadás”. Ahogy Mitsuo barátom fogalmazta némi szake hatása alatt: „Tudod, a japán ember számára a konfucianizmus a reggeli a buddhizmus a főétkezés és a shintoizmus az eddesség”. Nyoma sem látszik a nyugati zsidó—keresztény kultúra bigottságra, dogmatizmusra való hajlamának, legalábbis a valóságos filozófia terén.

(Vajon mi lett volna az ősmagyarokkal, ha a kereszténységgel időben kibékítették volna a pogány vallásokat? Fennmaradt volna az őseposzuk, kevesebb lenne ma az identitásavarunk? Vagy nekünk eleve nem volt adott ez a választási lehetőség a nyitott, „tájfünos” Kárpát-medencében?)

MENEKÜLÉS ELŐSZÖR HÁTRA, MAJD ELŐRE:

Japán saját levében főtt és homogenizálódott hihetetlen mértékben, gyakorlatilag a 19. század közepéig magába szívta és maga ízlésére formálta a külföldi kultúra, főleg Kína és Korea közvetítésével átvett elemeit. Az első nyugati hódítási veszélyt gyors és radikális bezárkózással védi ki. (Csupán kis kémlelőnyílást hagyott szabadon: egy holland kereskedelmi missziót). A híres-hírhedt Tokugava sagonútsu két és fél évszázadra hierarchikus rendet, szervezetséget és viszonylagos békességet, a feudalizmus túléését, de egyúttal a függetlenséget is biztosította Japán számára. Nem vált gyarmattá, más erőszakosabb kultúra martalékává.

(Miközben Magyarországot évszázadokon át váltott martaléhadak erőszakolták végig, sarcolták-tizedelték meg, s a külső túlerőtől sokkolva-frusztrálva az ország legjobbjai egymás torkának estek vagy saját kardjukba dőltek, vagy még rosszabb esetben — gyengébb-védetlenebb páriák legyilkolásával szereztek maguknak (gyenge) elégtételt. Ez megintcsak nem nemzeti identitástudatot erősítő tényező bár nyilván növelte az együvé tartozás érzését, a siránkozó-búsakodó nacionalizmust.)

1868. Meidzsi (Meiji) restauráció, kiegyezés japán módra. 1853 Perry sorhajókapatánnyal az élen egy eltöktelt és erős nyugati fenyegetés térdre, a kapu megnyitására kényszeríti Japánt. A Szent Szabad Világkereskedelem zászlaja alatt! Békésen vagy háborúval, de kolonizálunk benneteket! Jobb a béke, s ki időt nyer, háborút nyer. Csak gyorsan, határozottan és összehangoltan cselekedni kell. Mindehhez mindenki számára könnyen érthető, az országot egy emberként egysíto jelszó-szimbólum kell. Lehetőleg japán! Megtalálták: a szent és ősi császárság hatalmának helyreállítása a modernizáció nem titkolt céljával. Tűzzel tüzet oltani, az erdőtüzeknél is gyakran beválk.

(Magyarország ugyanakkor Közép-Európa beteg öregemberének ágyasává és irányítójává vált, a többi „cseledek” ezzel végképpen magára haragítva. Magyarországot még száz év múlva sem tudta igazán lemosni magáról a nemzetiségfalgó, gödös nacionalizmus és arisztokratizmus nem alaptalanul, de történelmietlenül rásütött bélyegét. A kiegyezéstől Trianonon át Münchenig, majd Jaltáig—Párizsig, ha nem is egyenesen egyetlen, de mégis széles és szédítő ösvény nyílt. Bele is zuhantunk, s maig sem tértünk teljesen magunkhoz.)

ELSŐ LECKE:

tanulás és tanítás. Eltanulni, amit lehet, megtanítani amit tudunk. A szorgos tanítvány felismerte a receptet: iparosítás és gyarmatosítás, nyugati politikai intézményrendszer, japán történelmi tudat és mentalitás. Japán ízléshez idomítani mindent, mint a kínai konyhát. A neofita túlbuzgóságával és a későjövő mohóságával vetette bele magát az imperialista gazdasági-politikai világharcba, ezzel is mutatni akarván, hogy magáévá tette, elfogadta a nyugati kultúrát, s így ta-

lán jobban elfogadják majd őt is egyenlő partnerként (menekülés előre). A II. világháború végéig nem is vették igazán észre, hogy közben a kolonializmus egyre inkább a szelídebb neokolonializmussá kezdett „civilizálódni”, amibe egyre nehezebben volt beleilleszthető a vad és erőszakos japán militarista imperializmus (hja, a tőkélre törekvő nem mindig célravezető).

MÁSODIK LECKE: valamit nagyon elrontottunk. Rövid agónia, hosszabb amerikai megszállás. A megszálló nem hagy kétséget afelől, hogy saját képére fogja formálni az országot (nem teljesen ismeretlen minta), s hosszabb időre elveszi a kedvét és lehetőségét a háborútól. Újabb mohó és szorgalmas tanulási folyamat kezdődik, a szeretem-gyűlölöm viszony Amerikával, s a meggazdagodás titkát ellesni kívánó szegény és nélkülöző, de elszánt és kitartó ember győzelme szerencsés külső körülmények között.

Ez köz- és jól ismert: az export által vezérelt gazdaságfejlesztés és a japán szervezés-szervezettség diadala. (Ne vő. Magyarországi II. világháború utáni gazdaságtörténelmével!) A siker titkáról lásd sok nálam avatottabb szakértő számos könyvét és magyarázatát, amelyekben a japánok maguk sokszor fejüket csóválják vagy egyenesen megremülnek. Szerintünk — ismétlem — nem volt csoda, sokat tettek érdekében, s szerencsésen összejöttek. Ennyi az egész! Valóban csak ennyi az egész?

KÖZÖSSÉG (CSOPORT) ÉS AZ EGYÉN: Unos-untalan említi meg minden Japánt járt, Japánnal foglalkozó társadalomkutató, hogy a japán csoda egyik összetevője a japán szervezetek, csoportok belső kohéziója, a konszenzusra törekvés és az ezt alátámasztó döntési mechanizmusok.

Azt hiszem, hogy az európai kultúra talajáról nézve nehéz ésszel felfogni ezt a jelenséget, illetve érzelmileg átélni ennek valódi mibenlétét. Az európai civilizáció, különösen a protestáns filozófia és a kapitalizmus kibontakozása nyomán, erőteljesen hangsúlyozta az egyén jelentőségét és szabadságát. A sors kegyetlen fintora, hogy ideológiai megalapozásában a kollektívizmus eszméjéből levezetett szocializmus eddigi gyakorlata (jó, tudom, történelmi léptékekkel mérve a 70 év...) az egyik legindividualistább, magát helyére tenni nem tudó, harmonikus együttműködésre legkevésbé képes ember-típust termelte ki tömegesen, aminek árát Magyarországon most kezdjük megfizetni igazán. (Az individualis jelző itt nem is igazán helyénvaló, hisz például a protestáns etika individualizmusa egyidejűleg jelenti a más individuum jogainak tiszteletben tartását, a szolidaritást egymás iránt. Inkább egoista, mint individualista beállítottságról van itt szó.)

Az európai kultúrába beleszületett és abban felnőtt emberek többsége számára a társadalom építőeleme az egyén. A csoport, a kisebb-nagyobb közösség, az egyének egyre inkább rövidebb, mint hosszabb távra szóló, de mindenképpen az ideiglenesség és a véletlen mozzanatát magán hordozó társulása. Hovatovább már a házasság és a család is egy „egész életre szóló társulás” helyett egy ideiglenes és átmeneti, egymás felé kevés felelősséget és kötelezettséget vállaló társulás formáját ölti.

Egy ilyen kultúra és ilyen „értékek” talajáról nézve valóban nem könnyű megérteni és érzelmileg egyértelműen reagálni a konfucianus filozófiával és etikával alátámasztott japán társadalomszerveződési modell láttán, amelyben a legkisebb szerves egészet és autonóm egységet a csoport (család, vállalat, lakóhelyi közösség stb.) látszik képezni az egyénnel szemben.

Mindez feltételezi és magával hozza, hogy az egyén, az individuum feloldódik a csoportban, érdekei jelentős mértékben a csoport érdekeiből levezetnek, annak alárendeltek. Valójában a csoport tehát nem egyénekből tevődik össze, hanem egyénekre bomtható. A csoporton befűli munkamegosztás s a különböző funkciókat betöltőknek a döntési-irányítási hierarchiában elfoglalt helye s szerepe egyértelműen rendezett.

Ez a rendezettség azonban egyáltalán nem azonos az európai, különösen nem a bizánci értelemben vett alá-fölérendeltségi, kiszolgáltatottsági relációval, amely feloldhatatlannul konfliktusok és frusztrációk melegágya. Pont ellenkezőleg: a japán csoporton (családon, osztályon stb.) belüli egyértelmű rendezettség olyan egyéb etikai értékekkel megalapozott, amelyek a csoportokon belül irigylésre méltó harmóniát teremtenek. Ilyenek például az egymás kölcsönös tisztelete, az idősebbek megbecsülése, lojalitás, hűség magas értéke, bizonyos fokú reciprocitás az egyének közötti viszonyban (ld. ajándék- és mosolycsere), a hangos szó, veszekedés meg nem tűrése, kifinomult kommunikációs formák (nincs harsány és egyértelmű igen vagy nem, vagy „ajjóstól-házba-rohanás”), a munkaténykedés erénye és a renyhesség megvetése, a funkciók elosztásának, benne jólesően a vezető személye kiválasztásának rendje-mechanizmusa stb.

Számomra a reveláció erejével hatott a felismerés: nem a konszenzuson alapuló, konszenzust építő döntési mechanizmus szüli a közös célt hatékonyan megvalósító szervezetet (mint erre felszínes olvasmányaim alapján korábban következtettem), hanem fordítva: az előbb vázolt szervezet szüli a neki adekvát mechanizmust. Megengedem: ez „tyúk-tojás”-probléma, de a lényeges tanulság számomra az, hogy olyan körülmények között, ahol egyre kevésbé érezhető a részérdekeket közös érdekekbe integráló egyéb hatóerők, mechanizmusok működése, a konszenzusepítő döntési mechanizmus nem reális és hatékony alternatívája a „felvilágosult centralizmusnak”, csak annak kiegészítője, támasza lehet. De jó is lenne, ha olyan irányba tudna társadalmunk elmozdulni, hogy ezek az esélyek érdemben növekednének, s ezzel az egyének életésélyei is (nem véletlen, hogy a japánok várható életkora az egyik leghosszabb a világon).

Érdekes, de egyáltalán nem érthetetlen, hogy míg egy „nyugati” (értsd: amerikai, európai) némi borzongással vegyes csodálattal tekint a japán modellekre, addig a japán intellektuáliseknek érzik magukat „nyugati” embertársaival szemben, mert kultúrája alaposan megnyírbálja „individualista szárnyait”, s ezzel egyszersmind gátat szab a kreativitásnak, a normálistól eltérő, újat alkotás kibontakozásának. Nehéz ebben okosnak lenni, megtalálni a meglehetősen instabilnak tűnő egyensúlyt a kettő (az egyéni és a közösségi) érdekérvényesítés lehetőségei, korlátjai között. Mindenesetre úgy tűnik, hogy Japánban elindult — különösen az amerikai kultúra hatására — egy folyamat az individuumnak nagyobb teret engedő irányba, s ki tudja, hol áll meg?

IV. TANULÁS, OKTATÁS, KÖZGAZDASZKÉPZÉS

A Meiji restauráció különös hangsúlyt helyezett a tanulásra, hisz az önállóság megtartása, a nyugati hatalmak közé való bekerülés („előre menekülés”) a nyugati minták és sikeres formák gyors elsajátítását feltételezték. Ennek hatása még ma is érezhető, a családok mindent megtesznek annak érdekében, hogy gyermekeik felsőfokú végzettséget szerezzenek.

A korábbi, alapvetően német típusú oktatási rendszer helyébe a II. vh. után az amerikai struktúra lépett, de szellemében — az eltérő kulturális adottságok — örökség folytán — még jelentős különbségek látszanak a kettő között.

A nagy cél és vízvázlat a felvételi vizsgán való sikeres szereplés, ami a mi érrettségi vizsgáink több elemét is magába foglalja. Ez a híres-hírhedt nagy stressz, tanulási láz magyarázata. Némi túlzással azt mondhatjuk, hogy az erre való felkészülésnek van alárendelve a megelőző 12 év. Akinek elsőre nem sikerül, különböző, köztük magániskolákba szervezett előkészítő tanfolyamokon próbálhatja meg bepótolni hiányosságait.

A szorgos munka, tanulás nyilván nem a japán nép etnikai sajátossága, és az iskolarendszerben eltöltött minimum 9-12 év, a közösségi normák elfogadtatásának, „beiktatásának”, az individualista kinövésnek megnyírbálásának, a szorgalmas és kitartó munkára való nevelésnek minden bizonynyal az egyik legfőbb eleme. Mindez a külsőségekben (egyenruha, csoportos akciók) is megnyilvánul, s már a kisdíák is gyakorlatilag reggeltől estig, szinte mindig csoportosan tanul vagy gyakorol, néha-néha szórakozik.

A közepesebb színvonalú egyetemeken tanító kollégák egybehangzónak tűnő véleménye szerint a kemény tizenkét éves tanulással magyarázható, hogy az egyetemre bekerülő diákok egy jelentős része az egyetemen már „pihen”, nehezebben fogható keményebb munkára. Ez nyilván hozzájárul e kétségekkel megfigyelhető jelenséghez, de túlzás lenne csak erre visszavezetni.

Gyanítom, hogy ebbe bejátszik az a tény is, hogy Japánban egy-egy évfolyamból 35-40% a felső fokozat továbbtanulók aránya. (Ha emlékeztem nem csál, nálunk 10-12%, Nyugat-Európában 20-30%, az USA-ban 50% felett). Nem biztos, hogy ezek mind kellően felkészültek a felsőfokú tanulmányokra, s nyilván hamarabb elkedvetlenedtek. (Itt jegyzem meg, hogy jelentős különbség van az egyetemen színvonalában s presztízseben, ami az ambíciók alapján eleve szelektálja a hallgatókat. Így a „panasz” elsősorban a közepes vagy kisebb presztízszű egyetemeken hallható.)

A munkahelyre való bekerülést sem mindig az egyetemen elért eredmény befolyásolja, s egy-egy munkahelyen a munkába való betanítást (különösen a nagyobb vállalatoknál) maga a munkáltató biztosítja. Ez mindenképpen egy érdekes és sajátos jelenség, s jelentősen elüt a nyugati hagyományoktól, s jelentősen befolyásolja magának az „akadémiai” (iskolai) képzésnek a funkcióját és céljait is.

Ami a közgazdász-képzést közelebbről illeti, itt a gyakorlat a nem szocialista országok általános tendenciáját követi: elég mereven elkülönül egymástól a közgazdasági (economics) és gazdálkodási (management) és szociológiai-politikatudományi jellegű képzés. (Mi a Közgazdasági Egye-

temen ilyen irányba kívánunk továbblépni, de semmiképpen sem a célunk a merev elkülönülés megvalósítása).

A „life-time employment” (egész életre szóló foglalkoztatás) az egyetemeken is uralkodó gyakorlat. Ezért, mint nálunk, aki egyszer bekerült a tanári karba, ottmaradása gyakorlatilag garantált. Az alapfizetéseket a kor, s nem a teljesítmény határozza meg egy adott egyetemen belül. Ilyen körülmények között az oktatói „szabadság” könnyen „szabadosságba” csúszik át, az oktatási irányítóknak csak a belátásra, józan önmérsékletre lehet apellálni, s a viszonylag gyengébb teljesítmény is „megélhet”.

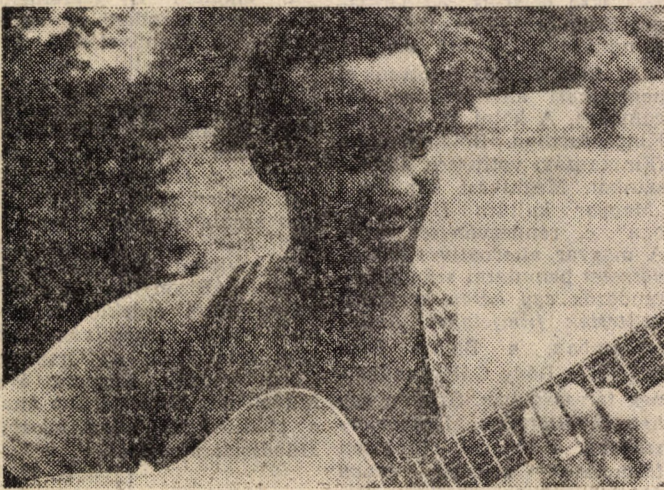
Ez talán meglepő, mert nem teljesen illik bele a Japánról kialakult képünkbe. De még mielőtt valaki hamis érveket gyártana fenti megjegyzéseimből, hadd tegyem hozzá, hogy azért jóval hatékonyabb megoldásokkal próbálják meg elejét venni a gyenge teljesítmények kialakulásának, mint nálunk. Ilyen például a különböző, jellegében gyakran eltérő tantárgyak oktatásának előírására, körültekintően szabályozott óraterhelés, az alternatív tantárgyválasztási lehetőségek igen széles köre, s ezáltal a verseny a hallgatóért. (Ez utóbbi persze nem működik elég jól, sőt... ha a hallgatók a könnyebb ellenállás irányába húznak, ami általában a gyengébb oktatói teljesítménnyel párosul, akkor még kontra-szelekcióhoz is vezethet. Japánban az egész társadalmi közeg és értékrend is korlátot szab a teljesítménylázításnak, ami nálunk igencsak „puha”).

S még egy dolgot: a konszenzusepítés, a koordináció a japán egyetemeken is működik, csak elsősorban oktatásszervezési, adminisztratív, tehát a formai és kevésbé a tartalmi koordinációra szorítkozik, illetve a külső viszonylatok, a kifelé irányuló közös politika kialakítására.

A kevés találkozás bennem olyan benyomást keltett, hogy egy átlagos japán egyetem, átlagos oktatója nem képvisel szakmailag — intellektuálisan túl magas szintet, tehát például egyetemünk jobb oktatóinak nincs szégyenkeznivalója. De ne feledjük, Japánban igen sok egyetem van, s nemcsak átlagos, míg Magyarországon (Pécsen kívül) egyelőre csak egy közgazdasági egyetem van.

ZALAI ERNŐ

A külföldiek karácsonya

CSANDA VONGZARAVANE
Laosból:

— Ha jól tudom, az ország lakosságának többsége buddhista. Ennek a vallásnak van karácsonya vagy hasonló ünnepe?

— Ha nem is főünnep, de mindenképpen megünnepeljük nálunk a Pi-May-t. A húsvét időpontja körüli másik ünnep az, amelyik inkább hasonlít a karácsonyhoz. Mivel a lakosság kb. 10 százaléka keresztény, így a karácsonyfaállítás, ajándékozás egyre inkább elterjed.

— Gondolom, mivel elég messze laksz, csak nyáron utazol haza. Hogyan telik a karácsonyod Magyarországon?

— Vagyunk egypáran, akik nem tudunk hazautazni. A

kollégium eléggé kiürül, csendessé válik, de mi megpróbálunk egy kis hangulatot teremteni. Tavaly például vetítettünk karácsonyfát, feldíszítettük és nagy vacsorát főztünk. Az asztalon minden képviselt nemzet valamelyik specialitása szerepelt. Némelyik nem sikerült tökéletesre, de érdekes volt az új ízeket megismerni. Egy kis ajándékkal is meglep-tük egymást.

— Nem hiányzott a családi légkör? Hiszen az ünnep köztudottan szorosan kapcsolódik a családi, rokoni környezethez.

— Véleményem szerint, ha a karácsonyt úgy fogjuk fel, mint a szeretet ünnepét, akkor ez nem igazán családi ünnep. Ezen a napon szerintem azokra kell szeretettel gon-

dolnunk, akikről az év többi napján megfeledkeztünk. Nekem nagy élményt jelentett és igazán ünneplesnek éreztem, hogy ezt a napot a világ különböző tájairól érkezett fiatalokkal tölthettem. Szerintem fontos, hogy a különböző népek gyermekei találkozzanak egymással, kicseréljék gondolataikat, szokásaikat. Erre a szeretet ünnepe nagyon alkalmas. A vidám hangulat mellett kimondatlanul is mindenkinek azon jártak a gondolatai, milyen jó lenne, ha a különböző népek mindig mindenhol ilyen jól kijönnének egymással.

NGUYEN THI THANH

HUYEN THI THANH
Vietnamból:

— Milyen nálatok a téli nagyünnep, a Tét?

— Nálunk a főünnep február vége felé esik, közel a tavasz kezdetéhez. A hold állása alapján állapítják meg az ünnep kezdetét és végét. Ez az ünnep tehát egy kicsit tavasz-köszöntő is, de azért sok hasonlóságot mutat a karácsonnyal. Egy ágacska helyeznek egy vázába, ami egy asztalkára kerül. Köré különböző gyümölcsöket tesznek; banánt, narancsot, mandarint, almát. Csillagszórót is szoktak gyújtani, úgy mint itt. Ez is ugyanolyan családi ünnep, mint a karácsony.

— Milyen érzéseid, gondolataid vannak az ünnep ideje környékén?

— Hát őszintén szólva elég-gé fáj, hogy nem lehetek a családdal. De gondolatban találkozzunk, hisz én is rájuk gondolok és tudom, hogy ők is gondolnak rám. Ez egy kicsit megvigasztal. Meg hát a kollektívumban sok külföldi van még, aki ugyanebben a cipőben jár. Egymást vigasztaljuk.

NASHIM TANA

Szudánból:

— Nálatok hogyan ünneplik a karácsonyt?

— Az ország lakosságának 15 százaléka keresztény. Ők ugyanúgy ünneplik a karácsonyt, mint itt. Egy kicsit azért ők is átvesznek a mohamedán szokásokból.

— Milyen szokásaik vannak?

— Ideimilódnak nevezett ünnep ugyanakkorra esik, mint a karácsony. Ilyenkor vidékre utaznak az emberek, általában rokonokhoz. Alkoholt azonban nem isznak és karácsonyfát sem állítanak. Általában csak saját kézzel készített ajándékokat adnak egymásnak. Az ünnep jellege inkább az itteni szilveszterre hasonlít, mert az emberek többsége nem otthon, hanem az utcán szeret tartózkodni.

— És te itt Magyarországon hogyan ünnepeled?

— Nehányan szudániak összejövrünk és megajándékozunk egymást. De ezek az ajándékok már nem saját kezűleg készülnek.

F. A.

KISZ-bizottság

Ballagási kitüntettek

A december 7-i ülésen, ahol ezt a döntést hozták, kooptálták a testület tagjainak sorába Tóth Ágnes első Munkáért kitüntetést Durucs-évfolyamos hallgató, és a Kó Mihály és Meleg József HT-tagjaival együttesen kitüntetések odaítéléséről döntöttek.

Ballagási Oklevelet vehet át Varga Marina, Kelemen Zoltán, Fejesné Jenei Csilla és Pávek Dávid V. évf., külga-zd. szakos hallgatók.

Egyetemi Közösségért kitüntetésben részesült Becsey Zolt V. évf. nemzetközi, Bozso Péter V. évf. tervgazd. és Ku-

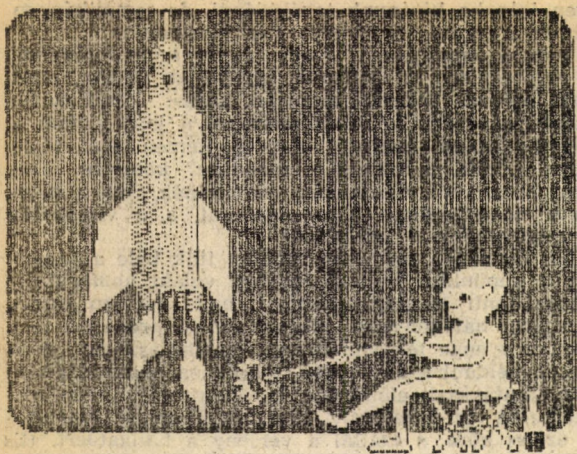
K. S.

Előkarácsony a Közgáz Diákcentrumban

December 18-án, pénteken este fél nyolctól félérvázó program lesz a KDC-ben. Mindenkinek szeretnénk igazán karácsonyi hangulatot teremteni. „Legyen ünnep” címmel KATONA KLÁRI és barátai lépnek fel és vendégünk lesz HOBÓ is. A program többi része egyelőre legyen meglepetés, de reméljük, mindenkinek tetszeni fog, aki eljön.

Nívódíjas a Közgazdász

A magyar sajtó napja alkalmából kiírt pályázat bírálbizottsága a kollektív nívódíjat a budapesti egyetemi lapok közül idén is a Közgazdásznak ítélte oda. A nívódíjat a magyar sajtó napján tartott ünnepségen vette át a szerkesztőség.

Utolsó vacsora (Halász Géza rajza)

Diák-tanár bridzsmeccs

1987. december 9., este negyed 7. Lekes úttörők betárogatják a tanári bridzscsapat utolsó tagját. Mint várható volt, az oktatók köréből nem sikerült megfelelő számú játékost verbuválni erre a nagy elméleti felkészültséget igénylő szellemi sportra, így a diákok két legjobb emberüket kölcsönadták. Természetesen, ez sem segített. A népes szurkolótábor (a kimagradt diák-kerettag) egyhangúlag megállapította, hogy a diákok felvétele mindig sikeres volt, az oktatókét viszont látatlanban is kontrázní lehetett. A tanársapaton már az első leosztások után a fárads jelei mutatkoztak. S. A., a statisztika tanszék és munkatársa az asztalra bukva próbált koncentrálni, és min-

den hívás előtt szundikált egy keveset. Tanítványa (nem bridzsből) hebehurgán megkontrázta tanára bemozdását, ezt megajánlott jegye bánta. A felvétel megbuktatása után nyilvánvalóvá vált, hogy aláírásra sem számíthat ez évben. A másik oldalon V. M., a pg-tanszék munkatársa remegő kézzel próbálta teljesíteni a kasszát — ez persze csak a másik asztalon, a diákcsoportnak sikerült. A kártyában mindig számítt a szerencse, ennek köszönhető, hogy a tanárok pontot szereztek, így a diákok csak 18-6-ra győztek. Értékelve a meccset, a diákok elkezdtek szervezni utánpótlás-válogatottjukat a tavaszi visszavágóra. Várjuk a jelentkezéseket.

Fazakas Gergely

Tanár—diák bridzsmeccs

Az első összegyűtemi tanár—diák összecsapás a tanársapaton nyílt felnyerő versenyben zajlott. Ez, sajnos, csak némileg ellensúlyozta a diákok nyomásfűző felnyerését. Bár ez számszerű eredményben nem realizálódott, a szellem és a minőség a tanárok játékát jellemezte. Halk, leheltefinom licitek, határozott lejárások (a közönség ovációjától kísérve), ravasz kombinációk változtattak egymást. A diákok a nyers erőfeszítést, a közelgő vizsgákat figyelmen kívül hagyva kontráztak. Fektelen győzni akarásukban a hallgatók ezen

az estén semmitől nem riadtak vissza. Megették pl. egyik oktatónk utolsó két mákos kiflijét, aki persze az éhségtől legyengülve néhány apró hibát követett el. Vagy itt van egy másik oktatónk esete, akit kizavartak a hideg tálba, hogy hozza el a kártyákat, amit a diákok otthon hagytak. Oktatóknak kékre fagytak az ujjai, ez még órák múlva is akadályozta a licitálásban. Mi, oktatók, bizakodva készülünk a következő összecsapásra, hiszen a hallgatók csapata velünk ellentétben addig romolhat. És akkor... Sugár András

Ennyire? Ennyire!

Hát igen. Elmúlt a nagy nap. Lezajlott a menzabójok. Szervezés, nagy forgatag, sűrűn zajló események. A publicitás minden várakozást meghaladott.

Az általam olvasott négy naplából három (Népszabadság, Magyar Nemzet, Népszava) finoman szólva nem szimpatizáltak velünk. A Magyar Hírlapban egy tényközlő, tárgyilagos cikk jelent meg. Köszönet érte! És a többiek! Természetesen nem az a gond, ha egy újság nem ért velünk egyet, hiszen ellenérvelések mindig vannak, hanem az ha ezt az ellenérvelést elveteljük, nem korrekciót eszközölök igénybevétele nélkül meggyőződéssel tenni. A Népszabadság cikkére gondolok.

Már maga a forma is érdekes. Az olvasó azt hihetné, hogy egy párbeszédre tudósít az újságíró, hiszen az „idézet” személyek felelgetnek egymásnak. A valóságban telefonon zajlott az interjú. Negyedórás beszélgetésünk során nem hangozott el „lakonikus tömörséggel”, hogy ennyire rossz a menza, illetve, hogy a vállalat vezetői „a filluk botját sem mozdították” követelésünkre. Ezzel szemben elmondtam, hogy tapasztaltunk változásokat, de a HT véleménye szerint a javulás nem volt olyan mértékű, ami indokolta tette volna, hogy elálljunk a területektől. Csodálkoztam azon is, hogy a HT egyik vezetőjévé léptették elő. A HT-nek egy vezetője van. Bajnai Gordonnak hívják, ő

a HT elnöke. Természetesen én mint a testület tagja mutakoztam be.

Megtudhatjuk a cikkből azt is, hogy a vállalat élőszerű illekedése hallani vélte a menzabizottság hétfői ülése után, hogy képviselőink a folyosón „bojtotk” lesz, mert bojkottnak lennie kell” szeltemben tárgyaltunk. A kijelentés hiába a Népszava információja minősíti, amely szerint a menza teljesen váratlanul érte a bojkot.

De mindezek a „furcsaságok” nem érdemelnének említést, ha nem lenne egy olyan bekezdés, melyből az derülhet ki, hogy az egész akció csak azért volt, mert „fel akartuk mérni, hogy mekkora erővel képviselünk, ha szolunk, követnek-e minket a diákok?” Ezt a nekem tulajdonított kijelentést a leghatározottabban viszással írtam. A bojkottnak nem az volt a HT célja, és én sem mondtam ilyet! Céljainkat nem ismételtem meg, hiszen ezeket mindenki olvashatta a röplapokon. Közük az újságíró is akinek lediktáltam egyet teljes terjedelmében. Ugy látszik, nem volt szüksége rá koncepciójához. Mégis honnan jött ez a beállítás? Csak sejtem, mit csavarhatott ki a riportert. Arról beszéltem, hogy a bojkot a HT számára is jelentett kockázatot, hiszen az is megtörténhetett volna, hogy sokan inkább a gyomrukra szavaznak és ezzel negatívan értékelik a törekvéseinket. A telefonbeszélgetés 3 óra körül zajlott, így már azt is elmondhattam, hogy a hallgatók elsőpró-bizottsága csatlakozott felhívásunkhoz. Ez ezért egy kicsit más, nem?

Bár nem is értem igazán csodálkoztam, hiszen a barátságos beszélgetés végén L. S. (sajnos nem emlékszem a teljes nevére és ő sem írta ki) közölte, hogy az ő magánvéleménye szerint igazunk van és gratulált is, de azt azért hozzátette, hogy nem rajta fog múlni, ha „nem jelenik meg a cikk”, vagy „egy kicsit más lesz a hangvétele”, mint az ő szemlélyes véleménye. Ekkor én annyit kértem csak tőle, hogy „ne adjon olyan dolgokat a számba, amiket nem mondhat”. Mindenki döntse el, hogy ez mennyire sikerült. Már csak az a kérdés maradt bennem, hogy tarthatta ezt az egész ügyet annyira jelentősnek, hogy akár ilyen eszközökkel is lejárassa. Ennyire? Ennyire!

Kutassy Jenő
HT-tag

Az Amatőrfilm-stúdió sikeres éve

1987. különösen sikeres esztendő volt a Közgáz Amatőr-film-stúdió négyéves történetében. Minden eddignél több film- és videoalkotás készült el.

A hazai fesztiválokra hírnévünkhez méltóan szerepelünk. A tavaszi Egyetemi- és Főiskolai Amatőr-film-szem-

lén 3 filmünket díjazták, s megkaptuk a legjobb stúdió-nak járó díjat is. Az Országos Szemlére — rekord! — 5 filmünket válogatták be.

Az idén először jutottunk el nemzetközi amatőr-filmes fórumokra. A kölni Fotokinán, Klagenfurtban, Rovaniemiben (Finnország) vetítették alkotásainkat. Meghívást kaptunk a „Magyar kultúra Hollandiában” c. rendezvénysorozatra. A magyar alternatív filmművészetet bemutatni szándékozó rendezők egy héten keresztül vetítették filmjeinket Amszterdamban, a Balázs Béla Stúdió és Bódy Gábor műveinek társaságában. Szintén egy hetet töltöttünk Lengyelországban a lengyel művészeti főiskolások minden évben

megrendezett kulturális fesztiválján, ahol a stúdió szép szakmai és közönségsikert aratott. Eljutottak filmjeink az igen rangos kölni Dokumentára is, Beke László művészettörténész szíves támogatásával. Összel a jugoszláviai Zomborban megrendezett fesztiválra két filmünket nevezte az Amatőr Szövetség. Ezek elnyerték a dokumentumfilm-kategória második, és a kísérletifilm-kategória harmadik díját, valamint a „legjobb operatőri munkáért” külön elismerésben is részesültek.

Itthon az év folyamán több vetítést tartottunk Budapesten, és meghívást kaptunk vidéki városokból is (Győr, Debrecen). Videomunkáinkat felvették a Magyar Amatőr-film Szövetség fiatal munkatársának gondozásában megjelenő „Alternatív videoművelődés” anyagába, így azok kazettán az egész országban megtekinthetők. Őszi közgazdos vetítésünket a kópiák külföldi távolléte miatt nem tartottuk meg, de februárban tervezzük a „szokásos” egyetemi vetítést, ahol reméljük, újabb közgazdos diákok kapnak kedvet a filmezéshez.

E cikkben is szeretnék köszönetet mondani az egyetem — a közművelődési titkárságon keresztül megnyilvánuló — anyagi és erkölcsi támogatásért, mely lehetővé teszi folyamatos működésünket. Azon leszünk, hogy megőrizzük a Közgázstúdió nyitott szellemiségét, sajátos filmes arculatát, melyet úgy tűnik, már nem csupán egy szűk szakmai réteg kedvel és ismer el. Bizonyítja ezt a növekvő nézői érdeklődés, másfelől ennek megnyilvánulásként értékeltük az Országos Közművelődési Központ és a Művelődési Minisztérium által a stúdióknak adományozott Művészeti dívját.

K. G.

Közgázós siker

A Fővárosi Művelődési Házban, 1987. december 9-13. között megtartott Budapesti Amatőr-fesztiválon áttört siker aratott a Közgáz Amatőr-film Stúdió. Első helyezést ért el. Czabán György és Ganczer Sándor Bevezetés a filmművészetbe című alkotása. Második díjat kapott megosztva Dóka Tibor: Fény-kép és Czabán György-Ganczer Sándor-Kövesdy Gábor: Cica-víz című alkotása. Harmadik díjat lett Ganczer Sándor: Mazsola Dead című filmje. A nyerteseknek gratulálunk!

Ajándék — elsőőknek

Nem mindennapi módon az elmúlt napokban ajándékkötettel lepte meg a Közgáz első évfolyamának minden tagját a Magyar Ifjúság szerkesztője, személyesen pedig Gubcsi Lajos főszerkesztő. Remélhetőleg minden elsőshöz eljutott ezen a héten a lap Nyilvánosság a gazdaságban című különlapjában, amelyben Berend István, Vissli Ferenc, Faluégeli Lajos, Pulai Miklós, Nagy Imre cikkeit, interjúit olvashatjuk.

Az efféle ajándék valóban nem igazán megszokott dolog, éppen ezért különösen kellemes meglepetés. És jó tudni: az 582 példány nem azért érkezett az egyetemre, mert eladhatatlan, hanem mert a főszerkesztő (a közt szerkesztője is egyben) igazán ajándéknak szánta. Ezért pedig igazán csak köszönet illeti.

Ha valamelyik csoporthoz esetleg még nem jutott el a könyv, kérjük a csoportbizalmat, vegye fel az I. évfolyam dékáni hivatalában. Mert ha a vizsgaidőszakban nem is nagyot lesz időnk olvasni, utána biztosan, ezt pedig érdemes is!

M. A.

Pályázati felhívás demonstrátori megbízásra az 1987-88. tanév II. félévére

ÁLTALÁNOS FELTÉTELEK:

1. Demonstrátori megbízást az a harmadik — kivételével második — illetékes magasabb évfolyamos hallgató kaphat, akinek magatartása, közéleti munkája példás, tanulmányi eredménye legalább 4,0 és a választott szakterületen kiváló eredményt ért el.
2. A megbízás nyilvános pályázat útján nyerhető el.
3. A pályázatot az illetékes tanszékre kell benyújtani január 20-ig. Kellékei: — Önéletrajz, amelyben ki kell térni a pályázó társadalmi munkájára, tudományos, illetve oktatási elképzeléseire, megjelölve azokat a témákat, amelyekkel először kíván foglalkozni.
4. A demonstrátori tanszékvezető javaslatára a hallgatót tagozat egyetértésével a dékán bízza meg.
5. A demonstrátori munka díja első megbízásakor egyévesen 800 forint, a továbbiakban egyévi elbírálás alapján maximum 1200 forint.
6. Ha a demonstrátori a tanulmányi és demonstrátori kötelezettségeit nem látja el, elhanyagolja, ha egyetemi hallgatóhoz méltatlan magatartást tanúsít, megbízása visszavonható.

PÁLYÁZATI LEHETŐSÉGEK — FELTÉTELEK:

Általános kar:

Matematikai és Számítástudományi Intézet (szakmegkötés nélkül) feladat:

Ipar kar

1. Munkagazdaságtan és oktatás-gazdaságtan tanszék: — munkagazdaságtani és oktatás-gazdaságtani elméleti és empirikus kutatásokban való részvétel — esetenként oktatási feladatok ellátása.

Kereskedelmi kar

1. Kalkulációs és gazdaságtan tanszék (IV. évf. kül-gazdasági szak) feladat:

- a tanszék vállalatjellegű tárgyainak és blokkjának kutatómunkájában és oktatásszervezésében való részvétel.
2. Belkereskedelmi tanszék (német-országi nyelv-tudás) feladat: — közreműködés az idegenforgalmi blokk tárgyaival kapcsolatos kutatómunkában, esetenként oktatásban.
3. Szakszövegek fordítása.
3. Nemzetközi kapcsolatok tanszék (nemzetközi kapcs. szak, két idegen nyelv tudása) feladat: — közreműködés a tanszék oktató-kutató-nevelő munkájában.
4. Piacgazdálkodás és piacszerzés tanszék (szakmegkötés nincs) feladat: — az élelmiszer-gazdaság versenyképességének javítását célzó kutatásba való bekapcsolódás.

- piacanalízisek készítése, marketingprogramok kidolgozása.
- oktatási segédanyagok elkészítése.
5. Nyelvi Intézet Laboratóriuma (2 fő, szakmegkötés nincs) feladat: — részvétel a számítógépes programok fejlesztésében, programok technikai tervezésében, tanulási-tanítási folyamat irányítása, a programok alkalmazhatóságának vizsgálata.
6. Gazdaságföldrajz és regionális gazdaságtan tanszék (szakmegkötés nincs) feladat: — közreműködés a tanszék kutatómunkájában és oktatási segédanyagok készítése.

Pályázat

Az ECONOMIX Kiszövetség és a Közgáz egyetemi lap irodalmi pályázatot hirdet az 1848-as forradalom 140. évfordulója alkalmából. Pályázni lehet a diákelettel foglalkozó versekkel, novellákkal, tárcákkal.

Pályadíjak: I. díj 5000 forint, II. díj 3000 forint, III. díj 2000 forint. A pályázatok beküldésének határideje: március 1. Eredményhirdetés: 1988. március 24.

A jelölt pályázatokat a Közgáz szerkesztőségébe kérjük leadni, főépület I. 193. szoba.

Utánpótlás kerestetik!

Újabb félévet zárt a KÖZGÁZ „JAZZ” KLUB. Az ősszel olyan kiváló művészek léptek föl a klubban, mint: Fritz Novotny, David Moss, Helmut Sachse, Conrad Bauer, Dietmar Diesner, Paul Termos, és természetesen a magyar zenészek, mint Dresch Mihály, Grécs István, Benkő Róbert, Gerőly Tamás. A szervezők hősies munkájával sikerült egy Improvizated Music névre keresztelt fesztivált is megszervezni a Kahondó Style, az újvidéki Formatio és a Fred Van Hove trío részvételével. Szóval minden nagyszerű, csak az utánpótlással van gond. A szervezők jövőre végeznek, így szükség van értelmes, lelkes emberekre, hogy folytathassuk... (Érdeklődni lehet a közműv. titkárságon.)

S. S.

Dresch Mihály

Válasz a KÉJDISZI-nek!

Elsőször közelítünk az értékek felől.

Az esztétikai érintkezés „háromemeletes”: sajátos szerveződési formákkal élő nyílvonok folyik. A felső szint generatív, produktív. A középső szint regeneratív, reprodukív. Az alsó szint degeneratív, improduktív. A felső szinten termeli, a középső szinten raktározza a kultúra az információt. Az alsó szint szöki az információ, azaz a degeneratív szféra nem ad a valóságos szituációkra, tipikus problémákra adekvát válaszokat.

Az egyetemeknek a kultúra újratermelésének a fellegráirnak kellene lenniük. A KÉJDISZI viszont az utolsó kategóriába tartozik, amire az sem mentés, hogy sokan látogatják a rendezvényeiket. Az országos gyakorlat szerint ezek a járulékolatott műfajok (melyeket ők prezentálnak) „giccsadót” fizeznek, amelyből a „magas” kultúrát támogatják. Ezzel szemben az egyetem közművelődésének eddig különösebb haszna nem származott a KÉJDISZI működéséből.

Továbbá fel szeretném hívni a figyelmet egy összefüggésre: pénzügyi problémák rendszerint az improduktív kultúra körében mozgó csoportok körül keletkeznek. Vagyis ők azok, akik öntevékenységekért saját maguktól pénzt vesznek föl, egészen a konkrét elszámolási problémákig. Itt utalnék a KÉJDISZI toborzó plakátjára:

Akarsz pénzt keresni? Gyere a KDC-be!

Czabán György,
egy fizetett klubvezető
(5200 Ft, lakás nincs, család van)

1. Itt felhasználom Király Jenő elméletét a művelődési szintekről (Filmtudományi szemle 1982/2.).
2. Pl. a Ráday Klub emlékeztetés „bukása”.